

BUTA II:
Regionlardan olan qadın yazıçıların seminarı - 2012
Women Writing from the Regions Workshop — 2012

Azərbaycanın regionlarında yaşayan qadın yazıçıların və
Amerikalı şairin müasir nəsr və poeziya nümunələri
toplusu

***

Contemporary Fiction and Poetry by Azerbaijani Women
from the Regional Areas of Azerbaijan
with Additional Works by Baku Area
and American co-participants

Fondun loqosu

Kitab Açıq Cəmiyyət İnstitutu – Yardım Fondunun
maliyyə dəstəyi ilə nəşr olunmuşdur

Bakı- 2012

Buta II: The Regions

Toplu “Sönməz Məşəl” Mədəni Əlaqələr İctimai Birliyinin Açıq Cəmiyyət İnstitutu – Yardım Fondunun maliyyə dəstəyi ilə həyata keçirdiyi “Regionlardakı yaradıcı qadınlar: Qadınlar, ədəbiyyat və cəmiyyət layihəsinin genişləndirilməsi” layihəsi çərçivəsində nəşr olunmuşdur

***

The anthology has been published by Sonmaz Mashal Cultural Relations Public Union within the framework of “Women Writing in the Regions: An expansion of the Women, Literature, Society” project.

Seminarın təşkilatçıları:

Şəhla Nağıyeva və Əlison Məndəvil

***

Workshop Organizers:

Shahla Naghiyeva and Alison Mandaville

Redaktorlar Şəhla Nağıyeva və Əlison Məndəvil

***

Edited by Shahla Naghiyeva and Alison Mandaville

***

Buta II: The Regions

Tərcüməçi
Leyla Alverdiyeva

***

Translator
Leyla Alverdieva

***

İngilis dilinə tərcümənin redaktoru:
Əlison Məndəvil

***

Translation Editing:
Alison Mandaville

***

Üz qabığının tərtibatçısı:
Günay Həsənova

***

Cover Art:
Gunay Hasanova

***

Layihənin təşkilatçıları
Açıq Cəmiyyət İnstitutu – Yardım Fonduna ,
Azərbaycan Dillər Universitetinə,
Universitetin Amerika Mərkəzinə,

Buta II: The Regions

ABŞ-ın Azərbaycandakı səfirliyinə,
ADU-nun Amerika Mərkəzinin Regional Təhsil
Mərkəzlərinə
və seminarın işinin təşkilində əməyi olan ayrı-ayrı
insanlara təşəkkür edirlər

***

Special thanks to:
The Open Society Institute
Azerbaijan University of Languages
The American Center
The Embassy of the United States
The Regional Education Centers
and all the people who fed, housed, and encouraged the
workshop organizers and participants.

Qeyd:

Topluya “Sönməz Məşəl” Mədəni Əlaqələr İctimai
Birliyinin təşkil etdiyi seminara dəvət olunmuş
yazıçıların əsərləri daxil olunub. Müəlliflərdən bəziləri
kifayət qədər təcrübəli olsa da, topluya bəzilərinin ilk
qələm təcrübələri daxil edilib. Çünki layihənin məqsədi
həm də yaradıcılığa təzə başlayan qadın yazıçılara dəstək
olmaq, onları yaradıcılığa ruhlandırmaqdır.

Buta II: The Regions

Onu da xüsusi vurğulamaq istəyirik ki, topluda əsərlər müəlliflərin nüfuzuna və ya əsərlərin ədəbi dəyərinə görə deyil, tamamilə təsadüfi prinsiplə - Amerikalı yazıçı və tərcüməçi Əlison Məndəvilin redaktə prosesində düzdüyü qayda ilə sıralanıb.

***

İSBN: 978-9952-8086-4-3

MÜNDƏRİCAT

TABLE OF CONTENTS

Introduction:	7
Ön söz	
Elvira Emil	Ошибка! Закладка не определена.
Firuzə Məmmədova	Ошибка! Закладка не определена.
Gülərə Aydın	Ошибка! Закладка не определена.
Günel Huseynzade	24
Xəyalə Sevil	Ошибка! Закладка не определена.
Konul Qalibqızı	Ошибка! Закладка не определена.
Məftunə Əliyeva	Ошибка! Закладка не определена.
Nüşabə Məmmədova	Ошибка! Закладка не определена.
Rəfiqə Məmmədqızı	Ошибка! Закладка не определена.
Rəfiqə Sadıqova	Ошибка! Закладка не определена.
Şəfa Vəliyeva	Ошибка! Закладка не определена.
Türkan Qəmbərova	
Təhminə Tağızadə	104
Ülkər Mehdiyeva	Ошибка! Закладка не определена.
Vüsalə Nurəddinqızı	Ошибка! Закладка не определена.
Yeganə Nizamiqızı	Ошибка! Закладка не определена.
Zeynəb Münzəvi	Ошибка! Закладка не определена.
Əlison Məndəvil	Ошибка! Закладка не определена.

Introduction

Welcome to the second anthology of new writing by Azerbaijani women. This volume, *Buta II: The Regional Writers Workshop*, is named for the eggplant shaped, or paisley, symbol of female power and creativity. It contains writing by women from many backgrounds who have many demanding roles—teachers, journalists, students, businesswomen, and homemakers. Yet all are writers, often called by the spirit, as Aliyeva Maftuna Arzu says, to create. And most, unlike the writers included in the last anthology, are from the more rural areas of Azerbaijan. It can be especially difficult for women from the regional areas of Azerbaijan to make professional and creative connections. All the reasons that make this difficult for women even in Baku—family, children, work obligations—are magnified when distance and the costs of travel are added to the mix.

So, after the success of the workshop we held in 2010 for women writers in Baku, in June of 2012, we held a second workshop. This time, however, nearly twenty women from the regional areas and smaller cities of Azerbaijan travelled to Baku. This workshop was modeled after the 2010 workshop, with the added goal of connecting women writers from the regional areas of the country with each other and with their colleagues in Baku and the United States. The week was a great

Buta II: The Regions

success, as both regional and Baku writers wrote, shared, and critiqued each other's work. Particularly exciting were the number of younger women who attended from the regions. Their exuberance and goals as writers suggest good things ahead for literature in Azerbaijan. And, now, unlike in 2010, nearly all these writers are able to continue their connections with each other via the internet, through email and facebook.

In these pages you find poetry, fiction and philosophy, all exploring issues of keen interest to rural as well as urban women in Azerbaijan today: tradition and change, gender equity, social justice, the economy and, of course, love. So, enter, and enjoy!

Alison Mandaville
Decorah, Iowa, USA
November 3, 2012

Ön söz

Azərbaycanlı qadın yazıçıların yeni yazılarını əhatə edən ikinci antologiya sizin ixtiyarınıza verilir. Bu cild də qadın gücünü və təxəyyülünü, nəslin davamını simvolizə edən butanın adı ilə “Buta- II: Regionlardan olan qadın yazıçıların seminarı” adlandırılıb.

Topluya həyata və ədəbiyyata fərqli baxışları olan müəlliflərin – peşəkar yazıçıların, sırayı müəllim, jurnalist, tələbə və evdar qadınların yazıları daxil edilib. Bu adamların hamısı, seminar iştirakçısı Məftunə Əliyevanın təbiriylə desək, tez-tez ruh tərəfindən yaratmağa çağırılırlar.

Əsərləri əvvəlki antalogiyaya daxil edilmiş yazıçılardan fərqli olaraq bu antalogiyaya əsərləri daxil edilən yazıçıların əksəriyyəti Azərbaycan paytaxtından aralıda – bölgələrdə yaşayan yaradıcı qadınlardır. Bölgələrdə yaşayan Azərbaycanlı qadınlar üçün professional və yaradıcı əlaqələr qurmağın özəl çətinlikləri var. Bu çətinliyi yaradan amillər - ailə, uşaqlar, iş öhdəlikləri kimi vəzifələrin olması hətta Bakıda yaşayan yaradıcı

Buta II: The Regions

qadınlar üçün də səciyyəvidir. Ucqar bölgələrdə yaşayan qadınlar üçün isə bu vəzifələrdən əlavə uzaq məsafəyə - daha qaynar yaradıcı mühit olan paytaxta gəlib- getmək, yol xərcləri kimi başqa çətinliklər də var.

Bu amilləri nəzərə alaraq biz regionlarda yaşayan yaradıcı qadınların bir qrupu ilə belə bir görüş – seminar keçirməyi qərara aldığımız. Beləliklə, 2010-cu ildə qadın yazıçıların Bakıda keçirilmiş uğurlu seminarından sonra 2012-ci ilin iyun ayında ikinci seminarı təşkil etdik. Bu dəfə Azərbaycanın bölgələrindən və kiçik şəhərlərindən təxminən iyirmi qadın Bakıya gəldi. Ölkənin ayrı-ayrı bölgələrindən olan yazıçı qadınları bir-biri ilə, eləcə də Bakıda və Birləşmiş Ştatlarda yaşayan həmkarları ilə bir araya gətirməklə bu seminar 2010-cu ildəki seminardan bir qədər fərqləndi. Həm regional, həm də Bakı yazıçılarının birgə yaradıcı fəaliyyəti, bir-birinin əsərini müzakirə və tənqid şəraitində keçən bu seminar səmərəli və xeyli uğurlu oldu. Xüsusilə daha gənc və təcrübəsiz qadın yazıçıların seminarda iştirakı çox sevindirici idi. Onların yaradıcı yazı prosesinə coşqun və məqsədli şəkildə qoşulmaları, müzakirələrdə fəallıq göstərmələri Azərbaycan ədəbiyyatının parlaq gələcəyindən xəbər verir.

Buta II: The Regions

2010-cu ildən fərqli olaraq, indi bu yazıçıların, demək olar ki, hamısı internet, elektron poçt və ya facebook vasitəsi ilə əlaqələri davam etdirməyə qadirdirlər.

Siz bu kitabda Azərbaycanın şəhər və kəndlərində yaşayan yaradıcı qadınların maraq dairələrini əhatə edən mövzularda - adət-ənənə və dəyişikliklər barədə, gender bərabərliyi, ictimai ədalət, iqtisadiyyat və əlbəttə ki, məhəbbət mövzusunda qələmə aldıkları poeziya, nəsr və fəlsəfi nümunələrlə tanış olacaqsınız. Buyurun, oxuyun, əylənin!

Əlison Məndəvil

ABŞ, Ayova ştatı, Dekorah şəhəri.

3 noyabr 2012-ci il

Buta II: The Regions

Elvira Emil

1994-cü ildə Rusiya Federasiyasının Kimov şəhərində anadan olub. 2011-ci ildə Gəncə şəhərindəki 39 nömrəli orta məktəbi bitirib. Rus dilində yazdığı “Hisslər” adlı ilk şeiri 2009-cu ildə məktəb qəzetində dərc olunub. Hazırda Gəncədə fəaliyyət göstərən “Xaricdə təhsil” məsləhət mərkəzində ingilis dili müəllimi işləyir.

Elvira Emil

Was born in 1994 in the city of Kimov in the Russian Federation. In 2011 she graduated from secondary school number 39 in the city of Ganja. Her first poem “Feelings” was been published in her school newspaper in 2009.

She is currently working at the “Study Abroad” advising center in Ganja as an English teacher.

Getsəm də, hər an ürəyimdəsən

Gedirəm,
Gözün yollarda qalmasın.
Əllərimi əlindən çoxdan üzmüşəm,
İndi isə ürəyimi qoyub gedirəm

Buta II: The Regions

Ağlama ey yar! Ey qəlbimin varisi!
Gözlərimi gözündə qoyub gedirəm...
Ayrılıq acısa da, dözək bir təhər
Görüş günü bəlkə də nə vaxtsa gələr.
Yalnızlığa doğru, başı aşağı,
Ümidimi yanında qoyub gedirəm.
Yaxşısı budur - gözləmə.
Kəpəzi, Gəncəni, səni qoyub gedirəm.

Though I left, you remain in my heart

I'm going,
Don't wait, watching the road.
I tore my hands from yours long ago,
And now I go, leaving my heart.

Don't cry, my love! Oh, my heart's heir!
I go, leaving my eyes in yours.
Though the separation be bitter, we'll bear it somehow.
We may meet again, one day.

Towards loneliness, head low,
I go—leaving my hope with you.
It is better—don't wait for me.
I'm leaving Kapaz, Ganja and you.

Firuzə Məmmədova

Məmmədova Firuzə Cümşüd qızı 1988-ci ildə Gəncə şəhərində anadan olub. 1993-2004-cü illərdə Gəncə şəhərindəki Nəsimi adına 44 saylı Bağça- Məktəb Lisey Kompleksində təhsil alıb. 2005-ci ildə Bakı İctimai-Siyasi Universitetinin Jurnalistika fakültəsinə daxil olub, 2010-cu ildə həmin Universiteti bitirib. 2008-ci ilin avqust ayında Kəpəz Müstəqil Teleradio Şirkətində aparıcı-müxbir vəzifəsində çalışıb.

2011-ci ildən həmin şirkətdə Xüsusi Layihələr Deprtamentinin baş redaktoru kimi fəaliyyət göstərir. Ailəlidir, bir qızı var.

Firuze Mammadova

Was born in 1988 in Ganja. She received her secondary school education at Secondary School 44. She entered the school of Journalism at the Baku Social-Political University in 2005 and graduated in 2010. In 2008 she began work as a reporter at Kapaz Independent Teleradio Companyas. In 2011 she was appointed editor-in-chief of the Department of the Special Projects. She is married with one daughter.

Pəncərədəki uşaq... və yaxud ruhların söhbəti

Gecədir. Hər tərəf sükuta bürünüb. Bu sükutu, qaranlığı yalnız həzin musiqi və işıq pozur. Hamı yatıb, artıq gecədən xeyli keçib... Yalnız o oyaqdır. Fikirlər yuxusunu perik salıb. Göz qapaqları bir-birinə yovuşmur. Bu kiçik, əslində dünyanın bütün dərd-qəmindən uzaq olan 8 yaşlı uşaq görəsən niyə fikirlərin əlində əsir qalıb?

Qeybdən gələn səs:

- Ona uşaq gözüylə baxma. Bəzən hətta gözəl hesab etdiyiniz gülə də xəfif səhər mehi əziyyət verir, soldurur. Gözlərində nəm - səhər şəhi...
- Demək bizim adi hesab etdiyimiz həyat qanunları onun körpə qəlbində iğtişaş yaradır! Ürəyində yaranmış xırda ağrı hissəcikləri onunla bərabər böyüyərək böyük hissələrə çevriləcək...
- O ki, hər gün birgə yaşıdları ilə oynayır, deyir-gülür.
- Elə əsl fəlakət də budur. Heç kəs fərqi nə varmasın deyə o, gecələrlə musiqiylə sirdəşdir. Axı onun həmyaşdı olan uşaqlar onu başa düşməz!
- Bütün kədərini, qəmini tənha gecələrdə yaşlı insan kimi köçmüş bizimlə - ata-anası ilə

Buta II: The Regions

bölüşür, səhər isə ruhu özünə qayıdaraq
yenidən uşaqlaşır..

- Mən yenə anlamadım, axı o nəyi fikirləşir?
- Onun bir özü, bir də Allahı bilir.
- Görəsən? biz onu Tanrıdan öyrənə bilərik?
- O deməz!
- Niyə?
- Tanrım bəndəsinin sirrini heç kimə açmaz!
- Bəs onun qarşısındakı nədir?
- Şəkillər!
- Kimin?
- Bizim... O, bizi düşünür, bizim həsrətimizlə yaşayır.
- Yaxşı ki, ruhumuz onu hifz edir. Yəqin o bunu bilir.
- Demək, o bizim hər gecə gəldiyimizi bilir...
- Bilir, bilir.
- Yaxşı, gedək, vaxtdır. Sabah gələrik.

Uşaq ağlamağa başladı... Hiss etdi ki, ata-anasının ruhu çıxıb getdi. Amma tunnelin sonunda işıq görünürdü... Onların 8 yaşındakı uşaqlarının artıq 20 yaşı var. 8 yaşından o, bu pəncərədə hər gecə onları gözləyir...

Buta II: The Regions

A Child at the Window *or* The Spirits' Conversation

It is night. Everything is covered in silence. It is a dark stillness disturbed only by melancholy music and a few lights. Everybody is sleeping, already the night is very late. Only he is awake. Thoughts have driven away his sleep. His eyelids just won't close. And why is this small, eight-year-old boy, apparently free from the cares of the world, so very full of thoughts?

A voice comes from heaven, "Don't see him as a child. Sometimes a gentle morning breeze makes even a beautiful flower suffer, fade. As wet morning dew in the eyes..."

"It seems as if the common laws of life create unrest in his little heart—little bits of pain in his heart that will grow into big shards as he grows..."

"But he plays with children his own age every day, makes jokes, chatters."

"That is the tragedy of it. No one sees, how he has become intimate with the night-time, with the sad music. His peers don't really understand him."

"During the lonely nights, like an adult, he shares all his grief, sorrow with us—with his late mother and father. In the morning his spirit returns and he becomes a child again.

"I still don't understand. After all, what does he think about?"

"Only he himself and God know."

"I wonder can we can find out from God?"

"God won't say."

"Why?"

Buta II: The Regions

“God will not reveal his creatures’ secrets.”

“But what are those things in front of the child?”

“Photos.”

“Whose?”

“Ours... He is thinks of us and longs for us.”

“How good that our spirits protect him. Perhaps he is aware of our care.”

“Then he knows that we come every night.”

“Oh, yes. He knows.”

“Well, let’s go. It’s time. We will come again tomorrow.”

The child began to cry. He could feel that his parents’ spirits had left him. Yet—a light could be seen at the tunnel’s end.

Their eight-year-old child is now twenty. And from the time that he was eight years old, up until this very day, he has waited for them at this window, every night.

Buta II: The Regions

Gülarə Aydın

Abdullayeva Gülarə Məmməd qızı Quba rayonunun Zərdabi qəsəbəsində anadan olub.

Bakı Dövlət Universitetinin Şərqsünaslıq fakültəsinin bakalavr və magistr pilləsini bitirib. Hazırda AMEA-nın A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun doktorantıdır. Şeirləri "Ay işığı" ədəbi toplusunda və müxtəlif mətbu orqanlarda dərc olunub.

"Ayrı-ayrı ünvanlarda" adlı şeirlər kitabının müəllifidir.

Gulara Aydın

Gulara Mammad Abdullayeva was born in Zardabi town of Guba. She has graduated from school of Eastern Studies of Baku State University at bachelors and master levels. Currently, she is the Phd student of the Azerbaijan National Academy of Sciences.

Her poems have been published in "Ay ishigi" magazine as well as other magazines. She is the author of poetry book entitles "In different addresses".

Adım haqqında

(İştirakçıların öz adları ilə bağlı seminarda yazılmış yazları)

Ağlım kəsəni adımlı hər eşidəndə diksinmişəm. Deyirlər, adam bir şeyə alışır. Mən adıma alışmadım ki,

Buta II: The Regions

alışmadım. Yəqin siz də deyəcəksiniz ki, a... mən də. Elə bilirəm, adım ağır səslənir. Mənim ağır adlardan xoşum gəlir... Amma fikirləşəndə ki, bəs adım nə olsa yaxşıdır, yenə tapa bilmirəm. Adımı kim çəksə mənə yad gəlir, ən doğmalar çağırsa belə!

Əvvəl adım haqda çox fikirləşirdim, amma axır vaxtlar başım elə qarışıb ki, heç adımlı eşitmirəm. Öz adım qulağıma ögeydir... Hərdən bu adı mənə doğmalaşdıran, hətta sevdiren olub. Amma özümə qalsa adımdan heç xoşum gəlməyib.

Hərdən “Gülnarə?” –deyə soruşanlar da olur. Elə hirsənib deyirəm ki, “n” yoxdur. Guya öz adım lap yaxşıdır... Əslində mənası pis deyil. Farsca qol-gül, arə-arəstən -düzələn felindən, yəni güldən düzəldilmiş deməkdir.

Bir təskinlik yerim var; ad adamı bəzəməz, adam adı bəzər. Amma adı da düşünüb qoysalar...

About my name

(Workshop participants' writings about their own names written during the workshop)

Ever since I can remember, I have been startled to hear my name called. They say that a person can get used to anything. But I'll never get used to my name. Never.

Buta II: The Regions

Perhaps, you reprove me for this. Yet, I can't take my name seriously. I like serious names. But each time I try to imagine what name would better suit me, I can't come up with anything. No matter who it is calling my name, it always sounds alien—even in the voice of a person dear to me.

I used to think about my name a great deal. But recently, I've been so busy that I don't even hear my own name called. My name is strange to my ears. Occasionally others have been able to say this name so it seems natural to me, even likeable. But the fact remains: I don't like my name at all.

Sometimes people come up to me saying, "Gulnare?" Then I become angry and tell them that there is no "n." As if my name, spelled correctly, is any better! In truth, its meaning is not bad. In Persian "qul" means "flower." And "are" is from the verb "aresten;" it means "made." And so my name means "made of flowers."

I have one consolation: The name does not decorate the person, but, rather, the person decorates the name. Nevertheless people should think before naming us.

Göyün göyərmiş üzündə

Göyün göyərmiş üzündə
Buludlar cücərib qalıb.
Uşaq arzularımın çoxu
Ürəyimdə azıb qalıb.

Səhərin ala-toranlığı
Ulduzları biçib gəlib.
Uzaq arzularım yuxuma
Ayaqyalın qaçıb gəlib.

Görən kimdədir günah
Sizmi məndən üz döndərdiz?
Mən sizə analıq etmədim?
Bəlkə bu son vidaymış,
Niyə sizinlə getmədim?...

Sev məni
Heç zaman qovuşmasaq da.
Görüşək,
Əllərin əlimə toxunmasa da.
Baxışaq,
Gözlərin gözümdən uzaq olsa da.
Gəl, bizə,
Evimin yerinə məzar olsa da....

On the blue face of the sky

On the blue face of the sky
clouds still blossom.
Most of my childhood dreams
remain lost in my heart.

The early dawn's light came,
reaping the stars.
My far-distant wishes ran
to my dreams, barefooted.

I wonder who's fault this is.
Did you turn your face from mine?
Didn't I give you a mother's care?
Maybe this was the last farewell,
why didn't I go with you?

Love me,
though we will never be together.
Let's meet,
though your hands will never touch mine.
Let our eyes meet,
even if from a distance.
Let us visit,
in the grave if not in my house.

Günel Huseynzadə

Huseynzadə Günel Məzahir qızı 1995-ci ildə Xaçmaz şəhərində anadan olub. Hazırda Bakı Sənaye Pedaqoji Kolecinin 3-cü kursunda fiziki tərbiyə və idman fakültəsində təhsil alır. Kicik yaşlı qızlardan ibarət futbol komandası var. Boş vaxtlarında onlarla məşq edir, fortepianoda calır və poeziya ilə məşğul olur. Bu həyat ona böyük zövq verir və həyatından çox məmnundur.

Gunel Huseynzade

Huseynzade Gunel was born in 1995 in the town of Xachmaz. She is currently a third year student with the Sports faculty at Baku Industrial Pedagogical College. She coaches a football team for young girls. In her spare time she trains with them, plays on the pianoforte and writes—mostly poetry. She is very happy with her life and takes great delight in life in general!

Görəsən, bir azca səni unudub
birtəhər başımı qatarammı heç?
Görəsən, kölgənin ucundan tutub
gəlsəm, gəlsəm sənə çatarammı heç?

Buta II: The Regions

Mən zengi basanda sən aç qapını,
Bəxtimə çıxıbsan,qarsıma sən çıx...

Yuxuma gəlmişdin...
Qısıldıq küncə.
Danışdıq...
Yel əsdi...
Dağıldı dərd-qəm.

Kölgəyə dönmüşdüm,
Səni görüncə
Sənin işığında yox oldu kölgəm...

δ

Forgetting you—
can I ever be interested in anything else?
Catching hold of the edge of your shadow,
pulling myself along, can I ever reach you?

When I ring the doorbell, you open the door.
falling into my fate, you meet me, coming to me in a
dream:
Pressed into a corner
we speak,

Buta II: The Regions

the wind blows,
all heartache withdraws.

I had become a shadow—
but as I see you
my shadow disappears in your light.

Xəyalə Sevil

Abbasova Xəyalə Vaqif qızı 1985-ci ildə Gəncə şəhərində anadan olub. Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun “pedaqogika və metodika” fakultəsini bitirib. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. Prezident təqaüdçüsüdür. Şeirləri dövrü mətbuatda münrəzəm çar olunur. Üç şeir kitabı çıxıb. Ailəlidir, bir qızı var.

Xayala Sevil

Abbasova Xayala Vaqif was born in 1985 in Ganja. She graduated from the school of pedagogy and methodology of the Azerbaijan Institute of Teachers. She is a member of Azerbaijan Writers' Union and has a presidential scholarship. She has published three books of poetry. Her poems have appeared in a variety of publications.

Buta II: The Regions

She is married and has a daughter.

Ağac

Bu ağacın payız dərdi başlayıb,
Əlləri qoynunda fikirə gedir.
Yarpaqlar özünü atır budaqdan,
Yarpaqlar, elə bil, intihar edir.

Bu ağacın payız dərdi başlayıb,
Cılızlaşıb, soluxubdu bu ağac.
Bu ağac ki yazda belə deyildi,
Dərd çəkməkdən sınıxıbdı bu ağac.

Bu ağacın payız dərdi başlayıb-
Yaz olaydım, dərdlərini alaydım.
Bu ağacın dərdi necə böyükmüş,
Mən də deyirdim ki, ağac olaydım...

Tree

Autumn's grief has begun.
Sunk in thought, the tree crosses its arms.
Leaves throw themselves from the branches—
They seem to commit suicide.

Autumn's grief has begun.

Buta II: The Regions

Withered, the tree has faded.
It wasn't so in the Spring;
Grief has weakened this tree.

For this tree, Autumn's grief has begun—
I would be the Spring, take away its sorrow.
How great was the grief of this tree!
Once, I said that I wished to be a tree.

*

Adım haqqında

(İştirakçuların öz adları ilə bağlı seminar da yazılmış yazları)

Uşaqılıqda adımlı sevmirdim. Ümumiyyətlə, “x” hərfini sevmirdim, “x” ilə başlayan adları da. Mənə görə ən çirkin hərfiydi “x” hərfi – təəssüf ki, mənim adım da bu hərflə başlamışdı. Əslində “x” hərfini niyə sevməməyimi heç özüm də bilmirdim.

Adımı bibim qoyub. Bibim Xəyalə adını o qədər sevirmiş ki, hətta gələcək həyat yoldaşı ilə ilk dəfə tanış olanda öz adını Xəyalə deyibmiş.

Böyüdükcə adımın mənasını dərk elədim, adımlı sevdim. Xəyalə xəyal qurmaq, xəyallarla yaşamaq deməkdir. Məncə hər insan öz adının taleyini yaşayır. Mən də eləyəm. Ən qəmgin vaxtımda belə hansısa yaxşı günün xəyalını qurmaq istər-istəməz üzümdə gülüş yaradır, məni xoşbəxt edir.

Buta II: The Regions

2 ildir adımın yanına qızımın adı da əlavə olunub – Sevil. Xəyalə Sevil olmuşam. İndi adımlı daha çox sevirəm.

About my name

(Workshop participants' writings about their own names written during the workshop)

In my childhood, I didn't like my name. In general, I didn't care for the letter X—or names beginning with X. To me, this letter was the ugliest of all and yet, unfortunately, it was the one with which my name began. Truly, I have no idea why I didn't like the letter X.

My aunt gave me this name. She liked the name *Xayala* so much, that when she first met her husband she introduced herself as *Xayala*—though it wasn't her name.

As I grew older, and understood its meaning, I began to love my name. *Xayala* means to dream, to live with dreams. I believe that everyone lives out the meaning of his or her name. I'm no exception. In my darkest hours, my mind constructs dreams of good times, all willy nilly, igniting a smile on my face, bringing me happiness.

And two years ago, my daughter's name—*Sevil (Loved)* joined mine. I became *Xayala Sevil—Dreaming Loved*. Now, I love my name even more.

*

Villanel şeir

Yaş kimi düşmüşəm ömrün gözündən,
Kölgədi, gün də yox quruya ömrüm.
İslanıb, nəm atıb xatirələrim.

Bədənim ruhumun kirayə evi,
Ruhum bu bədəndə yarımcan olub.
Yaş kimi düşmüşəm ömrün gözündən.

Bu günüm dünənin bətnindən çıxıb,
Dünənim əcəli çatmış anadır.
İslanıb, nəm atıb xatirələrim.

Qayıtsam...Qayıda bilmək olarmı?!
Ya qaçıb gizləniib, ya olüb bu yol.
Yaş kimi düşmüşəm ömrün gözündən.

Həyat gözlərimdə uzun yol çəkir,
O yolla keçmiş qaytara bilsəm...
İslanıb, nəm atıb xatirələrim.

Bu ömrə, bu günə, bu məhəbbətə
İlləri yem atıb xatirələrim.
Yaş kimi düşmüşəm ömrün gözündən,
İslanıb, nəm atıb xatirələrim.

Buta II: The Regions

Villanelle

Like a tear, I have fallen from life's eyes.
I am in shadow; no sun dries my life.
My memories are soaked through.

This body is my spirit's rented house.
In this body, my spirit is half drowned.
Like a tear, I have fallen from life's eyes.

My today was born of yesterday's womb.
My yesterday is a mother at the end of her life.
My memories are soaked through.

If I were to return...but how can I return?
That path has gone into hiding, or eroded.
Like a tear, I have fallen from the eyes of life.

Life carves a long road in my eyes,
if only I could return by way of this path—
my memories are soaked through.

Memories toss the years like so much fodder
to this life, to this day, to this love.
I have fallen from the eyes of life like a tear.
My memories are soaked through.

Könül Qalibqızı

Könül Qalibqızı (Həsənova) 1991-ci il fevralın 25-də Kəlbəcər rayonunda dünyaya gəlib. 2008-ci ildə ali məktəbə daxil olub. Hazırda Gəncə Dövlət Universitetinin 4-cü kurs tələbəsidir. Fizika və Texniki fənnlər fakültəsinin təsviri incəsənət ixtisasında təhsil alır. Subaydır.

Konul Galib gizi

Konul Galib gizi (Hasanova) was born on February 25, 1991 in Kalbajar. She entered Ganja State University in 2008. She is a -fourth-year student of the School of subjects of Physics and Technics of the university. She is single.

İki qızın nakam taleyi

(Hekayədə təsvir olunanlar real həyatdan götürülüb)

Qarşıdan fevral ayı gəlirdi. Bu ayla birgə bir ailəyə sevinc və övlad da gələcəkdi. Artıq fevralın 3-ü idi. Uşaq dünyaya gəldi. Valideyinlərinin ilki idi. Sevginin ilk bəhrəsi idi. Hamı onu sevdi. Adını da Arzu qoydular. Bu minvalla aradan illər keçdi. Artıq yavaş-yavaş illər keçdikcə uşaq böyüyürdü. Amma heç kim bilmirdi ki,

Buta II: The Regions

illər yam- yaşıl görünən qol-budağı altında o qədər dəhşət, o qədər xoşagəlməz, tükirpədicə hallar gizlədib ki...

Demək olar ki, Arzu 20 yaşında idi. Bu yaş ona adı kimi ürəyində min bir arzulara boy atmasına imkan verirdi. Arzular çiçəklənir. Gülü-gülüstan olur. Amma tale deyilən bir şey var. Bax bu tale onu 9 ay bətnində daşıyan, hər ağır və acısına səbr və inamla dözüb, illərini qurban verən anasını əlindən alır. Arzugilin evi artıq qəm dəryası idi. O isə bu dəryada kağızdan hazırlanan bir qayığa bənzəyirdi. Kədər onu bu sahiləndən, o sahilə atırdı. Beləcə aradan iki il keçdi. Ata yeni bir ana gətirdi. Lakin bu ana Arzunun dilində aman sözünü cücərtdi. Qısa da olsa qeyd edim ki, Gülsüm adında olan ögey ananın elə Arzu yaşında Xədicə adlı bir qızı da vardı. Və o da anası ilə birgə Arzugilldə qərarlaşdılar. Həmin gündən sonra Arzunun həyatında coşub-çağlayan, arzularla boy atan anlara son qoyuldu. Bu fikir onu sarsıdır. Demək olar ki, həyat onun gözündə heç nə idi. Hətta o həddə gəlir ki, Arzu canına belə qıymaq istəyir. Qız xəstələnir. Keçirdiyi fikirlər, ac günlər, aylarla yuxusuz gecələr onu yatağa salır. Düzdü, həkim gəlir, amma heç kim bilmirdi ki, Arzunun nəyi var. Həkim belə təccüb içində idi. Gah istəyir gülsün, xoş xəbər desin, gah da mən yanılam deyə qəlbinə şübhələrin hakim kəsilməsinə icazə verirdi.

Buta II: The Regions

Ona artıq heç kim kömək edə bilmirdi. Nə danışır, nə də bir başqa şeylə məşğul olurdu Arzu.

Artıq Arzunun 24 yaşı olacaqdı. Yataq xəstəsinə çevrilmiş bu qızcığaz sanki, bir dəri bir sümük olmuşdu. Qəddar analıq isə öz kefində, əyləncəsində idi. Heç düşünmürdü ki, onun da övladı var. O da Arzunun yerində ola bilər. Elə bilirdi həyat onundur. Zaman onun sözü ilə işləyir. Bəlkə də bilsəydi və qəlbinin dərinliyində insanlıq hissini sözünə vaxtında qulaq assa idi analıq deyil ana olardı.

Əslində reallıqdır ki, hər kəs ona verilən ömrü yaşayır - milyonlarla, on milyonlarla, hətta yüz milyonlarla ömrün içində. Amma necə deyərlər, hər kəsin öz yeri var. Belə bir məqamda Arzu boş dayanmır, hamıdan gizlədiyi bir gündəliyi vardı. Gecə-gündüz onunla dərdləşir, içindəkiləri ona danışardı. Və Arzunun niyə bu qədər kədərli olduğunu sadəcə o bilirdi. Tam 24 yaş. Bu yaş insanı boş dayanmağa qoymur. Kədər yaraşmır bu yaşa. Amma onun taleyi idi kədər. Doğulduğu gün fevralın 3-ü gecə yatan Arzu oyanmır bir daha.

Üstündən bir gün keçir. Analıq başını o qədər eys-ışrətə qoşur ki, heç Arzu ilə maraqlanmır da. Düşünür ki, özü yekə qızıdır. Başının çarəsinə baxar. Həmin günün axşamı gəlir. Gülsüm ana yatır. Arzuya yaşatdıqlarını yuxuda görür. Amma öz qızının rolunda. Tər-qanın içində diksinərək duran ana dərhal Arzunun otağına qaçır. Bir xoşagəlməz qoxu qarşılayır “mehriban” analığı. Otaq

Buta II: The Regions

bumbuz. Divarlar üstünə-üstünə gəlir qadının. Bu hal onu dəli edir. Gülsüm analıq artıq dəli olmuşdu, başına hava gəlmişdi. Və yaşadığı müddətdə vicdan əzabının əli onun boğazında olacaqdır.

Beləcə bir atanın diqqətsizliyi və sevgiziliyi, eləcə də analıq hissindən məhrum olan bir qadının ucbatından iki qızın taleyi heç olur.

Onlardan biri Arzu idi, əbədiyyətə qovuşdu. Biri isə Xədicə. Qısa da olsa Xədicənin sonrakı taleyi haqqında deyim ki, o cəmiyyət üçün ən yararsız bir insana çevrilir. Ana dəli olandan sonra qız ögey atalığın zorrakılığına məruz qalır. Bu hadisə Xədicənin dünəni və bu günü kimi gələcəyini də əlindən almışdır. İndi Xədicə həm ləkəli, həm də qatil biri idi.

...Düzgün həyat istəyən, düzgün ailə seçməlidir. Düzgün yaşamaq isə düzgün fikirləşmək bacarığından aslıdır. Əlbəttə bütün bu hallar hər bir ailəyə və hər bir insana aid deyil. Bu sadəcə insanlıqdan məhrum olmuş şəxslər üçündür.

δ

The Unfortunate Fate of Two Girls

(I would like to note that most elements in this story were taken from real life)

Buta II: The Regions

February was ahead. Together with the month, joy and a new baby would come to one particular family. On the third of February the child was born. She was the first for her parents. She was the first fruit of their love. Everybody loved her. And so they named her Arzu (wish). So the years passed and the child grew. Nobody knew that the years hid so many terrible, unhappy moments under branches that seemed so dark green.

Arzu was almost 20. Her age caused thousands of wishes to grow in her heart. She was well-named. Dreams were flourishing. They grew like beautiful flowers. But, there was still something called fate. You see, this fate now took away the mother who had carried Arzu for nine months in her womb, borne all the young girl's pains and troubles with patience and trust, and sacrificed years for her. The house where Arzu lived was an ocean of sadness now. And she was like a paper boat in this ocean. Grief threw her from one shore to another.

So two years passed. The father brought home a new mother. But, at this mother, the word "ugh" now sprouted on Arzu's tongue. I would note briefly that the step-mother, called Gulsum, had a daughter named Khadija who was the same age as Arzu. Khadija also settled in their house together with her mother. That day marked the end of Arzu's flourishing dreams. This awareness—of her dreams end—so distressed her. Life now held almost nothing for her. It all became so bad that Arzu even tried to commit suicide. Then she fell ill. Her thoughts, her months of hungry days and her sleepless nights took her to bed. Though the doctor came, nobody knew what Arzu's problem was. Even doctor was puzzled. Thinking that, perhaps, he was mistaken, he wanted to smile, to tell of good news and

Buta II: The Regions

not let the doubts in his heart dominate. But, in truth, nobody could help her. Arzu neither spoke, nor did any thing at all.

Arzu turned twenty-four. This young woman, who had been full if wishes, had fully taken to her bed, all skin and bone. Meanwhile, her cruel step-mother had herself a good time. She didn't think about the fact that she had a child her own, Khadija, that it could have been her own child now in Arzu's situation. The stepmother thought that life was hers alone. Things went on as just as she wanted. Perhaps if she had thought about it, had listened in good time to the sense of humanity deep in her heart, she wouldn't be just a step-mother, but would, indeed, be a mother.

In fact, each person can only live the life given to him or her, among millions, ten millions, even hundred millions lives. But how can one say everyone has his or her own fated existence? During this period, Arzu didn't waste her time—she had a diary that she hid from everybody. Night and day she shared her grief with her writing, told the pages everything inside her. And only this notebook knew why Arzu was so sad. Twenty-four years old. This is an age that just doesn't permit a person to do nothing. Grief just doesn't suit this age. Yet, grief was her fate. On the day of her birth, the third of February, Arzu went to bed that night and never again woke.

A day passed. The step-mother, so busy with her own revels, didn't even check on Arzu. She thought, afterall, that Arzu was a grown-up young woman. Her step daughter could look after herself. On this very day the step-mother came home that evening and simply slept. In her dreams that night, she saw

Buta II: The Regions

everything that she had done to Arzu. But, in this dream, Arzu was in the role of her own daughter, Khadija. Gulsum woke in a sweat, frightened. She hurried to Arzu's room. An unpleasant smell met a "kind" step-mother. Arzu's room was icy cold. The walls seemed to be falling onto the woman. This scene of death drove the woman crazy. Truly, mother Gulsum had already gone around the bend, now she was out of her mind. After this, as long as she lived, the hand of her conscience would be felt on her throat. Because of one father's carelessness and lack of love, and a woman who was deprived of maternal feeling, two girls fates were wasted.

One lost was Arzu, for she had passed away, gaining eternity. The other lost, was her step sister, Khadija. Even if briefly, I would speak of Khadija's future, of how she became a useless person in society. For after her own mother went crazy, Khadija was subjected to her own step-father's sexual assault and killed him. This took away her not only her yesterday and today, but her tomorrow as well. Now, Khadija was both a damaged person and a murderess.

In the end, I would offer this advice from my mini-story: if one wants proper life, should choose the proper family. To live correctly depends on the ability to reason, and choose, correctly. Of course, these issues don't all affect every family or every person. This is for those people who have been deprived of humanity.

Məftunə Əliyeva

1982-ci ildə Gəncə şəhərində anadan olub. Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun Gəncə filialının ingilis dili fakültəsini bitirib. Son illər televiziya da çalışır. Deyir ki, yazarkən sanki bədənimdə ikinci ruhun varlığını duyuram. Yazdıqlarım da məhz bu ruhdan irəli gelir.

Maftuna Aliyeva

She was born in 1982 in Ganja. She graduated from the school of English Linguistics at the Azerbaijan Institute of Teachers, Ganja branch. A journalist, she has been working in television for five years. While writing, I feel a second spirit in my body... my words are written by this spirit.

Mühakimə edən Günahkarlar

Həyatda nəyisə müzakirə etmək çox asandır. Görmək, onun gedişini, yanlış – doğru olduğunu müəyyənləşdirmək və qərar vermək... Ancaq özümüzü bunu yaşadıda tam başqa don geyindiririk. Qismət, uğursuz tale, səhv, alın yazısı və s.... Hər zaman doğru – dürüstlüyü müzakirə edərdim, kiminsə səhvinin üzərində öz səhvlərimi düzəldər,

Buta II: The Regions

həyatda “mən belə etmərəm” şüarıyla yaşıyordım. Ancaq bilmək olmaz kim harda, necə yanlışlıq edə bilər. Nədə ki bilmək olmaz ki günahkar bildiyimiz taleyin gedişatında bizi nə gözləyir...

*

Hər kəs kimi o da normal həyat tərzini sürürdü. Ata – ana qayğısını görərək. Normal olaraq bir gün gənc yaşlarında sevdi, həm də çox.

Ailə şərtlərinə uyğun gəlmədiyi üçün valideyn istəyinə qatlanaraq sevgisindən imtina etdi.

Bu bizim cəmiyyətdə normaldı. Hər valideyn öz övladına ideal ailəyə malik olan bir ailənin övladıyla ailə qurmağa cəhd edir və ya belə desək, maddiyyatla “sütun” qurulur.

Bahalı sütun daha da bərk olar. Hardasa haqq qazandırmaq olar. Ancaq təəssüf ki, müasir dövrümüzdə bərk sütunlu ailələr tapmaq bir qədər çətinləşib.

Ailə əxlaqı maddiyyatla ölçülür. O da məhz o tərz insanlardan oldu. Maddi durumu və ən əsası da ziyalı ata – anası olan birisiylə ailə qurdu. Normal, sakit ailə tərzini keçirirdi. Sadəcə hərdən tənhalığa qapanıb xəyalən xəyanət etməyə cəhd edirdi. “Bəlkə sevdiyim yanımda olsa daha xoşbəxt olardım...bəlkə onu atmasaydım... bəlkə..bəlkə....bəlkələr bitmir. Bəs o necə, məni düşünürmü? Yox əşsi... indi ailə qurub məni də çoxdan unudub...”

Beləcə, xəyanət xəyalından ayılıb həyata davam edirdi...Həyat cəzasından bixəbəriydi.

Buta II: The Regions

Asta – asta vəzifəyə doğru gedirdi. Günlər bir – birini əvəz edərdi. Bir gün işlədiyi müəssisədə rəsmi tədbir keçirilməli oldu. Bir çox iş adamları təşrif buyurdu bu tədbirə. Tədbirin içində təsadüfən gözlər birisinin gözüne sataşdı. Nədənsə bu gözlər onda maraqla oyardı. Gözlərini çəkə bilmirdi. Hər kəsdən gizli gözlər bir – birinə dikilmişdi. Sanki illərdi bu baxışlar bir-birini arayırdı. Elə bil səhraya sərin şalalə qonaq gəlmişdi... Elə bil sakit dənizə dəli dalğalar üsyan etmişdi. Bu nədir, kimdir bu? Sanki baxışlar bir biriylə dialoq qurmuşdu. Təəssüf... Tədbir sona çatmalı hər kəs işinə, vəzifəsinə davam etməlidir. Ancaq bir anlıq üsyan sükuta qərq olmuş. Günlər aya çevrilmiş, lakin axtarılan suala cavab tapılmamışdı. İş elə gətirmiş ki, tənhalığa belə qapılındı o baxışları düşünürmüş. Dünya çox kiçikdir, demiş dahilər.

Dövlət bayramlarından biri idi. Yenə rəsmilər toplaşmış müzakirələr, çıxışlar. Bu da dünyanın kiçikliyi....

– Salam.

“Sizdən müsahibə götürmək olar?” araxdan bir incə səs gəldi.

Bu təsadüföldümü ya alın yazısı? Aylarca aradığım birisi. Özünü toplayaraq:

– Buyurun,- çalışdı ki, söhbəti uzatsın. Qarşı tərəf də buna etiraz etmirdi. Axı bu onun işiydi...

Buta II: The Regions

Bu görüş iş əlaqələrinə, sonra isə dostluğa çevrildi. Hərə öz dərdini bölüşdü. Sevdliyindən imtina edən qəhraman öz çarəsiz hünərindən bəhs etdi. Əks tərəf isə öz həyat hekayəsindən danışdı. Sənin kimi hünərlisi də bir gün sevgimizə maddiyatla xəyanət edərək el gözündə mükəmməl olanı - yəni ziyalı ata – ananın balasıyla evlənib... Bu dostluq çox dərinləşmişdi. Keçmiş gələcəyə qarışmış, hər şey, hər kəs unudulmuşdu. Sən və mən var idi...

Bu münasibətə dostluq donu geyindirilmişdi. Bəlkə də belə idi.... birisi illər öncə kiminsə qəlbini yaralamış, kimisi yaralanmış. Hər ikisi sanki keçmişə qayıtmış. Tale kimi necə qiymətləndirəcəyini və ya cəzalandırılacağını kim bilə bilər ki... Hər ikisi də bir – birini necə sevdiyini aşkarca anlayır. Bir – birini itirməkdən qorxan, normal təbəqədə hər zaman nümunə olan iki günahkar. Elin müzakirəsinə verilsə buna “günah”, “axmaqlıq”, “xəyanət”, “əxlaqsızlıq” adı verilər. Çünki onlar özləri də hər zaman qınıyanlardan olublar. Yenəmi həyat sevincindən imtina etməli və ya yenəmi sadəcə xatirələrlə yaşamalımı?

Çətin seçim... Sadəcə dostluq geyimi geyindirdikləri bu münasibət hər ikisini xoşbəxt etdiyi qədər düşüncələrdə heç də xoş olmayan hisslər yaradır. Seçim yolu yoxdur...nə sonu var nə əvvəli olub...

Biri evli, yaxşı ailə sahibi, birisi də ideal ailə üçün formalaşan çoxlarının qəlbini fəth edən

Buta II: The Regions

birisi.....Həyatda nədir önəmli? Maddiyat, el qınağı, şöhrətpərəslik, kimisə müzakirə etmək? Müzakirədə yanlış dediyimiz yanlışlarla yaşayırıq. Bu bizim əlimizdədir yoxsa???

...cavabı tapılmayan suallar.

δ

When Sinners Judge

It is so easy to talk about another's life. To watch people just going along in their lives, and to decide whether their ways are right or wrong. To judge. But when we ourselves have similar experiences—oh, then we put on a different dress. Then, we say it's all the result of fortune, the unlucky fates, the wrong writing on one's forehead and so on. I used to talk about faithfulness, correctness. I blamed my own faults on others and lived by the slogan, "I would never do that." But you never know where, when or how one can make a mistake. And also, you just can't know what awaits each of us in that fate we blame for everything.

*

Like everybody, he was leading a normal life, enjoying the care of his mother and father. And naturally, one day in his youth, he fell deeply in love. But, because the two families weren't of equal status, in accordance with his parents' wishes, he put aside this love.

Buta II: The Regions

In our society, this is normal. All parents strive to find a good match for their children. Or, to put it another way, they choose for their children according to the strength of a family's financial foundation. "Expensive" foundations are supposed to create stronger houses. Perhaps parents have earned the right to think so. But unfortunately, these days, to find a family with strong foundations has become very difficult.

Even a family's moral strength is assessed by its financial state. So, this fellow became exactly the type of person that was expected. He married someone from a well-off and educated family. He lived normal, quiet family life. He tried to cover up the loneliness, but, at times, his dreams betrayed him. He would find himself thinking, "I might be happier if my love were by my side...maybe if I hadn't left her...if...if...if..." Never-ending "ifs." He dreamed to himself, "What of her? Does she still think of me?" Then remembered, "Oh, no, of course. She must be married now and forgotten me long ago..." In this way, he would wake from this treasonous dream and continue his life. He was unaware of life's punishment.

Gradually, the man gained more responsibility at work. The days replaced each other. One day he had to hold an official meeting at his company. Many business people had arrived for the meeting.

During the conference, by chance, his eyes met another's. Inexplicably, these eyes aroused a great interest in him. He couldn't draw his own away. Their eyes were locked together, unaware of everyone else. It was as if they had been seeking for each other for years. As if a cool waterfall had come to visit a

Buta II: The Regions

desert, or mutinous waves roiled a peaceful sea. What is this, *who* is this? Their looks seemed to converse.

Regretfully, meeting came to an end, and everyone had to return to work. A moment's rebellion sank into silence. Days became months, but the answer to his question "What...who..." eluded him. Even when he tried to cover up his loneliness, he thought of those looks. The world is small—so say the geniuses.

It was one of the state holidays. Officials gathered together for the usual discussions, speeches. And here, again, is the world's smallness: "Good day." A tender voice came from behind him, "May I interview you?" Was it chance? Or the writing on his forehead? It was the one for whom he had been looking for months. Trying to concentrate, he answered, "Please, sure. You are welcome." He tried to prolong their conversation. She didn't protest. After all, it was her job.

A meeting turned into a business connection and then into friendship. They shared their grief. The hero who had rejected his love spoke of his desperate bravery. And his opposite, the heroine, told her life story. How a brave hero had betrayed their love, marrying a girl who was perfect in everyone else's eyes, one who had an educated mother and father. The friendship became close. Past mixed with future, and everything, everybody was forgotten. There was just you and me...

This relationship was dressed the clothes of friendship. And, maybe, maybe, it was so. One person had wounded someone's heart years ago; the other had been wounded. Both seemed to feel the years fall away. Who may know who and how the fates will

Buta II: The Regions

reward or punish? Both of these individuals clearly understood how they loved each other. Two sinners, ones who had been examples of normalcy, now afraid of losing each other. Society would label them “sinful,” “stupid,” “treacherous,” “immoral.” And, indeed, each of them had once been one of those who had reproached the others, had used the very same words. So—should they once again reject the joy of life and live only with memories?

It is a difficult choice. This relationship, dressed in the simple clothes of friendship, makes them happy and yet also creates feelings that are not as nice. There is no way to choose. There is no end, for there was no beginning. One is married, has a good family, the other, formed for an ideal family, has captured many hearts. What is important in a life? Finances, reputation, the reproaches of society, the judgements of others? We live the very wrongs that we call out to others in judgement. Is all this in our hands, or not?

Answerless questions.

Nüşabə Məmmədova

Nüşabə Məmmədova 1946-cı il dekabrın 8-də Gəncədə anadan olub. 1972-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsini bitirib. 1972-ci ildən 1995-ci ilədək "Novosti Qyandji" qəzetinin baş redaktoru olub. 1992-ci ildə "Tomris" Analar Cəmiyyəti QHT-ni təsis edərək təşkilata sədr seçilib. 2003-cü ildə "Gəncəbasar" qəzetinin baş redaktoru olub. Bir neçə romanın müəllifidir. 1985-ci ildə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının "Qızıl Qələm" mükafatına layiq görülüb. Dünya Qadın Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür.

Nushaba Mamedova

She was born in 1946 in Ganja. In 1966 she entered the School of Journalism of Azerbaijan State University and graduated from the university in 1972. From 1972-1995 she worked as an editor of the local government newspaper "Novosti Ganji." In 1992 she established and directed the women's organization Leader of the Women's Organization Tomris. Since 2003 she has worked as editor-in-chief of "Ganjabasar" newspaper. She is the author of several books of fiction and was awarded the "Gold Pen" Annual Award from the Union

Buta II: The Regions

of Azerbaijan Journalists (1985). She is a member of the World Association of Women Journalists.

Həzrət Abbas ərizəsi

Keçmişdə əli hər yerdən üzülən avam adamlar Həzrət Abbas ərizəsi yazdırar, axar suya atarmışlar ki... dardan qurtarsınlar, Ulu tanrı onların imdadına yetsin, diləklərinin hasil olmasında Həzrət abbas adlı kəs onlara yardımçı olsun.

Yağış çisəkləyirdi. Açıq pəncərəyə dırmaşan pişik yasəmən ağacına qonan quşların üstünə atıldı. Quşlar arasında ləx-ləxə düşdü. Göyərçin və sərçələr perikib uçdular.

Munirə hələ çiçək açmamış yasəmən ağacına baxdı, budaqları aynaya dəyən ağacın üstündə hələ də quşların arxasınca marıtlayan pişiyi gördü.

Munirə bəstəboy, zərif, 32-33 yaşlarında qarayanız qadın idi. Belələrinin haqqında heç vaxt «gözəldir», – deməzdilər. Ancaq son dərəcə suyuşirin, ürəyəyatımlı deyərdilər. Munirə iki əli ilə pişiyi götürüb ehmalca içəri atdı, pəncərəni örtüdü. Saata baxdı. Tələbəsi Türkanın gəlməsinə lap az qalırdı.

Türkan bu yaxınlarda Bakıda keçiriləcək gənc skripkaçıların müsabiqəsində iştirak edəcəkdə. Munirə hər gün müəyyən olunmuş proqramla onunla məşğul olurdu. Türkan onun 10-12 il bundan əvvəlki keçmişini xatırladırdı. Onda Munirə beynəlxalq müsabiqədə iştirak

Buta II: The Regions

etmək istəyirdi. Müəllimləri onun gələcəyinə böyük ümid bəsləyir, ən nüfuzlu skripkaçılar isə: «Munirənin nəyi Vanessa Meydən əskikdir ki?» – deyirdilər.

Munirə çox az istirahət edir, demək olar ki, gecə-gündüz çalışırdı. Oystraxın, Koqanın, Spivakovun ifalarını dönə-dönə dinləyirdi və öz ustalığını artırırdı.

Çox sevdiyi müəllimi İsmayıl Bağırov isə «Səndə hər şey kamildir, təkcə özünə inamsızlığın olmayardı» deyirdi və o da Vanessa Meyi Munirəyə misal çəkirdi.

Munirə o vaxt heç bilmədi ki, niyə müsabiqəyə o yox, ondan zəif olan başqa bir musiqiçi getdi və uduzdu.

Müəllimləri susurdu, çiyinlərini çəkirdi, bəziləri isə Munirəylə danışmamaq üçün üzlərini çevirirdilər. Sanki bir günah iş tutmuşdular. Munirə müəllimlərindən incimədi, ancaq ürəyində sadələvhcəsinə fikirləşdi ki, onlar susmaya da bilərdilər – nazirliyə, rəhbərliyə və s. müraciət edə bilərdilər. Fəqət hamı susdu. Onda Munirə anlamırdı ki, belə işlər elə nazirliyin, rəhbərliyin əli ilə görülür.

O vaxt İsmayıl müəllim bir-iki cəhd göstərdi – o da boşa çıxdı. «Həyat müsabiqələrdən ibarət deyil, qızım, qayıt Gəncəyə. Mən orada yaxşı kamera orkestri yaradıram. Bir yerdə işləyirik, onsuz da sən böyük qələbə çalmısan – kamil skripkaçı olmusan». Lakin Munirə sındı, düşündü ki, beynəlxalq müsabiqələrdə iştirak etmək üçün yəqin təkcə isdedad kifayət etmir... O, Gəncəyə qayıtdı.

Buta II: The Regions

Tezliklə elə yeni yaradılan kamera orkestrində çalışan pianoçu Fuad Eldarova ərə getdi. Fuad həm də onun uşaqlıq dostu idi, eyni orta məktəbdə, eyni musiqi məktəbində oxumuşdular. Fuadın dərsi qurtaranda, mütləq Munirəni gözləyər, onun skripkasını əlindən alıb evlərinə kimi özü aparardı. Sınıf yoldaşları olan qızlar Munirəyə açıq-aşkar qibtə edirdilər. Fuad Alen Delon kimi gözəl idi. Həm də tanınmış jurnalistin oğlu idi. Elə o çağdan hər ikisi qət etdilər ki, həyatlarını sənətə həsr edəcəklər. Sonralar Munirə daha bir neçə dəfə cəhd göstərdi, lakin beynəlxalq müsabiqənin iştirakçısı ola bilmədi. Böyük səhnəyə çıxmaq istədi, mane oldular. Arxalılar, gözüaçıqlar içərisində o, özünü kimsəsiz kor sandı. Bu vaxtlar onun yeganə mənəvi təsəllisi Fuad idi. Munirənin yeni sarsıntılarını görəndə Fuad, ona qarşı daha diqqətli, daha həssas oldu. O, Munirənin yastığını gülə, çiçəyə qərq edər, olan-qalan pulunu xərcləyib, ona ətir alardı. Fuad pəncərə önündə bitən ağ yasəmən açan kimi dərib hələ də şirin yuxuda olan Munirənin yastığına qoyurdu. Çiçəyin ətri onu sanki bihuş edirdi. Həmin an o, yuxusunda görürdü ki, üstünə yasəmən yağışı yağır. Oyanırdı. Mətbəxə qaçıb, təzə çay, yaxud qəhvə dəmləyən Fuadın boynuna sarılırdı, sonra istiyə-soyuğa baxmadan, düşün altına girib yuyunurdu. Birgə səhər yeməyi yeyər, birlikdə işə gedər və birlikdə də məşq edərdilər.

Buta II: The Regions

Axşam yorğun-argın evə dönəndə də, şam yeməyini birgə hazırlayırdılar. Hərdən qonaq gedər, qonaq qəbul edərdilər.

Beləliklə, illər bir-birini əvəz edirdi. Tədricən Munirə beynəlxalq müsabiqələrdə iştirak etmək arzusundan əl çəkdi. Onun bu halı Fuadı çox ağrıdırdı. O bilirdi ki, Munirə ana olmaq arzusunu da müsabiqəyə qurban verir... və duyğularında özünü böyük-böyük səhnələrdə görür, alqışlar eşidirdi. Munirə televiziya Vanessa Meyi görəndə ürəyi gizildəyirdi – bu Fuadın nəzərindən yayınmırdı.

– Bilirsən, Muni, İsmayıl müəllim necə istedadlı skripkaçı olub. Ancaq heç vaxt heç bir müsabiqədə iştirak etməyib. Həyatda hər kəsin öz qisməti var, mənə elə gəlir ki, qadının ən ali məqsədi ana olmaqdır. Munirənin gözləri dolurdu, lakin ağlamamaq üçün skripkasını əlinə alır, televizoru söndürüb çalır. Son illər Munirə sakitləşmişdi. Artıq Vanessa Meyə həsədlə yox, heyranlıqla baxırdı və televizoru daha söndürmürdü. Əksinə konsert bitdikdən sonra Fuadla onu xeyli təhlil edirdi.

Ancaq bu səhər onlar bir-birindən möhkəm incidilər. İş o yerə çatdı ki, Fuad çay içməmiş qapını çırpıb getdi.

- Mən bu gün məşğələdən sonra Türkanla həkimə gedəcəyəm.
- Getməyəcəksən. Sən qadınsan, ana olmalısan.

Buta II: The Regions

- İstəmirəm bizim gələcək uşağımız əziyyətlərə məruz qalsın.
- Bizim uşağımız həm də dünya işığını, yasəmən çiçəyini, ata-ana sevgisini, Vətən sevgisini görəcək!
- Mən dünən həkimnən danışmışam. Bu gün günortadan sonra məni gözləyəcək...

Fuad istədi onu vursun, ancaq ani olaraq onun balacalığını, skripkasını sinəsinə sıxıb yağışın altında maşın yolunu keçdiyini gördü. Və Fuad xatırladı ki, hələ məktəbdə oxuyanda, Munirəyə tənəffüsdə dinləmək üçün «Bayatı-Şiraz»-ı gətirmişdi. Munirə kiçik maqnitafonu yanına qoyub, qulaqlığı taxdı, musiqiyə o qədər aludə oldu ki, müəllimənin içəriyə girdiyini hiss etmədi. Müəllimə onun başından xətkəşlə vurduqca, qız iki əli ilə başını tutur, heç bir müqavimət göstərmirdi. Onda Fuada elə gəldi ki, onun özünü ayaqlayır, üzünə tüpürürlər. Özündən ixtiyarsız ayağa qalxdı, xətkəşi müəllimənin əlindən alaraq qırıq-qırıq elədi. Sonra da qapını çırpıb sinifdən çıxdı. İndi isə Fuad qapını çırpıb evdən çıxdı. Lakin nə kamera orkestrinə, nə də ki, musiqi məktəbinə getdi. O, artıq bu gündən bir uzaq qohumuna kömək edəcəkdi – ona mal daşıyacaqdı.

Buta II: The Regions

Munirə yenə saata baxdı. Türkan gecikirdi. Qapı döyüldü. Munirə qapını açdı. Qonşu Sara xala idi.

- Salam, ay qızım. Saa yaman işim düşüb, – qadın çox həyəcanlı idi.
- Buyurun, Sara xala.
- Gəldim ki, maa Həzrət Abbas ərizəsi yazasan.
- Nə? Nə ərizəsi?
- Ay bala, daha dözəmmirəm... Yazıq oğlumun döymədiyi qapı qalmayıb – heç yerdə işə götürməzlər, ali təhsilli mühəndisdir. Bu xaraba yerdə balama bir iş yeri tapılmır. Ağzını açan rüşvət istəyir.
- Sara xala, iş yeri hardan olsun ki? Nə zavodlar işləyir, nə də fabriklər. Elə düz deyirsiniz ki, şəhəri xarabaya döndəriblər.
- Ay qızım, üç gündür evdə un da tükənib, çörək bişirə bilmirəm. Tifillərin günahı nədir ki, ataları işsizdir, un ala bilmir.

Munirə fikirləşirdi ki, artıq 10 gündür yedikləri kartof, bir də yayda ucuz qiymətlə alıb konservləşdirdiyi

Buta II: The Regions

badımcanın kürüsüdür. Artıq Munirə də dükandan çörək almırdı, evdə özü bişirirdi.

Televizorda isə Munirə hər gün qoyun kəsildiyini görür, kimlərsə nəinki heyvanlarını, hətta balalarını da kiməsə qurban deyirdi. Bütün bu teleməzhəkələr isə «Millət», «Xalq» sözləri ilə müşayiət olunurdu. Neçə müddətdən bəri nə Fuad, nə də Munirə televizoru açmırdı.

- Uşaqlar acından üstümə ağnaşır,- Sara xalanın sözləri Munirəni xəyaldan ayırdı.
- Yaz mənə Həzrət Abbas ərizəsi. Oğlum yazmadı. Deyir ki, cəfəng işlərlə məşğul olma. Yazıq balam, olan-qalan bir kostyumu vardı, onu da satdığa qoydu.
- Bəs gəlinindən nə xəbər, Sara xala?
- Gəlinin də başına daş düşsün, üç aydır ki, özün bilirsən Türkiyədədir, hələ gəlib çıxa bilmir. Onun alveri təpəsinə dəysin... Yaz Həzrət Abbas ərizəsini, aparım atım çaya, çatsın yiyəsinə, bəlkə o gözəgö-rünməz kişi yox yerdən qapı açar üzümüzə.
- Sara xala, indi 2000-ci ildir. Ayıbdır, Sara xala, elə şeylərə inanma. İndi tələbəm Türkan gələcək, təhsil haqqını gətirəcək, mən sizə kömək edərəm.

Buta II: The Regions

- Demək, Sən də Həzrət Abbas ərizəsi yazmaq istəmirsən? Neynək, gedim o biri qonşulara üz tutum...

Sara xala Munirədən incik halda ayrıldı.

Bir azdan Türkan gəldi.

- Bağışlayın, Munirə müəllimə, anamgilin maaşını yenə gecikdirirlər. Üç aydır ala bilmir. Bütün məktəblərdə belədir... – uşaq həyəcandan əsirdi.
- Eybi yoxdur, ver skripkanı köklüyüm.

Munirə skripkanı köklədi.

- İndi sən başla, mən 5 dəqiqəyə gəlirəm.

Munirə evdə olan undan, bir az da kartof, çörək və pendir götürüb qabaq-qənşərdə yaşayan Sara xalanın qapısını döydü.

Növəsi:

- Nənəm hələ qayıtmayıb, – dedi.
- Eybi yoxdur. Al bunları, – Munirə ərzağı uzağa uzatdı.

Buta II: The Regions

- Geri dönmək istəyəndə uşaq: Munirə müəllimə, mən bu gün bacımı yola salanda Fuad müəllimi gördüm.
- Hə, nolar.
- Yox, ey... bazarın yanında mal daşıyırdı! Yazığın beli ikiqat olmuşdu.

Munirənin ürəyi gizildədi. Elə bil yerində dondu. «Niyə Fuad mənə bir söz demədi? Niyə demədi? Niyə elə elədi?» Öz-özündən soruşurdu Munirə. «Allahım, mənə nə qədər çətindir... Mən borc alıram ki, bu pulla hələ dünyaya gəlməmiş körpəmi məhv edim... Ona görə ki, sabah çörək almağa heç nəyimiz yoxdur. Qorxuram, Allah, balam aclıqla, müharibəylə üzləşə... Həyatını sənətə həsr edən Fuad bu gün yük daşıyır ki, sabah ac qalmayaq... Ulu Tanrı, mənə kömək elə, düzgün yol göstər».

«Biz neft və milyonlar səltənətində mövcud olan aclar və öz vətənində didərginlər imperiyasının üzvləriyik. Bizim kimilər çox, lap çoxdur».

Munirə öz evinə keçdi. Dediklərinə peşman olmuş qonşu uşağı öz qapılarını örtüdü.

Munirə Türkanı dinlədikcə, Fuadı fikirləşirdi. Onun üçün dünyada ən əziz adam, dostlarının, sənət bilicilərinin «virtuoz pianoçu» adlandırdıqları ərini düşündü. Kamera

Buta II: The Regions

orkestri demək olar ki, dağılmışdı. Musiqiçilər qullara verilən zəhmət haqqı üçün xarici ölkələrə üz tuturdu. Fuad artıq 10 ildə ki, Misirdə çalışan dostuna məktub yollamışdı. Dostu 5 il bundan öncə Fuadı da, Munirəni də rəhbərlik etdiyi orkestrə dəvət etmişdi. Fuad onda Misirə getməkdən imtina etmişdi.

- Bəs Gəncə? Gəncədə kim işləsin? Kim musiqiçilər yetişdirsin? – soruşdu Fuad.
- Munirə bilmirdi ona nə cavab versin. İndi isə hər ikisi qırılmış ümidlərini Qahirədən gələcək məktuba bağlamışdılar.
- Si bimol. Türkan, Türkan barmaqlarını boş tut...

Dərs iki saatdan artıq davam etdi. Məşğələ zamanı Munirənin sinəsi tutuldu, öskürürdü, gözləri qırmızı-qara rəngə boyanırdı. Titrədirdi, əvvəl paltarların üstünən jaket geyindi, sonra isə paltosunu çiyinə saldı. İsinə bilmirdi. Tərslikdən evdə aspirin də yox idi. Elə bu dəm qapı döyüldü. Munirə gözlükdən baxdı – ağ xalatlı adamlar idi. Munirənin ürəyi düşdü, qapını açdı.

- Bacı, narahat olmayın, yoldaşınız elə ciddi xəsarət almayıb, indi xəstəxananın travmatologiya şöbəsinədir, yıxılarda qolu yeşiyin altında qalıb.

Buta II: The Regions

...Fuad Munirəni görən kimi qalxmağa cəhd etdi, Munirə onun qabağında diz çökdü. Gipsə salınmış qolundan, üzündən öpdü.

- Nə oldu sənə, qurbanın olum?
- Heç, boş şeydir, yer sürüşkən idi, bilmirəm necə oldusa yıxıldım. Mən səni buraya gətizdirmişdim ki, sən həkimə getməyəsən.

Munirə tutuldu. – Qolunda qırıq yoxdur ki?

- Bir dənə, – Fuad gülümsəməyə çalışdı.

Munirə gözlərini onun gipsə qoyulmuş qolundan çəkmirdi. «Görəsən çala biləcəkm?» – ani olaraq beynindən keçirdi.

Fuad sanki onun fikirlərini oxuyaraq: – barmaqlarıma heç nə olmayıb, – o, bir əli ilə Munirənin saçlarını oxşadı. Bir azdan həkim gəlib bir də baxacaq, bəlkə evə qayıtmağıma icazə verdi. Sarğıdan-sarğıya müayinəyə gələrəm, – dedi.

Munirənin gözlərində yenə qara-qırmızı rənglər oynadı. Elə bil gözlərinin ağı-qarasına qarışmışdı.

Buta II: The Regions

Həkim baxandan sonra, onlar təcili yardım maşınında evə qayıtdılar. Artıq qaranlıq qarışmışdı. Munirə Fuad üçün çay dəmlədi, kartof qızartdı, badımcan kürüsü bankasının axırınıcısını açdı. Özü isə heç nə yeyə bilmədi, Fuad da az yedi. Çay içib, qar kimi ağ yatağına uzandı.

– Sən də dincəl, Munirə, gözümə birtəhər dəyirsən...

– Deyəsən, mənə soyuq dəyib.

Munirə gözlərinə çökmüş qırmızı rəngin içində yığışdırılmamış masaya baxdı və elə bil həmin andaca robota döndü. Masanın üstünü yığışdırdı, bulaşıklı boşqabla çəngəli yuyub yerinə, badımcan kürüsünü isə soyuducuya qoydu. Sonra əllərini sabunla yuyub, paltarını dəyişdi və yatağına uzandı. Düşündü ki, sabaha ümid yoxdur. Gəncliyi sona çatır. Arxada əziyyət, puç olmuş arzular, işsizlik, qabaqda isə heç nə. Gözlərini yumdu. Tavan hərlənirdi. O, 7-8 yaşlı, saçları gözlərinin üstünə düşmüş, əlində balaca skripkası, ayaqyalın bir qızcığaza döndü. Bu qız kiçik skripkasını sinəsinə sıxıb, ağlaya-ağlaya anasının tabutu arxasınca qaçırdı. O vaxt ona elə gəlirdi ki, ana öləndə uşağını da onunla birlikdə torpağa basdırırlar. Və qəbir üstünə qoyulan güllər ana üçün yox, onunla bərabər torpağa qoyulan balaca qızlar üçündür. O elə zənn etdi ki, skripka onsuz qalsa adam kimi, lap elə Munirənin özü kimi inləyər,

Buta II: The Regions

ağlayar. O, sonra hansısa qohumunun səsinə eşitdi: – götürün körpəni, aparın evə, ovundurun. Vəssalam. Tavan indi daha çox fırlanırdı. O, ayağa qalxdı. İndi döşəmə də tərپənməyə başladı. O, Fuadı oyatmamaq üçün sakitcə masa arxasına keçdi, əlinə vərəq və qələm götürüb nəsə yazmağa başladı.

- Sən neynirsən? – Fuad əlini onun çiyinə qoydu. Munirə təpimiş dodaqlarını zorla aralayıb: – Mən Həzrət Abbas ərizəsi yazıram.
- Nə? – Fuad əlini onun alınına toxundurdu. Munirə od içində alışıb yanırdı, hərarəti çox yüksək idi.

Fuad təcili yardıma zəng çaldı. Fəqət təcili yardıma o qədər bel bağlamadığından, o biri blokda yaşayan həkim qonşusunun üstünə qaçdı. Onun ayaqları və beli ağrıdan gizildəyirdi. Yaralı qolu da zoqquldayırdı. Həkim özü ilə aspirin və sair şeyləri götürüb Fuadgilə keçdi. Munirənin qızdırması 41-ə çatmışdı.

«Kəskin respirator xəstəlik, yataq recimi və daha nələrə» – dedi həkim.

Munirə həkim gətirdiyi aspirini qəbul etdi. Kağız və qələmi əlində hələ də bərk-bərk saxlamışdı.

Tez-tez: «Mən Həzrət Abbas ərizəsi yazıram», – deyirdi. Fuad onu bağına basdı.

Buta II: The Regions

– Sakit ol. Hər şey yaxşı olacaq. Eşidirsən, hər şey yaxşı olacaq.

Fuad cəld maqnitofonu yandırdı. Munirənin ən çox sevdiyi Vivaldinin Lya-minor skripka, iki simli alət və klavesin üçün konsertini qurdu. Musiqinin sədaları sanki Munirəni özünə qaytardı, əlində möhkəm saxladığı kağız-qələm yerə düşdü.

Fuad:

– Eşidirsən? Sən ana olmalısan. Onda bizim gələcəyimiz olacaq.

«Eşidirəm, qurban olum, eşidirəm» – ürəyində pıçıldadı Munirə. Onun gözlərindən yaş axmağa başladı. O, göz yaşlarını gizlətmək üçün üzünü pəncərəyə sarı çevirdi. Ay işığında yasəmən ağacının artıq açdığını gördü. O, hiss etdi ki, daha nə tavan, nə də döşəmə onun başına fırlanmır. Əksinə, üstünə yasəmən yağışı yağır...

δ

Saint Abbas' Petition

In the old days, desperate people who didn't know any better used to write Saint Abbas a petition for help, and then throw the note into running water—a stream, a river—in order to be saved from their troubles. They would ask God to aid them; and Saint Abbas would help them to achieve their wishes.

*

It was drizzling. Climbing out of an open window, a cat launched himself at some birds that were perching on a lilac tree. The birds panicked. Pigeons and sparrows flew off, frightened.

As Munira looked out at the lilac tree that hadn't blossomed yet, she saw the cat, still gaping at the birds, sitting on one of the tree branches of which touched the window.

Munira was a short, slim, dark woman about thirty-two or thirty-three years old. Such women would never be called "beautiful." They would be called pretty, or pleasant to look at. Reaching for the cat with two hands Munira carefully brought it indoors and closed the window. She looked at clock. There remained very little time before her student Turkan would come.

Turkan was soon going to be taking part in a contest of young violinists to be held in Baku. Every day Munira trained her student with a special program. Turkan reminded her of herself, maybe ten or twelve years ago. At that time, Munira had wanted to take part in international contests. Her teachers

Buta II: The Regions

had had great hope for her future. Most of the influential violinists had said of her: “She’s no worse than Vanessa Mae.”*

*

Practicing day and night, Munira had rested very little. She listened to Oistrakh’s, Cogan’s, Spivakov’s renditions of pieces over and over and developed her proficiency. Her most lovely teacher Ismayil Baghirov said to her, “Your playing, everything is good—except your lack of confidence.” He also had set up Vanessa Mae as an example to her.

Munira didn’t understand why musicians weaker than she were chosen to go to that contest, only to fail. Her teachers said nothing, just shrugged their shoulders. Some turned their faces away, and did not speak to Munira. As if they had done something wrong. Munira didn’t take offense, but in her heart she naively thought that they should not be silent, that they should speak up and complain to the leadership. But nobody spoke. Munira didn’t understand that such choices were made through favoritism, with the full backing of that leadership.

At that time, her teacher, Ismail, made some efforts on her behalf, but it was useless. “Life doesn’t consist of contests, my daughter. Return to Ganja,” he said. “I’m establishing a good chamber orchestra there. We will work together. And anyway, you have won a great victory—you have become an excellent violinist.” But Munira felt hurt, for she now realized that to take part in international contests, it was not enough to be talented. She returned to Ganja.

Soon she married Fuad Eldarov, who played piano for a newly established chamber orchestra. Fuad was a childhood friend; they had gone to the same primary school and the same

Buta II: The Regions

music school. After his lessons, without fail, young Fuad would wait for Munira, take her violin from her, and carry it home. The girls who were Munira's school-mates seemed to envy her. Fuad was as handsome as Alain Delon.** He also was a son of famous journalist.

The young pair decided to devote their lives to art. Munira tried out several more times, but wasn't selected to be a participant in international contests. She wanted to perform on the big stages, but her selection was blocked. Among all those who were supported and seen to be achieving their their dreams, she felt lonely, blind. Those times, her only consolation was Fuad.

Seeing Munira's new difficulties, Fuad became more attentive and sensitive to her. He covered Munira's pillow with flowers, buying perfume with his last money. As soon as it bloomed, Fuad picked flowers from the white lilac bush growing in front of the window and put it onto Munira's pillow while she was still deeply asleep. The scent of the flowers soothed her. She dreamt that lilacs were sprinkling down on her. She awakened. Running to the kitchen, she hugged Fuad, who was preparing tea or coffee. Then, paying no attention to whether it was cold or hot weather, she would bathe. Always, they ate breakfast, went to work and trained together.

Returning home tired, late in the evening, they would even prepare supper together. Sometimes they would pay others a visit or have guests themselves.

So it went, the years changing one for another. Gradually, Munira gave up her wish to take part in international contests. Her resignation hurt Fuad terribly. He knew that Munira had sacrificed her wish to become a mother to prepare for these contests, and that in her dreams she saw

Buta II: The Regions

herself on big stages and heard applause. Munira's heart always ached when she saw Vanessa Mae on TV, and Fuad never failed to notice it.

"You saw, Muni," Fuad would say, "what a talented violinist teacher Ismail was. But he never took part in any contest. Everyone has his own fate, and to me, a woman's highest purpose is to become a mother."

Munira's eyes would fill with tears; to avoid crying, she would take up her violin, turn off TV and begin to play. In recent years Munira had become calmer about the whole thing. Now she watched Vanessa Mae not with envy but admiringly. She no longer turned off the TV. On the contrary—after the concert she would discuss it with Fuad for a long time.

But one morning they quarreled deeply with each other. The situation became so tense that Fuad left their house, slamming the door, and without drinking his tea.

Minura had said, "Today after lessons I will go to doctor with Turkan."

Fuad replied to her angrily, "You will not. You are a woman, you must become a mother."

"I don't want our future child to incur our world's troubles."

"Our child will also see world's light, lilac blossoms, a father's and a mother's love, the Motherland's love."

"I spoke to the doctor yesterday. Today late in afternoon she will wait for me..."

Fuad had wanted to hit her, but suddenly he saw her as she had been as a child, how she would cross the road in the rain, holding her violin close to her chest. And Fuad remembered that when they were still at school, he had brought "Bayati-Shiraz"*** for Munira to listen to it during

Buta II: The Regions

class break. Munira had put her little tape-player by her side, put on her earphones, and been so captivated by the music that she hadn't noticed the teacher come in. As the teacher beat at Munira's head with a ruler, the girl had just held her head with two hands, offering no resistance.

At that, it had seemed to Fuad that, he himself were being hit, being spat at. Reluctantly, he had stood up, and, taking the ruler from the teacher, had broken it into pieces. Then had left the class, slamming the door behind him.

And now Fuad had left their home, slamming the door. But he went neither to Chamber orchestra, nor to the music school.

He would go help his a distant relative with his business – transport goods for him, try to earn some money.

Munira looked at clock again. Turkan was late. There was a knock at the door. Munira opened it. It was her neighbour, Auntie Sara.

“Good day, my daughter,” she said, “I am very much in need your help.” The woman was very excited.

“Of course, aunt Sara.”

“I came to ask you to write Saint Abbas a petition for me.”

“What? What petition?”

“Oh my child, I can't bear any more... There is no place where my son doesn't apply, but nobody gives him a job. He is an educated engineer! There is no place to be found for my child in this ruined place. Everybody wants bribe.”

“Aunt Sara, where are there *any* places to work? There are neither plants, nor factories anymore. You are right in saying that the city has become a ruin.”

Buta II: The Regions

“Oh, my daughter, for three days we have had no flour—I can’t even bake bread. The sad truth is that my grandchildren’s father is unemployed, he can’t even buy flour.”

Munira was thinking that for ten days all that she and Fuad had eaten was the potato and eggplant stew that she had canned when she bought the vegetables at a low price last summer. Munira didn’t even buy bread in bakery, she cooked bread herself at home.

But on TV, every day Munira watched sheep being butchered. Some people offered not only their animals in sacrifice, but also their children in war. All these TV shows were plastered with the words “The Nation,” “The People.” For a long time now neither Fuad, nor Munira had turned on the TV.

“The children are faint from hunger,” Aunt Sara’s words awoke Munira from her thoughts.

“Write the Saint Abbas petition for me. My son wouldn’t write it. He told me to stop such nonsense. My poor child. He had only one suit and he is going to sell it.”

“Do you have any news about your daughter-in-law?”

“Damn my daughter-in-law. You know, she has been in Turkey for three months now, and she can’t come back yet. Damn her business...Write the Saint Abbas petition for me. I’ll take it and throw into the river so that it may reach its owner. Maybe that invisible man will open a door for us from nowhere.”

“Aunt Sara, we live in the year 2000. This is embarrassing, Auntie, you shouldn’t believe in such things. Soon my student Turkan will be here. She will bring her tuition fee, and I’ll be able to help you.”

“So don’t you won’t write a petition to Saint Abbas petition, either? What to do. I shall go to the other neighbours.” Aunt Sara left Munira, offended.

Buta II: The Regions

Soon Turkan arrived. "Sorry, Teacher Munira, my mother's salary has been delayed again. It has been three months since she's been paid. It's the same for teachers in all the schools." The child was trembling with nervousness.

"It's all right. Give me your violin, I'll tune it up." Munira tuned the violin. "Now, you start. I'll be back in five minutes."

Taking some flour, a few potatoes, and bread and cheese from home, Munira went next door and knocked at Aunt Sara's door.

A child answered the door. "My grandmother has not returned yet," he said.

"Nevermind. Take these." Munira gave the child the food.

When she turned to leave, the boy said to her, "Teacher Munira, today, when I dropped off my sister, I saw Teacher Fuad."

"And, so, what about it?"

"Oh...well...he was hauling goods near the bazaar! Poor guy's back was all bent over."

Munira's heart throbbed. As if she was frozen. She thought, "Why Fuad didn't tell me anything? Why didn't he speak up? Why did he do this?" She said to herself, "My God, how difficult this all is... I go into debt to kill my unborn child with this money... because we have nothing with which to buy bread tomorrow. I'm afraid, God, my child will face only hunger and war... Meanwhile, Fuad, who devoted his life to art, carries heavy loads today so that we won't be hungry tomorrow. Great God, help me, show me the right way ahead."

She thought, "We are hungry people living in a realm of oil and millions, members of an empire of wanderers in our own motherland. There are so many like us, too many."

Buta II: The Regions

Munira returned to her own home. The neighbor's child, who, seeing her reaction, felt bad about what he had said, closed the door.

Munira was thinking of Fuad as she listened to Turkan play. She was thinking of her husband, the dearest person in the world to her, who was called a "virtuoso pianist" by their friends, connoisseurs of art. In the political and economic chaos of the dissolution of the USSR, the country's chamber orchestras had been almost completely dispersed. Musicians these days went to foreign countries to play for slave wages. Ten years ago, Fuad had sent a letter to his friend who lived in Egypt. Five years ago his friend invited Fuad and Munira to join the orchestra that he lead. Then, Fuad had refused to go to Egypt.

"What about Ganja? Who will work in Ganja? Who will prepare musicians?" Fuad had asked.

Munira hadn't known how to answer him. But now both of them tied their broken hopes to another letter from Cairo.

"Si bimol. Turkan, Turkan, hold your fingers loose..."

The lesson lasted more than two hours. During the lesson Munira's chest had seized up, she had begun coughing, her eyes seemed to turn a blackish-red. Turkan finally left. Minura shivered, first putting a light jacket over her clothes, and then she slinging her heavy coat over her shoulders. She couldn't get warm. Unfortunately, there was no aspirin in the house.

At just that moment, there was a knock at the door. Munira looked through the peephole—there stood people dressed in white uniforms. Her heart missed a beat, and she opened the door.

Buta II: The Regions

“Sister, don’t be afraid. Your husband wasn’t injured badly. He is in the trauma surgery department of hospital. His arm was pinned under a box when he fell.”

*

Fuad tried to get up as soon as he saw Munira. She kneeled in front of him, kissing his plastered arm, his face. “What happened to you, my darling?”

“Nothing, a stupid thing. The ground was slippery and I don’t know how, but I fell. I made you come here instead of going to your doctor’s appointment.”

Munira was embarrassed. “Isn’t there a break in your arm?”

“One.” Fuad tried to smile.

Munira didn’t take her eyes from his plastered arm. “Will he be able to play the piano?” The thought fleetingly passed through her mind.

As if reading her thoughts, Fuad said, “Nothing happened to my fingers.” He smoothed Munira’s hair with his good hand. “Soon the doctor will come and have another look, maybe he’ll let me come home. I’ll return for an exam when I get the cast off,” he said.

Again black-red colours played in Munira’s eyes. As if white of her eyes mixed with black of her eyes.

After doctor had a look, they returned home in an ambulance. It was already dark. Munira prepared tea, fried potato, and opened last eggplant caviar can for Fuad. But she herself could eat nothing. Fuad also ate little. Drinking tea he lay in his snow-white bed.

“You also rest, Munira, you look a bit odd...”

“It seems I have caught a cold.”

Buta II: The Regions

Munira looked at the untidy table through the red haze that had sunk into her eyes. It was as if she had become a robot. She cleared the table, washed dirty plates and silverware and put them away. She returned the jar of the remaining eggplant stew to refrigerator. Then she washed her hands with soap, changed her clothes and lay down on their bed. She felt there was no hope for tomorrow. Her youth had come to an end. There was only trouble, wrecked wishes and unemployment behind—and there was nothing at all ahead. She closed her eyes. The ceiling was spinning. She turned into a seven or eight year-old barefoot girl with a little violin in her hand whose hair fell in her eyes. She was running after the coffin of her mother, crying and holding her violin close to her chest.

At that time she had thought that when a mother died, her child would to be buried together with her. And that the flowers put on the grave were not for the mother but for little girls who had been put in there together with their mothers. She supposed that if her violin stayed behind, it would whimper and cry like a human, just like Munira herself. Afterwards, she heard one of her relatives' voices saying, "Take the baby. Take her home and comfort her. That's all."

The ceiling was spinning even more now. She stood up. Now the floor too began to move. So as not to wake Fuad, she silently crossed to the dining table, found a pen and some paper and began to write.

"What are you doing?" Fuad put his hand on her shoulder.

Munira hardly parted her cracked lips, "I'm writing Saint Abbas a petition."

Buta II: The Regions

“What?” Fuad touched her forehead. Munira was burning with fever; her temperature was very high. Fuad called an ambulance. But these days he couldn’t depend on the ambulance, so he also ran to his neighbour, a doctor who lived in a nearby block of apartments. His feet and back were aching. His wounded arm was also throbbing. Bringing along some aspirin and her medical kit, the doctor headed with Fuad back to their house. Munira’s temperature had risen to 41. “Acute respiratory disease, she must stay in bed—and there is more...” said the doctor.

Munira took aspirin that the doctor brought.

She was still holding the paper and pen in her hands tightly. She kept saying, “I’m writing Saint Abbas a petition.”

Fuad embraced her. “Relax. Everything will be fine. Do you hear me? Everything will be fine.”

Fuad quickly turned on their tape player. He put in a tape of the concerto for violin, two-stringed instruments and harpsichord by Vivaldi that Munira loved most of all. Strands of the music seemed to bring Munira to her senses. The paper and pen that she had been holding fell to the floor.

Fuad was speaking again, “Are you listening to me? You must become a mother. Then we will have future.”

“I hear, my dear, I hear you.” Munira whispered in her heart. Tears began to roll down her face. To hide her tears she turned her face to window. She saw how the lilac tree bloomed in moonlight. Neither the ceiling, nor the floor were spinning any longer. On the contrary, lilacs were raining down over her.

* Vanessa Mae is a famous young British violinist, born in 1978.

**Alain Deon is a famous French-Swiss actor, born in 1935.

Buta II: The Regions

***Bayati Shiraz is a symphony in the style of traditional Mugham music.

Rəfiqə Məmmədqızı

Abdullayrva Rəfiqə Məmməd qızı Quba rayonunun Zərdabi qəsəbəsində anadan olub.

Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakultəsinin bakalavr və magistr pilləsini bitirib.

Şeirləri "Azərbaycan" jurnalında, "Ay işığı" ədəbi toplusunda dərc olunub.

Rafiqə Məmmədqızı

Rafiqə Məmməd Abdullayeva was born in Zardabi town of Guba. She has graduated from the school of Philology of the Baku State University at bachelors and master levels.

Her poems have been published in "Ay ishigi" and "Azerbaijan" magazines.

*

Buta II: The Regions

Qəlbimə şeytan girib
Daşlayın məni, daşlayın!
Anam düşüb gözümdən-
Daşlayın məni, daşlayın!
Dostu görən gözüm yox,
Düşmən süfrəm başında
Daşlayın məni, daşlayın!
Bir namərdin sevgisi
Ürəyimin başında
Daşlayın məni, daşlayın!
Mən günaha batıram,
Yaradanı unudub
Özüm büt yaradıram
Daşlayın məni, daşlayın!
Qəlbimə şeytan girib
Daşlayın məni, daşlayın!
Şeytani qovmaq üçün
Daşlayın məni, daşlayın!
Daşlayın məni, daşlayın!

δ

The devil has entered my soul—
Throw stones at me, throw stones!
My mother has fallen in my eyes.
Throw stones at me, throw stones!
I don't want to lay eyes on a friend—
An enemy sits at my table.
Throw stones at me, throw stones!
Love for a traitor
is in my heart.

Buta II: The Regions

Throw stones at me, throw stones!
I commit a sin—
forgetting the Creator,
I create myself an idol.
Throw stones at me, throw stones!
The Devil has entered my heart—
Throw stones at me, throw stones!
To turn him out,
throw stones at me, throw stones!
Throw stones at me, throw stones!

*

Dünyaya insan gəlir,
Hamı sevinir, gülür,
Özü ağlayır.
Dünyadan insan gedir,
Hamı ağlayır,
Özü...

*

A person comes to the world.
Everyone rejoices, smiles.
He himself cries.
A person leaves the world, Everyone cries.
He himself...

*

Tərəzinin bir qoluna günahlarımı
Bir qoluna savablarımı qoydum
Günahım çox savabımdan.

Buta II: The Regions

Demə ayrılıqmış alın yazımız
Əgər tükənirsə burda səbrimiz.
Demək qədərledir bizim eşqimiz.
Sevirik, sonunda ya sevinc yaşı,
Ya da qəlb çarpdıran acı göz yaşı.

*

I lay my sins on one side of the scale
and my good deeds on the other.
My sins outweigh my good deeds.
It seems separation is written in our palms,
if our patience ends here.
That is to say—the measure of our desire rests on fate.
We love, and in the end fall tears of joy
or heart-breaking tears of bitterness.

Rəfiqə Sadıqova

1949-cu ildə Ağdam rayonunda anadan olub. 1966-cı ildə orta məktəbi bitirərək Bakı Dövlət Universitetinə daxil olub və 1971-ci ildə universiteti bitirib. O jurnalist kimi müxtəlif qəzet və jurnallarda çalışıb. Hazırda "Gəncənin səsi" qəzetinin baş redaktorudur.

Gəncə Şəhər Jurnalistlər Birliyinin sədri, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. "Qızıl qələm" mükafatı və "Tərəqqi" ordeni ilə təltif olunub. 2011-ci ildə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Zərdabi adına mükafatına layiq görülüb.

Rafiqə Sadıqova

She was born in Aghdam in 1949. She finished the secondary school in 1966 and graduated from Baku State University in 1971. She has worked with several different newspapers and magazines as a journalist. She is currently an editor-in-chief of "Ganjanin Sasi" newspaper. Chairwoman of Ganja City Journalists' Union, she is also a member of the Azerbaijan Writers' Union. She has received several awards including "Gizil Galam," the order of "Taraggi" and the Zardabi award

Buta II: The Regions

from the Azerbaijan Writers' Union in 2011. She is the author of several books of fiction.

Gecikmiş etiraf

Bilmirəm nədəndir, amma insan bəzən özü ilə baş-başa qalmaq istəyir. Sanki özünü dinləməyə, özü ilə dərdləşməyə ehtiyac duyur. Bax elə həmin günlərdən biri idi. Sakit bir guşəyə çəkildim. Fikir-xəyal məni gah yaxına, gah da uzağa çəkib aparırdı. Qəflətən xəfif bir pıçılıt eşitdim. Mənə elə gəldi ki, qulağım səsə düşüb. Çünki ətrafda bir inli-cinli yox idi. Lakin həmin xəfif pıçılıt davam edirdi. Dinşədim. Bu itirilmiş bir ömrün küskün xatirəsinə bənzəyirdi. Ayağımın ucunda səs gələnlə təfəvilən irəlilədim və dinləməyə başladım. Solub-saralmış bir ağac yamyaşıl, şumal bir həmcinsinə həyat hekayəsini danışdı.

...Onun gözləri iti imiş. Məni lap uzaqdan tanımışdı. Bağbandan alıb əzizləyə-əzizləyə evinə gətirdi. Lap gözəl, axarlı-baxarlı, suyu bol olan bir yeri ixtiyarına verdi. Bu təmasdan hər ikimiz sevindik. Torpaq anam sığal çəkib məni əzizləyir, həmin adam isə başıma dolanırdı. Sevincdən puçur-puçur böyüyürdüm. İlk tumurcuqlarımı görəndə adam az qala sevincdən uçacaqdı. Bu mənə elə xoş gəldi ki, onun sevincinə sevinc qatmaq üçün yarpaqlarımı budaqlara düzdüm. İndi mənim ətrafıma daha çox adam toplaşdı. Biri boyumu-buxunumu, biri qamətimi, digəri isə yarpaqlarımın parlaqlığını, şuxluğunu öyürdü. Bundan o qədər

Buta II: The Regions

fərəhlənmişdim ki, bir güldən min gül açmaq deyirlər ha, onu təqlid etdim. Budaqlarımı bəzəyən çiçəklər baxanı heyran edirdi. Gözəlliym dillərə dastan olmuşdu.

Bacarığımı göstərməyin vaxtı yetişmişdi. Çiçəkləri şipşirin, gözəl-göyçək almalarla əvəz etdim. İndi başıma pərvanə kimi dolananların sayı-hesabı yox idi. O qədər xoşbəxt idim ki, günlərin necə keçdiyini belə hiss etmədim.

Bir gün ayıldım ki, ətrafımdakı adamlar yavaş-yavaş seyrəlməyə başlayır. Bu o zaman idi ki, artıq barım dərilmişdi. Addım səsləri eşidəndə dikəlib gülümsəməyə çalışırdım. Lakin onlar məni görmürmüşlər kimi yanımdan ötüb keçirdilər. Nəhayət anladım ki, gözləməyim əbəsdir. İçərimdən qalxan ahı sinəmdə sıxıb saxlamağa çalışırdım. Çünki o ahın hərərətindən yarpaqlarım solmağa başlayırdı. Lakin daxildən gələn heç nəyi əmrə tabe etmək olmazmış. Hiss etdim ki, son ümidim olan yarpaqlarımın kənarları yavaş-yavaş saralmağa başlayır. Yalvarırdım ki, o saralıb-solma dayansın. Bəxtəvər günlərin xiffəti hələ məni tərk etməmişdi.

Lakin zamanı və olacağı durdurmaq mümkünsüz iş imiş. Saralıb yerə tökülən yarpaqlarımı gördükcə gözlərimə qaranlıq çökürdü. Budağıma sığınıb qalanlara məhrəm-məhrəm xoş sözlər pıçıldaırdım ki, məni tərk etməsinlər, getməsinlər. Axı onlar mənim hər şeyim idi. Onlar mənim varlığım, həyat, yaşam ümidim idilər.

Buta II: The Regions

Bir gün bərk bir külək əsdi və olan-qalanımı da talan etdi. Ümüdsizliyə qapılmaq çox çətin bir iş imiş. Çəkdiyim ahlar sinəmi, budaqlarımı dağladı. İndi budur ətrafımda hər kəs gözəlliyi ilə öyünərkən mən tək-tənha qalmışam. Gövdəmdən zoğlanıb çıxan o budaqlar da keçmişimi geri qaytara bilmir. Çünki həyatın gözəlliyi elə onun təkrarsızlığındadır. Verilən ömür payını necə yaşamaq alın yazısı olsa da, bəzən israfçılığın qurbanına çevrilir. Bəlkə o süni, təmənnalı sözlərə, təriflərə inanıb varımı-dövlətimi bir-birinin ardınca talan edirmiş kimi ortaya atmasaydım həyatım tamam bambaşqa olardı. İnsanların yalancı sevgisinə yaman inandım. Elə bildim ki, hər zaman ətrafımda olacaqlar.

Sinəsi dağlı alma ağacının dərqli söhbəti qarşısındakının heç eyninə də deyildi. Günəş şüalarının altında bərq vuran yamyaşıl yarpaqları ilə cilvələnirdi. Deyəsən, bunu dərdinə həmdərd axtaran ağac da hiss etmişdi. Sözüünün və səsinin ona təsir etməyəcəyini hiss etdiyi üçün axırıncı cümləsinə ürəyində nöqtə qoydu. Sevilmək xoşbəxtlik, bəxtəvərlikdirsə, gözdən düşmək faciədir. Nə yazıq ki, bu hikməti anlayanda çox gec olur.

δ

Belated Confession

Buta II: The Regions

I don't now why, but sometimes a person wants to be all alone. As if to listen to herself, to share her grief with herself. It was just one of those days. I withdrew into a silent nook. Thoughts and dreams took me—now near, now far. Unexpectedly, I heard soft whisper. It seemed to me that I must be hearing things. For there was no one near. But that soft whisper continued. I listened. It sounded like an aggrieved memory of a lost life. Listening more closely, I tip-toed towards the voice...A withered, yellowed tree was speaking its life story to a very green, unblemished and upright tree. It said:

... He had an eagle eye. He recognized me from far away. Buying me from the gardener he brought me home and pampered me. He gave me the most beautiful, good-looking location, with rich soil and abundant water. This relationship made both of us glad. Mother Earth caressed me and the man cared for me. In joy, slowly I grew. Seeing my first buds the man was so pleased, he almost flew with joy. I also was very pleased; I strung leaves on my branches—joy to his joy. Now more people gathered around me. One praised my height, one my trunk, another the brilliance and liveliness of my leaves. I rejoiced, blooming. Flowers adorning my branches enchanted everyone. The tale of my beauty spread.

Then it was time for me to show off my fruitfulness. I transformed my flowers into sweet apples. Now people circled me like moths around a bright lamp. So happy, I didn't notice the passing days.

One day, I noticed that the number of people around me had begun to dwindle. It was past harvest, and my all fruit had been gathered. I tried to stand straight and smile when I heard their

Buta II: The Regions

steps. But they passed by as if they didn't even see me. At last I understood that my desires for attention would no longer be met. I tried to hold back the wails I felt inside in my breast; for the heat of this sorrow faded my leaves. But it seems one can't hold back that which comes from deep inside. I felt the edges of my leaves—my last hope—begin to turn yellow. I begged for this decay to stop. A longing for happier days had not yet left me. But time and predestination proved impossible to halt.

My eyes darkened as I saw my faded leaves fall to the ground. Carefully sheltering the remaining leaves in my branches, I whispered cheerful words to them, encouraging them not to leave me. After all, they were everything to me. They were my existence, my life, my living hope.

One day there blew a strong wind that plundered everything I had left. To abandon hope was very hard. My wails wounded my breast and my branches. Now, as you can see, I am all alone, while others around me boast of their beauty. Even the new branches that sprout from my trunk can't give me back my past. The beauty of a life is unique; it cannot be repeated. Though fated to live the life we are given, sometimes we waste that life. Perhaps if I hadn't so freely given away the wealth of my branches, seeking praise, and, believed the superficial, mercenary words of admirers, my life would be a bit different. I believed so strongly in people's false love, I thought they would always stand by me.

The intended recipient of this broken-hearted apple tree's sad story didn't seem to be concerned. The young tree flaunted its bright green leaves that were glittering in the sunlight. The tired tree that had been looking for a fellow sufferer, notice the young tree's indifference. Realizing that his words and their message

Buta II: The Regions

would have no effect on his audience, the tired tree spoke his last sentence only in his heart: If to be loved is happiness and contentment, to lose respect is a tragedy. Regretfully, it can be very late when you finally understand it.

Şəfa Vəliyeva

Şəfa Vəliyeva 1988-ci ildə Göyçə mahalında dünyaya gəlib. Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun Gəncə filialının İbtidai təhsilin pedaqogikası və metodikası fakültəsini bitirib. Kiçik yaşlarından şeirləri dövri-mətbuatda dərc olunur. “Sonuncu ölən ümidlərdir” adlı ilk hekayələr kitabı 2010-cu ildə işıq üzü görüb.

Shafa Valiyeva

Shafa Valiyeva was born in 1988 in Goycha region. She graduated from Ganja branch of the school of pedagogy and methodology of the Azerbaijan Institute of Teachers. She began publishing her poems as a child. Her first book of short stories, Sonuncu ölən ümidlərdir (Hopes Are the Last to Die) was published in 2010.

Ağac olmaq

Bir ağac olsaydım...Bəli, bunu arzuladım... Bəlkə də kənardan baxınca daha dəli, daha çilgın, yaxud da daha sadəlovh görünə bilərəm... Amma... Amma, bu arzunu arzuladım... Ağac olmaq arzusunu...Bu arzuyla bağlı xəyallar qurdum... Qalxdım göylərin neçənci qatına və

Buta II: The Regions

baxdım... Aşağılarda uzanan meşə vardı... Ağacları yaşıl idi... Amma, hamısı da eyni rəngdə deyildi. Yaşılın bütün ağlagələn və gəlməyən çalarlarındaydı bu meşə...Hətta, lap yuxarılardan baxınca qara ağaclar da gördüm orda... Sonra özümü gördüm... Ağac donunda... Ağac olmuşdum... Bircə gün... Cəmi bircə gün ağac ömrü yaşadım onda... Ağac kimi yaşadım... Ağac kimi...

*

Ağac idim...Neçə illər əvvəl əkmışdim, onu da bilmirdim...Amma, ətrafım özüm kimi, məndən uca, məndən balaca, qoca, cavan ağaclarla dolu idi... Hətta, başını mənə söykəyib günəşə gülümsəyən balaca, bir az göyə çalan rəngdə ting də vardı... O elə gözəl gülümsəyirdi ki... Axı həyat onun üçün nağıl idi... Hələ böyüyəcəkdi, ətrafındakı ağacların saçları ilə oynayacaqdı... Sonra da bahar gəlincə budaqlarında tumurcuqlar görünəcəkdi... Ardınca isti yay günlərində balaca, yetişməmiş meyvələriylə diqqət çəkəcəkdi. Yabanı da olsa bu meyvələrin yetişməsi üçün günəşdən isti, ana torpaqdan üzvi maddələr, yağışdan su payını alacaqdı... Payız gəlincə donunu dəyişəcək, sarı örpəyini örtəcək, yarpaqlarını küləklə yarışdıracaqdı... Bax, elə bu zamanlar da ən romantik görkəmiylə iki sevgiliyə sığınacaq olacaqdı... Küləyin əlindən pencəyinə bürünüb

Buta II: The Regions

qaçan iki gənc külək tutmasın deyə onun gövdəsinə
söykənəcəkdilər. Ardınca sazaqlar qollarını donduracaqdı
onun... Göylərin hədiyyə etdiyi ağ yapıncısına
bürünəcəkdı onda... Üşüməsin deyə qollarını paltonun
üstündə çarpazlayacaq, hamının da onun kimi paltosunda
uyuduğunu görüb o da yuxuya gedəcəkdı. Bir də baharda
ayılacaqdı. Beləcə, onun ömründən neçə baharlar, neçə
qışlar keçdiyini unudacaqdı. Bir gün mənim kimi nə vaxt
əkildiyini də, torpaqdan nə vaxt cücərdiyini də yadına
sala bilməyəcəkdı.

...Mənsə... Mənsə hələ ona baxır, düşünürdüm... Ağac
olmaq gözəl idi. Yarpaqların mehdən titrədiyini hiss
etmək... Sanki elə indicə eşqə düşmüş ürək kimi titrəyirdi
yarpaqlarım. Budaqlarımda kiçicik quşlar
cikkildəşirdilər. Onların budağımnda nəğmələrini öz
dillərində təbiətə ərməğan etməsi də gözəl idi. Hələ bu
balaca sərçəyə bax. Gövdəmə yaxın budaqların birində
balaca yuva qurub özünə. İçində deyəsən, yumurtaları da
var. Hə, hə... Yumurtaları da var. Yay fəslini elə sevirəm
ki. Bütün quşların yumurtaları olur onda.
Elə maraqlıdır ki, yarpağınla bu yumurtaları sığallamaq...
Onların içindəki balaca quşcuğazın gündən-günə
böyüdüyünü belə hiss etmək. Bunlar o qədər gözəl
hisslərdir ki. Hələ bu yuvaların qurulmasını seyr etmək.
İlahi... Gözəl hisslər niyə ifadəolunmazdır?

Buta II: The Regions

Ağac olmuşdum... Bu meşənin lap dərinliyindəydim... Günə səhər mehinin incə təması ilə başlamaq, günəşi başının üstündə hiss etmək, köksündə balaca quşlara yer ayırmaq, sənə sığınan tingləri görmək...Əsl ağac ömrü idi...

Günortadan keçmişdi. Birdən insanların mənə tərəf gəldiyini gördüm. Onların mənim gövdəmə sığınması da fərəh verirdi. Balaca, hardasa 14-15 yaşlı bir uşaq mənə yaxınlaşdı. Əlindəki şüşə qırığı ilə gövdəmi cızmağa başladı.

Yoxxxx...Ağrıdırdı...Çığırmaq istəyirdim....Amma...Amma, bacarmadım. Ağrımı içimdə çəkdim...Uşaq işini qurtarıb kənardan baxırdı. Onun gözlərində elə böyük sevinc, elə ülvi duyğular vardı ki...Məgər mənə yaralamaq onu bu qədərmi xoşbəxt etmişdi? Uşaq elə gülümsəyirdi ki...Gövdəmin cızılan yerinə elə maraqla, xoşbəxtliklə baxırdı ki...Maraq mənə bürüdü...Əyilib baxdım...Gövdəmdə bu sözlər cızılmışdı: “Səni sevirəm! Mənim Şəfam!”...

...Möcüzə...Mən daha ağrımırdım.Gövdəmin o cızılan yeri də ağrımırdı. İlahi...Sevgi budur? İnsanları bəşərin əşrəfi edən o ilahi duyğu budur demək? Bir uşağın üzündəki xoşbəxtliyə bax. Onun xoşbəxtliyi bəlkə də hələ sevdininə etiraf etməyə cürət etmədiyi sevgisini mənə gövdəmə şüşə parçasıyla yazmağı idi.

Mənsə...Yoxxxx...Ağrımırdı daha həmin yara. Çünki,

Buta II: The Regions

orda qırılacağından qorxdığı qədər də sevdiyindən əmin olan bir ürəyin döyüntüləri vardı...Daha ağrımırdım... Axşam tərəfi mənə başqa bir gənc oğlan yanaşdı. Əlində nəşə vardı. Şüşə parçası deyildi. Daha böyük idi. Onun üzündə də maraq vardı. Amma, bayqakı uşağın üzündəki ifadədən tamam fərqliydi. Başqa maraq idi. Bu maraq məni qorxutdu. Çünki, hardasa onun üzündə vəhşi ehtiras da oxuyurdum. Deyəsən budağımdakı sərçələr də nəşə hiss etdilər. Uçub o biri ağaca qondular. Mənsə hələ baxırdım. Gənc başıma dolanmağa başladı. Deyəsən gövdəmi ölçürdü. Bu neynir axı? Əliylə gövdəmin qabığını soyur, təzədən ölçür. Bu neynəmək istəyir ki? Əlindəki aləti göyə qaldırıb yavaşca toxundurur. Toxunuşu hiss edirəm, amma, ağrıtmır...İkinci dəfə qaldırır. Birdən gövdəmdə bərk ağrı hiss edirəm..Ardınca daha bərk...Daha bərk...Başım fırlanır...Yoxxx...Ağacların hamısı mənim başıma fırlanır. Quşlar bərkdən fəryad qoparır. Deyəsən, məni, çağırırlar. Yox, onlar öz yuvaları üçün narahatdırlar. Axı mən onların evi idim. Yarpaqlarım bir-birini qucaqlamağa çalışır. Elə bil bir-birinə hayan olmaq istəyirlər. Budaqlarım qırılır nədi? Bu nə şaqqıltıdır belə? Deyəsən, yerə yıxılıram axı...Hə..Yıxıldım artıq.

Torpağa düşmüşəm. Əslində isə...Məni ana torpağa bağlayan kökdən ayırıblar. Mən artıq yaşamıram, nədi? Sanki gövdəm yoxdu. Hə, o yoxdu. Ətrafıma baxıram.

Buta II: The Regions

Ağaclar hamısı qəmli-qəmli başını aşağı salıb. Quşlar yenə haray salıb. Bayaq mənə söykərib günəşə gülümsəyən ting yaralıdır. Deyəsən, can verir. Axı mən onun üstünə düşmüşəm. Əzmişəm, qırmışam onu. Mən necə də pis ağacam. Quş yumurtalarına bax. İkisi qırılıb. Cəmi bir dənəsi salmat qalıb.

Səs gəlir. Bayaqqı gənçdi. Başımın üstündə dayanıb. Yanında başqası da var. Yox, onlar çoxdular. Saya bilmirəm. Gözlərim qaralır. Yenə bayaqqı salamat qalan çilli yumurtaya baxıram. Gənc gövdəmə tərəf əyilir, bir addım irəli qoyur. Yumurtanı ayağıyla əzir. Gözümə yenə qaranlıq çökdü. Qarmaqarışıq səslər gəlir. Mən necə də pis ağacam. Bir quşun yuvasını qoruya bilmədim. Mənə arxa söykəyib yaşamaq istəyən bir tingi yaşada bilmədim. Necə də pis ağacam.

Sonuncu dəfə gözlərimi açıram. Günəşi axtarıram. qaçdı... Günəş uzaqdadı..Qüruba gedir. O da qaçdı... Gözlərim qaraldı. Düşünürəm... Günəş də küsdü məndən... Onun əzizlədiyi bu qədər yarpağımı, çiçəyimi qoruya bilmədim. Mən pis ağacam. Gözlərimi yumuram. Deyəsən, daha açə bilmirəm. Son anda bu nədir belə? İnsanların dilini anlayıram axı...

-Çox yaxşı ağacdır...

Bunu gənc deyir. Vəssalam... Mənim ömrüm bitdi, deyəsən... Ağac ömrüm bitdi...

Buta II: The Regions

*

Yox, daha istəmirəm ağac olmaq. Arzulamıram daha bu arzunu. Heç kəsə arzulamıram daha. İnsan kimi nə yaşadım ki? Yaxud da indi nə yaşayıram ki? Yaxud da bundan sonra nə yaşayacağam ki? Yox...Ağac olmaq istəmirəm daha. Bir quş yuvasını, bir balaca tingi qoruya bilmədim. Ağac olmaq istəmirəm. Amma, insan kimi bir ağacı necə, qoruya bilirəm? Bu haqda düşünməyə dəyər...

δ

To Be a Tree

If I were to be a tree...yes, I have wished for this. Perhaps, from a distance, this desire appears quite crazy, rash, or even naive.....and yet...I have wished it. To be a tree... I have even dreamt of it...that I rose into the deep blue skies and looked down. Far below was a wide forest. Its trees were green. But not all the same green. This forest appeared in all possible and impossible shades of green. From high above I saw even black-green trees there. Then I saw myself...in a tree dress. I had become a tree...for one day. For just one day I lived the life of a tree life. I lived as a tree. As a tree.

*

I was a tree. How long ago I had been planted I didn't know. But my surroundings were full of trees like me, and some taller, shorter, older, and younger trees. There was even a little blue-toned sapling leaning its head on me and smiling at the sun. It

Buta II: The Regions

smiled so nicely. After all, for this young one, life was still a story. It had yet to grow, to play with hair of the neighbouring trees. As spring arrived, buds would appear on its branches. On hot summer days, the young tree would attract attention with its small, unripe fruits. Wild as the young tree was, the tiny green fruits would take their share of warmth from the sun, organic nutrients from the mother soil, and water from the rains.

As autumn came the tree would change clothes, covering itself with a yellow kerchief, its leaves battling the wind. Look, at just that moment the tree, with its romantic appearance, would become a shelter for two lovers. Two young people, bundled against the grasping fingers of the wind, would lean against the tree's trunk to avoid the chill. Eventually, the coming frosts cause its arms to freeze and the skies present the tree with a white wrap to cover itself. The tree would cross its arms over the coat against the cold, and seeing that everyone else is asleep in their coats, it would also would sleep. Not until spring would it awaken. In this way, it would forget how many springs, how many winters had passed through his life. One day, like me, he wouldn't be able to remember when he had been planted, or when he had sprouted from the ground.

As for me... I was still looking at the sapling, and thinking. It was nice to be a tree. To feel leaves tremble in the breeze. My leaves were trembling like a heart newly fallen in love. Little birds were chirping on my branches. Their melodies, presented to Nature from my branches in their own little tongues, were so lovely. Still, look at this small sparrow. On one of the branches near my trunk, he had built for himself a little nest. Inside, it seemed, there were eggs. Indeed. There were eggs. I like summertime so much—a time when all the birds have eggs.

Buta II: The Regions

It is so curious, to smooth these eggs with your leaves. To feel how the little birds inside them grow, day by day. Such a beautiful feeling. And to watch how these nests are built. God... Why are such beautiful feelings unexpressed?

I was a tree...I was deep in the forest. To begin the day with the light touch of the morning breeze, to feel the sun upon your head, to make a place for little birds in your breast, to see saplings lean upon you...It was truly a tree's life.

It was late afternoon. At once, I saw people coming towards me. That they might shelter against my trunk gave me joy. A child of fourteen or fifteen approached me. With a piece of glass in his hands, he began to carve into my trunk. Noooo... It hurts... I wanted to scream... But... But I couldn't. I endured my pain silently. Finishing, the child stood back to admire his work. There was such great joy, such an exalted look in his eyes. Did injuring me make him so happy? Smiling widely, he looked with such admiration and happiness at my wounded trunk. I was curious. I bent and looked. There on my trunk there were scratched the words, "I love you! My Shafa!"

...Miracle... It didn't hurt anymore. The carved place on my trunk no longer hurt. God... Is love this? Is this the divine feeling that puts people on top of the world? Look at the happiness on the face of a child. His happiness was to write his love—feelings that, perhaps, he didn't dare to express aloud—on my trunk with a piece of glass. As for me... Nooo... This wound no longer hurt. Because there, as steadfast as it was afraid of being broken, was a heart beating. My pain was gone.

Buta II: The Regions

By that evening another boy approached me. He also had something in his hand. It wasn't a piece of glass. It was something bigger. He also looked at me with great interest. But it was different from the expression of the previous boy. It was a different interest. This emotion frightened me. Somewhere in his face, I could read a savage desire. Sparrows on my branch seemed to feel it, too. They flew off and perched on another tree. As for me, I was still watching.

The boy began to walk around me. He seemed to be measuring my trunk. What will he do? With his hands, he strips bark from my trunk and measures again. What is it he wants to do?

The tool in his hand now raised to the sky, he strikes me, gently. I feel the contact, but it doesn't hurt. He raises the tool a second time. Suddenly, I feel a sharp pain on my trunk. Then sharper...even sharper... I feel giddy... Nooo... The other trees spin around my head. The birds scream loudly. As if they are calling to me. No, they are just worried about their nest. After all, I was their home. My leaves try to hug one another. As if they want to help one another. My branches are breaking, aren't they? What is that great cracking noise? I seem to fall. Yes. I have already fallen.

I have fallen on the land. Ah, I have been severed from my root that tied me to the mother land. I don't live anymore, do I? I have no trunk—it's gone. I look around. All the trees sadly bend their heads low. Birds cry out again. The sapling that, just minutes ago was leaning on me, smiling at the sun, is wounded. It seems to breathe its last. For I have fallen on it. I've crushed and broken it.

Buta II: The Regions

What a terrible tree I am. Look at the bird's eggs. Two of them are broken. Only one of them is safe.

There is a noise. It's that boy. He stands over me. There is another one by him. No, they are many. I can't count them. My eyes darken. Again I look at the one saved and freckled egg. The boy bends over my trunk, steps forward. He crushes the whole egg with his foot. Again everything becomes dark. I hear chaotic noise around me. What a terrible tree I am. I couldn't even save a bird's nest. Or a sapling, leaning on me, that just wanted to live. What an awful tree I am.

For the last time, I open my eyes. I search for the sun. It runs. The sun is so far away. It is setting. The light fades. Everything becomes dark. I am thinking that the sun is also disappointed in me. I couldn't save so many leaves, or the blossoms that it warmed and pampered. I am a bad tree. I close my eyes. It seems I can't keep them open anymore. At the very last—what is it I hear? I can understand the people's language.

“It is a very good tree.” The boy says that. That's all. My life appears to have ended. My tree-life is over.

*

No, I don't want to be a tree anymore. This is no longer my desire. I don't wish this for anyone, anymore. Yet, how should I live as a person? Even—how am I living now? How will I live in the future? No...I don't want to be a tree anymore. I couldn't even save a nest, a small sapling. I don't want to be a tree. But, as a person, how might I save a tree? It is worth thinking about.

Buta II: The Regions

Telefon sevgisi

Telefon sevgisi imiş bu sevgim,
Konturla qurtara bilirmiş demə.
Qəlbimin sözü də bircə mesajlıq
Simvollar azala bilirmiş demə...

Təzə telefon almağım gəlir,
Onunla yeni bir eşq başlayarmı ki?
Ya da elə bunu atmağım gəlir,
Qəlbim unutmağa alışırmı ki?

Yenə qarşılaşdıq bu gün rəyada,
Biz geniş deyirdik, dünya dar imiş...
Nömrəni silmişdim telefonumdan,
Qəlbimdə silinməz izin var imiş...

δ

Phone love

This love seems to be a phone love
It could end with the paid-up minutes
My heart's word the size of one text message
It turns out symbols can diminish...

I would like to buy a new phone,
Will a new love begin with it?

Buta II: The Regions

Do I want to toss the old one out,
so my heart can get used to forgetting?

We met again, today, in a dream
We spoke of space, how narrow the world
I deleted your number from my phone
You have left indelible marks on my heart

*

Hardasan, Əzizim?

Bu ikicə kəlmədə asılı qalıb dözümlü,
Hardansa gələcək sənli günlərim...
Axı hara gedib, hara üz tutub?
O sənli günlərim...
Sənli günlərim...

Qaytar “sənli” olanımı...
İtirmə olub-qalanımı...
Unuduram hərdən səni...
Unuduram...
Təmasını...
Nəfəsini...
Unuduram... İnanmırsan?
Yaxşı...
Nə tez tutdun yalanımı?
Qaytar “sənli”liyimi, gülüm,
Qaytar mənə “mənliyimi”...

Hardasan, əzizim?
Ürəyimin yerində bir ovuc torpaq asılı qalıb havadan...
İndi kimsə üfürəcək...
O torpaq dənələri köksümdən qopacaq...
Sənli xatirələrə töküləcək...
Hardasan axı?

Buta II: The Regions

Demirsən, yazıqdı bu dəli Leylim...
Bilmirsən, bu ürək sənsiz darıxır?

Buta II: The Regions

Hardasan, Əzizim? (Where Are You, My Dear One?)*

Patience hangs on two words.
My days spent with you are somewhere—
Oh, where have they gone, their faces turned away?
Those days with you
My days with you

Return the *with yous* to me
Don't lose what is left to me
I will forget you sometime
I will forget
Your touches
Your breath
I will forget. Don't you believe me?
Good—
How quickly you took my lie
Return my *with you*, my flower
Return to me my ownself

Where are you, my dear one?
In place of my heart, a palmful of sand hangs in the air
Now someone will blow
And these grains of sand will tear the skin from my breast
It will pour forth memories of *with you*
Oh, where are you?
Can't you say, *my crazy Leyli is wretched?*
Don't you know, this heart is deserted without you?

Hardasan, Əzizim?

Qayıt...

Mən olmuşam suyu qurumuş bir çay...
Dərdli nəğməm sənsiz keçən gecələrdə,
Zülmətin lap dərinində uyuyan,
Mürgülü xatirələrə “lay-lay” ...

Bax...Nolur, dön gəldiyin yola bax...
Yollarda hər gedənin ayaq izindən bir nöqtə düşüb...
O nöqtələr uzun, dönülməz həsrət yolunda,
Bir də mənim xəyalımda mehribanlaşıb...
Bir-birinə sığınıb, iki sözdə birləşib...
Bax...oxuya bilirsən?
Orda yazılıb ki...
Hardasan, əzizim?

δ

Buta II: The Regions

Hardasan, Əzizim? (Where Are You, My Dear One?)*

Come back
I have become a river run dry
My sad tunes thread these nights without you
Lullabies to drowsing memories
Half-asleep in deepest darkness
Please...turn, look back down the road you came
Everyone who passed in the street has left marks
Marks on the long road of longing
These traces have become friends in my memories
Sheltering each other, two words united
Look...can you read?
There, it is written
Where are you, my darling?

*Note: These two poems, both titled “Where Are You, My Dear One,” allude to an ancient story from the region of greater Azerbaijan, *Leyla and Mejnun*, about two star-crossed lovers who, here, have been separated and are searching for each other. Mejnun, who has gone crazy, cannot recognize Leyla when they meet in the desert, breaking both their hearts. “Two words” in both poems refer to the title question, which is only two words in Azerbaijani “Hardasan, Ezizim?” (Where are you my dear one?).

Təhminə Tağızadə

1982-ci ildə Gəncə şəhərində anadan olub. 2004-cü ildə Azərbaycan Texnologiya Universitetində turizm üzrə menecer ixtisasına yiyələnib. Tələbəklik illərindən jurnalistika ilə məşğul olmağa başlayıb. Yerli və mərkəzi televiziya kanalları ilə əməkdaşlıq edib, mütamadi olaraq ölkənin bir sıra nüfuzlu qəzet və web-portallarında yazıları dərc olunur.

Təxminən 6 il Gəncə Media Mərkəzinin koordinatoru kimi çalışıb. Bir neçə televiziya proqramının və sənədli filmin müəllifidir. Hazırda media üzrə layihə çərçivəsində regional koordinator və redaktor kimi fəaliyyət göstərir. Jurnalistika və yeni media üzrə təlimçi kimi də çalışır.

Tahmina Taghizade

Tahmina Taghizade was born in 1982 in Ganja and graduated from the Azerbaijan University of Technology as a tourism management specialist in 2004. While a student, she began working as a journalist. Since that time her pieces have been published in established newspapers and web portals throughout the country. She worked as a coordinator of Ganja Media Center for six years and was the writer for of several TV programs and documentary films. Currently, she serves as a regional coordinator of a project on media and is an instructor in journalism and new media.

Tüstü

Axşamlar dumanlı mərasimində ətrafa səpələnmiş, hətta havaya da çökmüş xatirələr kimi küllərin də kənara dağılmaması üçün külqabısı nəm olardı. Siqareti tərgidə bilməsə də tüstüsü daha əziz idi. Pis- yaxşı xatirələri, bu illər ərzində itirdiyi dost və əzizləri kimi onu çiyərinə çəkər, bir daha ürəyinə alar, sonra yenidən çölə üfürərək, sanki onları azadlığa buraxardı. Özünü də o dumana, tüsdüyə bənzədərdi, həmişə azad, bir nəfəslilik...

Çəkdiyi siqaretləri isə gəncliyində atasından oğrun götürüb sümürdükləri kimi ağır nikotinli idi. İndi yaşadığı ölkədə həmin siqaretləri uzun illərdir tapa bilməsə də oxşar dadlısını çəkir, onlarla birgə gəncliyindən bəri əziz xatirələrinin tamına xəyanət eləməirdi. Elə həyatı da bu siqaretlər kimi ağır, xeyli acı, çətin çəkilən idi.

Yenə də axşam düşmüş, artıq 10 ildən çoxdur ki, pənah gətirdiyi sərt iqlimli ucqar bir dağ kəndinə hüzürlü bir sakitlik çökmüşdü. Siqareti damağında bağa qəşşər duran eyvanında əyləşərək gecə ainklərinə başlamış, yenə xatirələr üstünə hücum çəkmiş, kədərini sevincinə qatararaq gecənin təmiz havasını tüstüsünə bürümüşdü. Onu burda hamı yaxşı tanıyırdı, lakin 47 yaşını haqlamış bu qadının hardan gəldiyini, kim olduğunu və nə üçün burada tənha yaşadığını bilən bir kəs də yox idi. Çoxu onun yabançısayağı adının da doğru olduğuna şübhə edirdi və onlar yanılmırdılar. Səbinə Qoral onun yeni adıydı (Dəyişdiyi soyadı, "Qoral"ı iki sözdən düzəltmişdi, siqareti ard-arda şəkdiyi üçün bir-brinin qoruna yandırır, çox vaxt qor alırdı sanki). Təzədən başlamağa qərar verirdiyi həyatında bu ad ona daha çox uğur və şöhrət gətirmişdi. Düzdü buralarda heç kim onun şöhrətindən xəbərdar deyildi. Bu kəndən əliqabarı, alnı

Buta II: The Regions

qırıxıq insanı ağına belə gətirməzdi ki, dünyanın bir çox ölkələrində kitabları əldən-ələ gəzən çox məşhur bir yazıçı ilə bir kənddə yaşayır, onunla eyni palçıqlı yolları gedir... Bu da həyatın ayrı bir yol əhvalatıdır... O öz böyük şöhrətini buralarda kiçik kəndin adi qadınının həyatına sığdıra bilməmişdi. Minlərlə oxucunun həmsöhbət olmaq istədiyi bu yazıçının, günün istənilən saatında qapısını döyüb dərdlərini danışa bilmə kimi imkanları vardı. Adam bəzən Tanrı ilə də bir kənddə yaşaya bilər...

Səbinə bu kəndin az qala həkimi, müəllimi, hüquqşünası - ən çətin anlarda ən asan yol göstərən idi. Nə qədər adi kənd qadını həyatı yaşamaq istəsə də insanlara yardım etmək eşqi hələ də sönməmişdi. O bura köçəndən sonra kənd də simasını xeyli dəyişmiş, daha çox yaxşı yolu-izi, işığı, məktəbi, xəstəxanası olan qəsəbəyə bənzəməyə başlamışdı. Artıq ətraf yaşayış məntəqlərindən, hətta rayon mərkəzindən də xeyli yaxşı şəraiti olan kənddəki xəstəxanaya, məktəbə işləməyə gələnlər var idi. Səbinə kəndin uğur simvolu idi. Bunu hər kəs duyurdu, amma nə tilsim idisə kimsə duyurmurdu. Bu dəyişikliklərin onunla əlaqəsi olmasından şübhələnənlər də, qadının özünün çox sadə həyat yaşadığını görüb bu fikirləri özündən uzaq tutanlar da, hər kəsin inandığı bir şey var idi; o bu kəndə gələndən Tanrı onların üzünə gülməyə başlamışdı. Kəndlilərin bu şübhələri də havadan deyildi. Səbinə əcnəbi dildə yazıb, xarici mətbəələrdə çap etdirdiyi kitablarından aldığı qanoralarının miqdarı da bu sadə insanların xəyalına belə gəlməzdi. O bu pulların demək olar ki, böyük qismini ürəyindən tikan çıxarmaq üçün adını gizli saxlayaraq xeyriyyəçiliyə xərcləyirdi. Yerdə qalan o qədər də böyük olmayan hissəsini dolaylı yolla bu gözəl təbiətli dağ kəndinin həyat şəraitini yüngülləşdirmək üçün sərf edirdi. İldə bir

Buta II: The Regions

təşkilat gəlib kənddə məktəb, xəstəxana, baxça, kitabxana, yol inşa edir, sahibkarlar buranın səfali suyundan tutmuş meyvəsinəcən qiymətli bilib, kiçik fabrik-zavod tikirdi. Kənd camaatı isə tikinti və müəssisələrdə işləyib, məhsullarını satıb güzaranlarını düzəldirdilər. Artıq son iki il idi ki, Səbinə kəndə daha pul xərcləmir, kənd özü öz yaşayışını təmin edir, əksinə getdikcə turistlərin axışdığı məkana çevrilərək qonaqların diqqətini də cəlb etməyə başlayırdı. Düzdü, qərib adam görəndə bu Səbinənin heç xoşuna gəlmirdi, amma kəndə özü kimi yeni həyata başlamağa şans verməsi, onun yeni siması, kəndlilərin üzündəki gələcəyə ümid dolu ifadələri görmək yazarın çox xoşuna gəlirdi, onun aləmində Tanrı da bir yazardı. Səbinə bilirdi ki, bu kənd heç zaman dönüb böyük şəhər olmayacaq, qorxuları əbəsdir, amma uzun müddət ölkəsinin ən xoşbəxt kəndi kimi qala biləcək. O, öz ölkəsi üçün ömrünün gənc çağlarını xərcləmiş, bütün ümid və arzularını ona bağlamış, lakin bütün dostları, yoldaşları kimi mübarizə yolunda yıpranıb, ölkəsini elə də xoşbəxt edə bilməmişdi. Demokratik, azad cəmiyyət üçün vuruşan bütün dostları ya ölkədən didərgin düşmüş, ya həyatı zindanlarda çürümüş, ya da mübarizədən yorulub acı taleləri ilə barışaraq batmış ümidlərinin bulanıq sularında intihar etmişdilər. Onlar cəmiyyət üçün hər şeylərini fəda etmiş, min bir zillət görmüş, olmazın məhrumiyətlərini yaşamışdılar. Lakin uğrunda vuruşduqları cəmiyyət bu azadlığa hazır ola bilməmiş, getdikcə qanlarına hopan qul xislətlərindən qurtulmağı bacarmadığından azadlıq eşqi ilə doğulan körpəni böyüməyə qoymamış, hər dəfə bir yerini şikəst edərək, sonunda boğub öldürmüşdülər. Səbinə də bu körpənin bədəninin bir parçası idi, ölkədə baş qaldıran demokratik dalğının önündə gedir, içtimai-siyasi fəaliyyətlə məşğul olurdu.

Buta II: The Regions

Əsl adı Səbinə Eminbəyli idi. Özü ölkənin ikinci böyük, eyni zamanda dərin tarixi ənənəsi olan şəhərindən idi. İstedadı və zəhməti sayəsində getdikcə çox tanınmış bir simaya çevrilmişdi. Onu məşhurlaşdıran mübarizəsi idi. Azad düşüncəsindən dolayı zaman-zaman o da məsləkdaşları kimi çətin həyat yaşamış, qadın olmasına rəğmən dəfələrlə fiziki təzyiqlərə belə məruz qalmış, sonucda isə əksər dostları kimi həbs olunaraq üç il məhkumluq həyatı yaşamışdı. Əsas məsləyi olan jurnalistlikdən yazıçılağa keçməyə də orada, zindan divarları arasında başlamışdı. Səbinə uzun boylu, incə, mavi gözlü, sabah günəşi kimi bərq vuran açıq sarışın saçlı yaraşlıq bir qız idi. Zərifliyi təki, sərt xasiyyəti də ona bir başqa gözəllik verirdi, ətrafındakı heç bir həmyaşına bənzəmirdi. Hər zaman enerjililiyi, işgüzarlığı, həyata baxışları, inancları və fərqli dəyərləri ilə də hamının diqqətini çəkirdi. Çox prinsipial idi və bu xasiyyəti ona başqaları kimi yaşamağa imkan vermirdi. Böyük istedadı olduğu üçün məhz bu cəmiyyətin dəyərlərini qəbul edə bilmir, uyğunlaşıb hamı kimi imkan düşüncə faydalanaraq yaşamağı bacarmırdı. Əksər həmyaşdılarında daha çox uğur qazanmış, tanınmış televiziya və qəzetlərin məşhur jurnalistinə çevrilmiş, siması və imzası çoxları üçün ideal olmağa başlamışdı. Lakin ölkəsində azad sözün havası tükəndikcə Səbinə də bir jurnalist kimi boğulmağa başlamış, mübarizəsini içtimai və siyasi müstəviyə keçirməli olmuşdu. Dürüstlüyü və təmiz adı, yaxşı nüfuz qazanması ona burda da uğur gətirirdi. Lakin 17 yaşından inandığı və getdikcə formalaşan dəyərlərinin arxasınca düşərək öz şəxsi həyatını və arzularını da unutmuşdu, uzun illər çalışsa da xaricdə təhsil ala bilməmiş, zaman imkan verməmiş və sonda bu istəyindən də əl çəkməli olmuşdu. Artıq 34 yaşında dövlətə xəyanət damğası ilə zindana atılarda məlum

Buta II: The Regions

olmuşdu ki, onun özü ilə daşdığı dəyərlərə cəmiyyətində tələbat yox imiş. Çox vaxt dərman acı olur deyirlər... Azadlıq kəlməsi bu ellərə yad idi və onun da azadlığına əl qoymağa cəhd etdilər. Lakin ruhən azadlığını heç kim ala bilmədi və bu gün yeni adla yaşadığı kiçik kəndində o sonsuz azadlığının bayramını edirdi.

Fəqət, azad olduğu qədər də hər zaman keçmişinə bağlı idi.

Keçmişdə itirilmiş ümidləri, dostları əzizləri var idi.

Məhkəmədə qızının 3 il həbs cəzasına məhkum olunduğunu eşidən anasının ürəyi dözməmiş, infakt keçirmiş, bir il sonra da eyni səbəbdən atası vəfat etmişdi. Ailəsinin yeganə övladı idi

və artıq həyatında heç bir yaxını qalmamış, qohum-əqrabası da təzyiqlərdən çəkinərək ondan üz döndərmişdi. Dostlarının çoxu oxşar aqibəti yaşamış və ya ölkədən didərgin salınmışdı.

Səbinə artıq tənhalığa zindanda alışmağa başlamış, ona yeganə doğma olan, hər zaman gizlədiyi qələm-kağıza mehr salmışdı.

Məhkumluq illəri çox məhsuldar idi; 3 ilə iki cild kitab

yazmışdı, amma daha o öz doğma dilində yazmırdı və

yazdıqları da ölkəsinin insanları üçün deyildi. Tezliklə soyadını dəyişib Qoral edən Səbinə Sabina Qora imzası ilə çap olunmağa

başladı. Heç zaman ağına da gəlməzdi ki, yazdığı əsərlər

təxminən 10 il sonra ölkəsinə də ayaq açacaq və bir zamanlar

onu dışlayıb, özündən kəsib atan cəmiyyətində çox

populyarlaşacaq. Görünür, ölkəsində insanlar bir zaman

Səbinənin carçısı olduğu dəyərlərə indi susamağa başlamışdı.

Ölkəsi hələ də bulaşdığı çirkablardan azad olmağa çalışsa da

Səbinə kiçik kəndində özünü hər şeydən uzaq tutmağa çalışır,

ölkənin gündəmi ilə maraqlanmırdı. O zamanlardan 13 il

keçmiş, çox şey dəyişmişdi, amma əksər bölgələrdə insanlar

hələ də 20 il bundan öncə olduğu kimi kasıb yaşayırdı. Bu kənd

isə sanki artıq bu cəmiyyətə məxsus deyildi, Səbinənin özü

Buta II: The Regions

kimi...

Azadlıq qoxan daha bir gün belə başa çatmış, Səbinənin gözlərinə ümid, inama qarışmış kədər qonmuşdu. Dumanlı keçmişini bir daha vərəqlədikdən sonra o yenə siqaret kötüyünü acı xatirələrinin izi kimi yaş külqabıda isladıb keçmişi ilə birgə izini itirməyə çalışırdı. Dərhal da siqaret kötүklərini gəncliyindən adət etdiyi kimi gözdən-könüldən uzaq yerə atardı. Böyüdüyü şəhərdə qadınlar artıq gizləndə siqaret çəkməyə ehtiyac görməsə də oralardan xeyli uzaqda sığındığı ucqar kənddə siqaret çəkən qadına münasibət heç dəyişməmişdi. O kötүkləri atmağı sevsə də çətinliklə əldə etdiyi siqaret qutusunu əziz xatirələri kimi qoruyur, gizləndə saxlayırdı. Hər yeni siqaret onun üçün hələ də özünü bir parçası hesab etdiyi cəmiyyəti, onunla bağlı yaşantıları ilə yenidən görüşü idi. Bir neçə dəqiqəlik yenidən dostları-düşmənləri ilə iç-içə, göz-gözə olur, sanki onlarla söhbət edir, xəyyalları tüstü-duman içində dolaşır və yenidən qarşılaşdığı keçmişinin ürəyindəki acılarını söndürərək, ruhunu onlardan azad edirdi. Siqaret onun üçün həm yanğısının tüstüsü, həm sərinliyinin dumanı idi, bağlılıq və azadlıq kimi...

δ

Smoke

In the evenings, in a ceremony of mist, she wet her ashtray so that the ashes wouldn't scatter like her memories that spread everywhere, absorbed into the very air. She couldn't break herself of the cigarettes, though the smoke itself was even dearer. She would take a long pull on the smoke, and once

Buta II: The Regions

again take it into her heart like good and bad memories, like friends and people who had been dear to her and whom she had lost during those years—then she blew it out, as if setting them free. She used to compare herself with the mists, the smoke: She was always free, for a breath. The cigarettes she smoked were heavy with nicotine, like the ones she had stolen from her father in her youth. Though she hadn't been able to find the same cigarettes for many years in the country where she now lived, she smoked a brand with a similar taste. With these cigarettes, she would not betray the taste of her dear youthful memories'. Her life was heavy like these cigarettes, and very bitter and hard to endure.

Again evening came and a peaceful silence fell in the remote mountain village with the harsh climate where she had taken refuge for 10 years. Cigarette between her lips, sitting on the veranda opposite to the garden, she began her nightly ritual. Again memories attacked her, and mixing her grief with joy she blanketed the night's fresh air with her smoke. Everybody knew her very well here, but there was no one who knew where this woman of forty-seven had actually come from, or who she was and why she lived there alone. Most of them doubted that her somewhat foreign name could be her real name—and they were not mistaken. Sabina Qoral was her new name. For the surname she replaced, she chose the name Qoral (qor –ember, al – take) – she made this name from these two words as she chain-smoked, lighting each new cigarette with ember of the previous one, often as if she herself was taking new life from it. In the life she had decided to begin anew, this name had brought her significant success and fame. Of course, it was true that nobody was aware of her fame here. This

Buta II: The Regions

village's inhabitants with their work hardened and horny hands and her sunbaked and wrinkled forehead would never guess that they lived in the very same village and travelled the same muddy roads as the famous writer whose books were famous all over the world. Her life here was an entirely different story. She had managed to contain her great fame in the plain life of an ordinary woman from a small village. Her neighbors had the opportunity to knock at her door at any time of a day and to pour out their griefs to this writer, to be for them the listener her thousands of readers would have wanted. Sometimes a person is able to live in the same village with a God.

Sabina was almost like this village's doctor, teacher, *and* lawyer – a person who could find the easiest way out in the most difficult situations. However hard she tried to live an ordinary village woman's life, her love for helping other people had not yet died. Since she had first moved there, village looked very different. It began to look more like a town with good roads, lights, schools, and a hospital than it did a village. There were already people who came to the village, with its very good conditions, from surrounding settlements—even from the far district center—in order to go to its hospital, to school or to work. Sabina herself was a kind of symbol of success for this village. Everybody felt it, but nobody understood what the magic was.

People doubted that those changes were connected with Sabina; seeing the woman's very ordinary life they kept that idea very far from their minds. Everybody believed only that God had been very kind to them since she had come to this

Buta II: The Regions

village. The peasants' doubts weren't unreasonable. After all, these ordinary people couldn't even imagine the royalties Sabina received for books she wrote in foreign languages and published with foreign printing houses. To remove thorns from her heart, she spent almost all of this money on charity, concealing her name. The portion of her royalties that still remained—and it was not a very big portion—she spent behind the scenes to make the conditions of life in this mountain village, surrounded by natural beauty, better. Every year an organization came to work on building schools, a hospital, a child care center, a library, and a road through the village. Business owners, seeing everything this town now had to offer, from the beautiful waters to the excellent fruit, built a new factory. People in the village now worked at construction and small businesses, sold their harvests and generally made their lives better. It had been nearly two years since Sabina had spent any money on improving the village; the village now provided itself with everything needed for life. And now it even began to attract guests, changing into a place to which tourists were thronging. It was true that Sabina didn't like when she saw a stranger, but the writer was delighted to give the village a chance to begin a new life, like she had. It was something new, to see on a peasant's face an expression full of hope for future. In her world God was a writer, too.

Sabina knew that this village would never become a big city, that her fears for the future were unjustified. Indeed it would be able to remain her country's happiest village for a long time. She had spent her own youth for her country, tied all her hopes and wishes to the nation, but, like all her friends, her comrades fraying from the hard road of struggle, she wasn't able to make

Buta II: The Regions

her country happy. All her friends who had fought for a democratic, free society had either been banished from the country, or rotted in its jails. Or, worn down by the struggle, they had accepted their bitter fate and committed suicide in the murky waters of their own abandoned hope. They had sacrificed everything for their society, endured so many adversities, lived unthinkable privations. But the society for which they fought hadn't been ready for this freedom; they couldn't slough off the habit of serfdom that had been absorbed into their blood; they didn't let the tiny baby who had been born with desire for freedom grow; and they crippled it, one body part at a time, until at last they had strangled the child. Sabina had been one part of this baby's body; had been in the forefront of the democratic wave that rose in the country, engaged in social and political change.

Her real name was Sebine Eminbeyli. She herself was from the country's second biggest city, one with a long history. Due to her talents and her efforts, she had become a well-known face. What made her famous was her struggle. Because of her free mind, she, just as her like-minded friends, had lived a hard life at times. Despite being a woman, she had undergone even physical torture, and finally, like most of her friends, had been sent to prison. She lived a prisoner's life for three years. To keep a record of her ideals, she began to turn from journalism to the craft of writing, becoming an author, there, between the walls of the prison.

Sabina had been a tall, slim, blue-eyed, pretty girl with blond hair that shone like the sun. Her seriousness, like her tenderness, gave her another kind of beauty, for she wasn't like

Buta II: The Regions

others her age. She always attracted attention with her energy, hard work, strong ideas, her differing beliefs and values. She was very principled. This character of hers didn't allow her live like others. Because she had great talent she couldn't accept this society's values; she couldn't live a life of complicity just to benefit from opportunity as did everybody else. She gained far more success than others her age, becoming a famous journalist on well known TV channels and in the newspapers. Her face and her mark became an ideal to many. But as the air for free words in her country was choked off, Sabina began to suffocate as a journalist; she had to transfer her struggle onto social and political spheres.

Her accuracy and her good name, and the good reputation she had earned once again brought her success in her new work. But—in chasing after values in which she had believed since she was seventeen, and that had formed gradually, she forgot her private life and desires. Though she had tried for many years, she couldn't secure an education abroad. There was just no time. At last, she had to give up this wish, too. When she was sent to prison at the age of thirty-four, accused of disloyalty to the government, she realized that her society had no need for her values. Often medicine is bitter, they say.

The word “freedom” was alien to those people and they tried to take away her freedom, too. But nobody could take away her spiritual freedom, and today, in her little village where she lived with new name, she celebrated her endless freedom.

But she was tied to her past as much as she was free. In the past there were her lost hopes, friends, people dear to her.

Buta II: The Regions

Hearing that her daughter was to be sent to prison for three years her mother's heart couldn't bear it; she died of a heart attack. A year later her father died for the same reason. The only child in her family, there remained nobody close to her. Her existing relatives, afraid of government pressure, turned against her. Most of her friends lived a like fate or were exiled from the country. Sabina began to get used to loneliness in prison. She became bound to only her own things – the paper and pen that she always hid. Her years of imprisonment were very productive: she wrote two books in three years. But she didn't write in her native language anymore and her writings were not for the people of her own country. Sebina, who soon changed her surname to Qoral, began to be published under the name Sabina Qoral. She could never have imagined that after about a decade, the literary works she had written would come to be distributed even in her own country and would become popular in the very society that once had cut her from itself, excluding her. It seemed to her now that the people of her country had begun to be thirsty for the values that Sabina had once called for.

Though her country still struggled for freedom, to cleanse itself of the slop that had soiled it, Sabina kept herself away from everything political in her little village; she was no longer interested in agenda of her country. Thirteen years had passed from that time long ago, and although many things had changed, in most regions people still lived lives just as poor as they had twenty years ago. But this particular village seemed not to belong to this society any more, like Sabina herself.

Buta II: The Regions

Yet another day smelling of freedom had ended in this same way. Hope and grief mixed with trust waited, stranded in Sabina's eyes. Turning over the pages of her foggy past she stubbed out the cigarette together with the traces of her bitter memories in wet ash tray, and quickly tossed the butts somewhere out of view, as she used to do in her youth. Although, in the city where she had grown up, women didn't need to smoke secretly, far in the far-distant village where she had taken refuge, attitudes towards women who smoked hadn't changed at all. Though she would have liked to sift through the cigarette butts, instead she saved the cigarette packets that she found with difficulty, dear memories, kept in a cache. Every new cigarette was a meeting with the society with which she was still considered to be a part, to which her living was still connected. For several minutes, smoking, she was tete-a-tete, face-to-face with her friends, her enemies as if she spoke to them. Her dreams wandered in the smoke and mist and, suppressing the past bitterness in her heart, she met them again—and relived her spirit of their presence. The cigarette was both—it was the smoke of her fire and the mist of her coolness, both her loyalty and her freedom.

*

Mənim adım

Mənim adım Təhminədir. Atamın ağlına bu adı qoymaq hardan gəlib, heç bilmirəm. Amma uşaqlıqda eyni adda yaşıdlarımın olmaması məni təəsüfləndirirdi, elə bilirdim ki, məni də qonşu qızları kimi Leyla, Lalə adlandırsaydılar, mən də həyətdə, məktəbdə populyar olardım, daha bu qədər fəğir və utancaq olmazıdım. Birinci sinfə gedəndə müəlliməm anama demişdi ki, bu niyə bu qədər sakit uşaqdı, nədi, onu evdə döyürsüz? Anam isə deyirdi ki, atası onu o qədər əzizləyir ki, lap “qoçu əsgərin keçisi” kimi. Atam məni elə belə də adlandırır, “Qoçu əsgərin keçisi”. Düzdü mənə yetginlik yaşına kimi arıq, sısqa qız olduğum üçün keçə də deyirdilər, amma mən yetgin qız oldandan sonra özümü əməlli başlı Qoçu əsgərin keçisi kimi aparmağa başladım.

Uşaqlığımın sakitliyinin əvəzini neçə qat çıxmışam artıq, anam da məətəl qalıb mənə. Ata da ərəkəşöyün oğul balasının dönüb şiltaq qız olmasına çətin alışdı. Amma böyüdükdən sonra ondan belə bir adı niyə mənə verdiyini soruşanda demişdi ki, Firdofsinin Şahnaməsində bir məşhur igid pəhləvan Rüstəmin sevgilisi olan şah qızının adı Təhminə idi. Bu adla da ilk dəfə burada rastlaşıb, bu əsər kimi, onun nəcib obrazından da xoşlanıb. Çox gözəl və ağıllı bir qadın olan Təhminə həm də taxtın varisi şahzadə Zöhrabın anası olur. Bu səbəbdən də atam deyirdi ki, gözəl Təhminə şah qızı və şah anası idi. Qız olmaq xoşuma gəlməsə də, atamın bu hekayəsi xeyli xoşuma gəlmişdi. Amma böyüdükcə mənim adımın yanına nədənsə Zauru da qoşurdular. Mənim uşaqlıq yaşlarımda bir film çox populyarlaşmışdı - “Təhminə”. Zaur burada baş qəhraman Təhminənin vəfasiz sevgilisi idi. İndiyəcən mənim adımlı ilk eşidib, tanış olanlar, soruşur bəs Zaur hanı?

Buta II: The Regions

Bir neçə il öncə yeni bir filmin premyerasında idim, baş qəhrəman bu Zaurun rolunu oynayan Fəxrəddin Manafov idi. Ondan müsahibə almağa hazırlaşırıdım. Birdən tanışlardan biri məni Təhminə deyərək harayladı. Bu zaman bizim məşhur Zaur “Təhminə? Təhminə?” deyərək təəcüblü sual elədi. Mən dedim ki, bəli, Təhminə. O isə eyni tonda “ola bilməz, ola bilməz”-deyərək təkrar təəcübünü ifadə etdi. Mən adımla adı qoşa çəkilən bu uydurma məşuq Zaurdan bezsəm də, görünür, o ilk dəfə idi ki, həyatda real Təhminə ilə qarşılaşırdı. Mənə o maraqsız idi, amma bizim məşhur Zaur Təhminəni görəb xeyli həyəcanlanmışdı...

Mən isə adımın yeni mənasını tapmağa çalışırdım, minlərin içində tək, tək minə, yəni daş-qaş. İndi məndən Zauru soruşanda mənim Zaura ehtiyacım yoxdu, tək də bütövəm deyərək zarafat edirəm.

δ

My name

My name is Tahmina. Why my dad chose that name, I don't know. But in childhood I was upset as there were not any children of my age with this name. I thought that if I were named Leyla or Lala, like neighbour girls, I would be popular in the yard and at the school—I wouldn't be so meek and shy. When I was at first very serious and quiet at school my teacher asked my mom why I was so silent and whether they bit me at home. But my mother only replied that my father pampered me so much, it was just like “chieftain Asgar's goat.” My father named me just like that “chieftain Asgar's goat.” In fact I was

Buta II: The Regions

called “goat” till I was adult as I was skinny, puny, but when I became an adult I began to really behave like “chieftain Asgar’s goat”. Even my mother was astonished at how I compensated for the silence of my childhood. It was hard for my father to get used to the idea that his pampered boy had changed into a capricious girl, too.

When I became adult and asked him why he gave me this name, he answered that Tahmina was the name of princess – paramour of famous hero Rustam from “Shahnama” by Firdovsi. From the first time he met the woman by this name in the poem, he liked her noble character as much as the poem. Tahmina—a very beautiful and witty woman—was also the mother of prince Zohrab, heir to the throne. So my father said that beautiful Tahmina was both king’s daughter and king’s mother. Though I didn’t like being a girl, I liked this story of my father’s very much.

But as I became older, for some reason or other, the name Zaur began to be attached my name. When I was a child one film became very popular, “Tahmina.” Zaur was a leading character – Tahmina’s unfaithful lover in this film. Even now, when people who are getting acquainted with me hear my name for the first time, they ask me, where is Zaur?

Several years ago I was at the première of a new film. Faxraddin Manafov, who played the part of Zaur, was the leading character. We were going to interview him. Suddenly someone called me by name. Immediately the famous Zaur asked in surprise “Tahmina? Tahmina?” I answered, yes,

Buta II: The Regions

Tahmina. And he in the same tone repeatedly expressed his surprise: “Incredible. Incredible.”

Though I was fed up with this imaginary lover Zaur, whose name was always joined to mine, he seemed to be meeting real Tahmina for the first time in his life. It was not particularly interesting for me, but our famous Zaur was very excited by Tahmina.

Still, I had been trying to find new meaning for my name, the one among the millions, the only jewel. Now when I am asked of Zaur, I joke, saying, “I don’t need Zaur. I am whole, even if alone.”

Türkan Qəmbərova

Türkan Qəmbərova 1988-ci ildə Gəncədə anadan olub. 2011-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsini bitirib. Hazırda isə həmin ixtisas üzrə magistr dərəcəsi alır. Gəncədə fəaliyyət göstərən Kəpəz televiziyasında müxbir işləyir. Ədəbiyyata marağı məktəb illərindən başlayıb. Ədəbi nümunələri vaxtaşırı mətbuat orqanlarında və internet saytlarında dərc olunur.

Turkan Qambarova

Buta II: The Regions

Turkan Qambarova was born in 1988 in Ganja. A graduate from the journalism faculty of Baku State University, she is working toward a master's degree, also in journalism and is currently a correspondent for Kapaz TV. From childhood, she has been interested in literature. Her writing has appeared in a variety of print and web publications.

Deyə bilmirəm

Yazmışam şerlər, yenə yazıram,
Səhvlərim olanda poza bilmirəm.
Eşqi, məhəbbəti hər an anıram
Yalançı dünyadan deyə bilmirəm.

Xəyanətlər görüb qorxub qaçmışam,
Yalanlar eşidib bərk ağlamışam,
Əl açıb tanrıya çox yalvarmışam,
Vəfasız insanlardan deyə bilmirəm.

Çox sifətlər gördüm alçaqlıq edən
Kimsənin qəlbini muma döndərən,
Nalayıq sözlərlə fəxr eyləyən
Kobud ürəklərdən deyə bilmirəm.

Övladlar görmüşəm üzü dönüklü,

Buta II: The Regions

Dosta yalan satan üzü bülövlü,
İlantək qıvrılıb özü sürüklü,
Tülkü cilidlərdən deyə bilmirəm.

Deyirlər insanı tanrı yaratmış,
Yaradan haqqını şər tapdalamış,
Yerdəki məxluqlar artıq kim olmuş,
Ürəyi daşlardan deyə bilmirəm.

Yazdım məhəbbətdən, əsl sevgidən,
Sevginin əbədi sədaqətindən,
İnana bilmirəm mən bu qəbildən
Xəyanətkarlardan niyə deyə bilmirəm?
Yarını unudub təzə yar tapan
Sevgidən məhrumları deyə bilmirəm.

δ

I Can't Tell

I have written poems, still I write—
I cannot erase these mistakes I make.
Each moment, I recall love and tenderness;
I cannot speak of the world of deception.

From betrayals I witnessed, I ran scared.
Hearing lies, I cried bitterly,
Hands wide, I have pleaded with God:
I cannot speak of the unfaithful.

Buta II: The Regions

I have seen so many wicked faces,
Roughened souls, so proud of indecent words
That turn one's heart to wax—
I will not speak of them.

I have seen inconstant children,
Faces like whetstones, who lie to a friend
And glide away, serpentine.
I cannot speak of those in foxes clothes.

They say people were created by God;
A righteous creation, trampled by evil;
Who are these creatures peopling the earth?
I cannot speak of them—the hearts of stone.

I wrote of true love, eternal and faithful.
I don't know why; I can't speak of these traitors,
of those who forgot their lovers, just to find others.
I can't speak of those left behind, emptied of love.

*

Türkan

(Seminar zamanı müəllimin tapşırığı əsasında adımdakı hərflər əsasında yazılmış şeir)

Türk tarixi qəhrəmanlıq dastanı,
Ümid-Vətən çırağıdır deyiblər
Rövşənn sürüb Çənlibeldə Qıratı
Kişiləri Vətənüçün ölübdü
Ana olub torpağın əzəl adı
Nadanları yer üzündən siliblər

δ

TURKAN

(This is an acrostic poem. The first letter of each line read vertically, names the subject of the poem, in this case, the author.)

Türk—**Turkish** history is a heroic saga
Ümid—**Hope** is the light of Motherland's light, they say
Rövşənn—**Rovshen** rode Qirat in Chenlibel*
Kişiləri—**Men** died for motherland
Ana—**Mother** was the land's first name.
Nadanları—**Those who are ignorant** are wiped from the face of
the earth.

* In the the Turkic folk legend *Koroğlu* (also an opera by 20th century composer Uzeyir Hajibeyov), Rovshen is a hero and Qirat the remarkable horse he rides to attack Chenlibel, the fortrees of a

Buta II: The Regions

repressive Khan who holds Rovshan's love, Nigar, captive. Nigar is, herself, a strong-willed heroine who speaks up against the Khan, and whose actions against the unjust ruler enable her love, Rovshan to gain victory.

*

Qatil qardaş

Hekayəmin əsas qəhrəmanının 11 yaşı var, 5-ci sinifi bitirmək üzrədir. Amma artıq o gələcəkdə kim olacağını qəti beynində qərarlaşdırmışdı. Rəsmləri çox sevirdi. Demək olar ki, vaxt tapdıqca rəsmlər çəkərdi, fərqi yoxdur, ya təbiət şəkli olsun, yaxud da ətrafında olan yaxın insanların rəsmləri olsun. Özünəgüvənən yeniyetmənin əsas hədəfi bacarıqlı rəssam olmaq, dünyaşöhrətli əsərlər ortaya çıxartmaq idi. Hətta o məktəbdə xüsusi ləqəblə də çağırılırdı. “Rəssam Tağı”, ya da sadəcə Tağı. Hiss etdirməsə də onu belə səsləyəndə xoşlayırdı. Adı Tağı deyildi. Soyadı Tağıyev olduğu üçün və adı o qədər də yadda qalan olmadığı üçün onu belə çağırırdılar.

Müzəffər Tağıyev – digər həmyaşıdlarından çox fərqli idi. Sözübütöv, fikri aydın, mərd və s. Bu siyahını uzatmaq da olar. Hətta özündən dörd yaş böyük olan qardaşından çox düşüncəli idi. Valideynlərinin ərköyün böyütdüyü böyük qardaşa lazım gələndə Tağı ağıllı

Buta II: The Regions

məsləhətlər verirdi. Valideynlərindən xəbərsiz etdiyi bəzi nadincliklərdən isə o, qardaşını uzaqlaşdırmağa çalışırdı. Valideynləri Tağının rəsm sənətinə olan bu həvəsini və qeyri-adi bacarığını görüb sevinirdilər və bu işdə ona hər zaman dəstək olurdular. O isə dərstdən sonra həftənin üç günü uşaq incəsənət məktəbinə gedir və rəsm sənətinə elmi cəhətdən daha dəqiqliklə bələd olurdu. Onun rəssam olması arzusu isə hər zaman fikrindəydi. Fantaziyası olduqca maraqlı idi, bunu onun şəkillərinə baxarkən aydınca hiss etmək olur.

İncəsənət məktəbi ilə evlərinin arasındakı məsafə təxminən 25 dəqiqəlik yol idi. Tağı bu yolu piyada getməyi çox sevərdi, həm də tək. Bütün yolu isə hey yeni ideyalar düşünürdü. Bir gün yenə məşğələdən qayıdırdı. Çox dəhşətli hadisəylə qarşılaşdı. Qəza baş vermişdi, bir nəfəri yolda avtomobil vurub təxminən 5-10 metr uzağa atmışdı. Avtomobildəki sürücü isə küçədə insanların olmamasını görüb qaçmağa müvəffəq olmuşdu. Hadisənin yeganə şahidi isə Tağı idi.

Bir neçə dəqiqədən sonra qəza baş verən yerə polislər və təcili tibbi yardım gəldi. Təcili tibbi yardımın gəlməsinə baxmayaraq olan olmuşdu. Bir neçə metr uzağa atılan yaşlı kişi elə həmin andaca dünyasını dəyişmişdi. Amma yeniyetmə rəssam hadisədə günahkarın avtomobil sürücüsü olduğunu görmüşdü. Amma polisləri inandıra bilməmişdi. Ona “uşaqdır, görüb qorxub bilmir nə danışır” dedilər.

Buta II: The Regions

Əslində Tağı çox sarsılmışdı, amma özünü toplaya bilmişdi. Yaşlı kişini isə vurub qaçan sürücünü hər kəs çox yaxşı tanıyırdı. Rayonun zəngin insanlarından birinin oğlu idi. Polislər isə onu elə hadisədən bir neçə dəqiqədən sonra tapdılar, amma kim olduğunu biləndən sonra hadisədə ölmüş piyadanı günahkar bilərək, guya “yaşıl işıqda özünü maşının altına atıb” deyərək avtomobil sürücüsünə haqq qazandırıb ona azadlıq vermişdilər. Hadisənin nəticələrinin təfsilatını isə o valideynlərindən öyrənmişdi.

Bu hadisədən sarsılan və gözünün önündən heç getməyən yaşlı kişinin faciəvi ölümü Tağının fikirlərini tamam altüst etdi. Gördüyü bu cinayətin belə sakitcə həll edilməsinə dözə bilmirdi. Bu hadisə hətta onun gələcək həyatına da təsir etdi. Necə? O məktəbi bitirəndən sonra hüquq fakültəsinə daxil olmağa qərar verdi və heç bir şey onu bu fikirdən yayındıra bilmədi. Yenə çəkirdi rəsmləri, amma hobbi kimi.

İllər ötür, o məqsədinə çatır. Artıq universiteti də bitirib və o rayon polis idarəsində işə başlayır. Hələ universitet illərində praktika keçərkən onun bu sahədə çox potensiallı olduğu deyilirdi. Hadisələrə obyektiv yanaşaraq, düzgün qiymət verməyi də bacarırdı. İşə başladığı bir neçə ay olardı ki, artıq kifayət qədər işlərə baxırdı. Onun əsas məqsədi cinayətləri açmaq, qanunu pozanlara cəza vermək idi.

Buta II: The Regions

Bir il olardı ki, işləyirdi, çox müvəffəqiyətli gedirdi işləri. Amma Müzəffər hobbisinə də sadıq qalmışdı. İndi əvvəlki illərdə olduğu qədər boş vaxtları olmasa da yenə şəkillər çəkirdi. İndi daha mənalı, maraqlı.

Həftənin cümə günü idi. İdarəyə məlumat gəldi ki, rayonda bir cinayət hadisəsi baş verib. Hadisədə ölənlük. Təxminən 25-26 yaşı olan bir gəncin kürək hissəsinə - ürəyinin üstündən bir bıçaq zərbəsi vurulub. Aldığı xəsarətdən isə çox qan itirən oğlan dünyasını dəyişib. Meyit rayondan bir az aralıda olan xarabalıqda tapılıb. Görünür, oğlanın meyitini ora sonradan gətirib atmışdılar.

Baş verən bu hadisədən çox təsirlənən Tağı cinayətin izinə düşməyə başlayır. Çox axtarışlar aparılır. Şübhəli bilinən hər yerə baxılır, şahidlər dindirilir. Cinayətin üstünü açmaq isə müşkülə çevrilir. Tağı hər vasitəylə müqəssiri axtarır. Belə cinayətlərin gələcəkdə də baş verməməsi üçün çox çabalayır. Hər gün axşam evə gedir, valideynləri ilə, böyük qardaşıyla söhbət edir, hətta evdəkilər də bilirlər ki, o ciddi-cəhdlə işə girişib. Rayonda hər kəsi təəccübləndirən və belə desək qorxudan bu hadisənin kim tərəfindən törədildiyini bilmək istəyirdi hər kəs. “ Qatil layiqli cəzasını almalıdır” fikri onu gecə-gündüz rahat buraxmırdı. Hadisədən 7 ay keçmişdi, amma hələ ki bir nəticə yox idi.

Buta II: The Regions

Bir gün axşam tərəfi axtarışdan qayıdan Müzəffər çox fikirli idi, rəngi də qaçmış, heç özündə deyildi. 7 ay qabaq baş vermiş hadisənin sənədlərinin hamısını bir yerə toplayaraq siyirməsinə qoyur və siyirmənin ağzını açarla bağlayıb, açarı da cibinə qoyaraq işdən çıxır. Evə girməyiylə-çıxmağı bir anda baş verdi. Getdi düz həmin hadisənin baş verdiyi xarabalığa. Səhəri gün işə gəlmədi. Axşama qədər ondan xəbər çıxmadı. Evlərindən soruşdular, evdə də olmamışdı. Ondan bir neçə gün xəbər çıxmadı. Artıq hər kəs narahat olmağa başlamışdı. Düz üç gündən sonra onun xarabalıqda özünü asmış vəziyyətdə tapdılar. Hadisədən şoka düşən insanlar heç nə başa düşmədilər.

Qardaşı isə hələ üç gün bundan öz yastığının altından bu məktubu tapıb oxumuşdu:

“Əziz qardaşım mən səni çox sevirəm. Amma polis oldum ki, insanların hüquqlarını müdafiə edirəm, cinayətlərin qarşısını alım. Qatillərə layiq olduqları cəzaları verim. Amma çox təəssüf ki, qardaşımın qatil olduğunu elan etməyi bacarmadım. “

We make our own “Handles” (or, Names)

The hero of this story is an eleven-year-old boy. He was only nearing the end of fifth grade, yet he had already decided for himself what he wanted to be. He loved painting. In any spare time he had, he painted. And he painted anything—people, the natural

Buta II: The Regions

world. This self-confident teenager aimed to be a talented painter, to create artworks that would be famous all over the world. They even had a special nickname for him in school: “Artist Taghi” or simply Taghi. His name wasn’t actually Taghi but he didn’t say anything; he liked to be called this. His given name wasn’t very memorable and since his surname was Taghiyev, he was happy being called so.

Muzeffer Taghiyev differed in many ways from other children his age. He always kept his word, his thoughts were clear, and he was brave. The list could go on. He was even cleverer than his brother, who was four years older. When needed, Taghi gave helpful advice to his elder brother, who, as the eldest boy, had been quite spoiled by their parents. Taghi tried to keep his brother out of all the trouble he got into—unbeknownst his parents.

His parents were pleased to see Taghi’s unusual skill and enthusiasm in the arts. They supported his goals. Three days a week, after regular classes were over, he attended an art school, where he studied the secret and precise science of art. His desire to become a painter never left his thoughts. The depth of his imagination was evident from his paintings.

The walk between Taghi’s house and art school took him twenty-five minutes. Taghi loved to walk this road, specially alone. He used the time along the way to think of new ideas. One day, as he was returning from school, he was witness to a terrible accident. A car hit a pedestrian and threw him five or ten metres. Not noticing anyone nearby, the driver in the car simply left. The only one to see the accident was Taghi.

After several minutes police and ambulance arrived. Despite the timely arrival of help, what happened had happened—it was too late. The old man, thrown quite a distance, had died immediately. The teenaged artist had recognized the driver that

Buta II: The Regions

was guilty of the accident. But the police wouldn't listen. They said, "He is just a child. He saw the accident and is frightened out of his wits. He doesn't know what he is saying."

Of course, Taghi was quite shaken, and yet he had gathered himself together to tell the police what he knew. The driver who had killed the old man and escaped was well-known in the town, the son of a wealthy family in the region. Indeed, Police confronted this man just few minutes after the accident but when they found out who he was, they blamed pedestrian for the matter, making it sound as if the old man "had thrown himself under the car when there was green light." This put the driver in the right; they gave him his liberty.

When Taghi later learned these details of the accident's outcome from his parents, he was even more deeply disturbed. He couldn't get the picture of the accident and the old man's death out of his head. He couldn't bear this silencing of what he knew he had witnessed, of the truth. It was something that stayed with him always, affecting even the boy's future. How? After leaving high school, he decided to study law. Nothing could divert him from his new purpose. He continued to paint—but only as a hobby.

The years passed, and Muzaffar achieved his goal. After graduating from the law faculty of the university, he began work as a police officer in a regional police district. During his years at university, in his training practicum, he was said by everyone to have great potential in the field. He always could approach events objectively and evaluate them with precision. After just a few months on the job, he had already studied and solved a great many cases. His primary goal now was to uncover crimes—and to punish the transgressors.

In this way, he worked very successfully for one year. Yet Muzaffar also remained faithful to his hobby. Though he hadn't as

Buta II: The Regions

much spare time as before, he continued to paint—and now, he created pieces exhibiting even greater expression and depth.

It happened on a Friday. The police station was informed that a crime that occurred in the area—and someone had died. A young man, around twenty-five or twenty-six years old was stabbed in his upper chest, just over his heart. Losing a great deal of blood, he had passed out of this world. The body was found in a slum on the outskirts of the regional center. The young man's body seemed to have been moved after his death and just dumped.

Deeply affected by the murder, Muzaffar began to trace the crime, investigating thoroughly. All the usual suspicious places were examined and many people were questioned. But uncovering the details of this crime proved challenging. Muzaffar searched for the guilty party in every way possible—and worked hard to prevent any more such crimes. Every evening he went home and continued to discuss the case with his parents and elder brother; even his family could see how deeply he had immersed himself in this work. Throughout the community, everyone wanted the answer to who had been responsible for a crime that had so shocked and frightened people. Morning and night, the incessant thought that “a murderer should have the punishment that he deserves” gave Muzaffar no rest.

Seven months passed and yet the crime had still not been solved. Late one evening, after yet another long day of investigation, Muzaffar appeared pensive, deep in his own thoughts. His usual color had deserted him and he didn't seem himself. As he left the station, he gathered together seven months worth of documents from his investigation of the murder, put the pile of materials into his file cabinet and locked it. He pocketed the key. Upon arriving home, he left again almost immediately,

Buta II: The Regions

headng straight to the slum where the crime had happened. The next day, he didn't come to the work. By evening, there was still no news about Muzaffar's whereabouts. His colleagues checked with his family—but he wasn't at home. For several days, there was no news at all. Everyone had begun to worry.

Three days later, he was found. He had hung himself in the slum. Everyone was shocked. It just didn't make sense.

But—three days before, his older brother had found a note under Muzaffar's pillow. It had read, “My dear brother, I love you very much. But I became a police officer to protect people's rights, to prevent crimes. To give murderers the punishments they deserve. To my grief, I could not reveal that my own brother is a killer.”

Ülkər Mehdiyeva

Mehdiyeva Ülkər Nemət qızı 1994-cü ildə Xaçmaz şəhərində anadan olub. 2011-ci ildə Z.Əliyeva adına 8 nömrəli məktəb-liseyi bitirib və qəbul imtahanlarında 618 bal toplayaraq Azərbaycan Dillər Universitetinin tərcümə (ingilis) fakültəsinə daxil olub.

Bədii ədəbiyyatı çox sevir, boş vaxtlarında bədii tərcümə ilə məşğul olur. Fəlsəfi və psixoloji mövzularda hekayələr, romantik və realist üslubda şeirlər yazır.

Ulkar Mehdiyeva

Mehdiyeva Ulkar Nemat was born in 1994 in Xachmaz. After leaving Xachmaz Z. Aliyeva school-lyceum № 8, in 2011 she enrolled in the Azerbaijan University of Languages with a score of 618 on her exams. Now a university student, she enjoys reading fiction and spends her spare time with reading and writing literature and translating the works of others. Usually, she writes philosophic and psychologic stories and articles, but she also has worked on poems in romantic and realistic styles.

İnsanlığım

Hüzur yox, yuxu yox, gecələr düşüncələrimə çəkir keşik
Baş tikana dəyir, yastığa yox, beynim fikirlərlə dəlik-
deşik,
Bərkiyir ruhlar, qəlblər, bərkiyir torpaqlar, bərkimə
varlığım,
Ölür ümidlər, xəyallar, ölür insanlar, ölmə insanlığım...

Səthdəkilər çatacaq zirvəyə, əl uzadaq quyuda qalanlara,
Qəbul etmirik, dözüürük, öyrəşirik, sonda dönürük
yalanlara,
Anlamıram...
İnsanlara güvənmirəm, inanma saflığım,
Tək yolunda son dayağımsan, ölmə insanlığım...

Əsir köməksiz əllər, qanayir paramparça dodaqlar,
Nıyyətlər, hiylələr gülür,
qan ağlayır tapdalanmış vicdanlar,
Danışır dostlar, danışır cəmiyyət, susub, danışmır
azadlığım,
Yalnızlığa yalnız dostsan, ölmə insanlığım...

Savaşlar ... Oyuncaqlar çəşqin, ağlayır çarəsiz uşaqlar,
Xeyir, şər ortada, yaxşı, hardadır yerdə qalanlar?
Yağışlar... Ağlayır təbiət, göylər, gizlənir hələ
qaranlığım,

Buta II: The Regions

Quruyub gözlərdə yaş, ölmə insanlığım...

Dözür parçalanan qəlblər, dözür gözlərdə kədərlər,
Dözür alçalan, hüquqlar, dözür sözlərdə ümidlər,
Dözür varlıq, yoxluq, dözür dünya, dözməz cavanlığım,
Gənc yolunda ilk addımımın, ölmə insanlığım...

δ

My Humanity

There's no peace, no slumber. The nights guard my thoughts.
My head rests on thorns, not pillows, my brain torn and punctured
by thought.
Spirits, hearts grow solid, the land hardens, don't harden my
being—
Hopes, dreams die, people die; don't die, my humanity.

Those at ground level will achieve the summit; won't you give a
hand to those in the well?
We resist, suffer, then become accustomed; finally, we turn to lies.
I don't understand—I can't count on people; don't believe in my
own purity.
You are my last support on a lonely road; don't die, my humanity.

Helpless hands tremble, cracked lips burn,
Intentions, tricks smile—a trampled conscience cries bitterly,
Friends speak, society speaks—silenced, my own freedom doesn't
speak.
You are the only friend to loneliness; don't die, my humanity.

Buta II: The Regions

Battles, toys muddled; desperate children cry,
Good and evil stand in the middle—well, where are the others?
Rain. The natural world, the skies cry—my darkness hides,
Tears have dried in the eyes; don't die, my humanity.

Shattered hearts endure, grief borne in the eyes,
Humiliated, rights endure, hope upheld in words,
Endurance comes and goes—the world endures—my youth cannot,
You are the first step on my young road; stay, my humanity.

Buta II: The Regions

Sentyabr...

Keçən bahar, yalançı bahar... Bəlkə də qış... Zaman belə aldadıcıydı. Martın soyuq küləyi onun sümüklərinə işləyirdi. Özü belə necə yeridiyini bilmirdi. Günəş onun soyuqdan donan gözlərini bir az da yaşardırtdı. Günəş... O da yalançıydı... Niyə göstərirdi ki öz yalan şüallarını?! Artıq nə isidir, nə də əhval -ruhiyyəni qaldırırdı. Geniş, yad, tozlu küçələrdə avtomobillərin sürətli şütüməyi, toz, səs -küy, hər şey yad, incidici, əsəbpozucu... Nəhayət, avtobusu gördü. Sanki doğma insanını görmüş kimi, içində acı qarışıq sevinc qılgılıcımı... Əlində ağır yük olsa da, özünü o dəqiqə avtobusa atdı... Hər halda, o vəziyyətdə əlinə keçəni çamadana yığmışdı. Kim bilir nə qədər qalacaqdı. Bir həftə, bir ay, bir il... Son üç-dörd saatda nə yaşanılmışdı, bilmirdi. Beyin keyimiş, gözlərdə donuq ifadə, ürəkdə isə kəskin acı... Yeni yaşamış kimi... Qəzəb, bəlkə şiddətli ağrı, bəlkə də sarsılma səbəbi ilə heç nə hiss etmirdi. Çox güman ki, acısı sonra bilinəcəkdi... O hiss var ki, insan elə gücdən düşür ki, heç nə ilə qarşılaşa bilməyəcəyi dərəcədi... O dəqiqə uzaqlaşmaq istəyir... Ləngimədən, bəlkə də sonradan peşiman olur bu zəifliyinə, amma... Avtobus nəyə isə ilişdi gərək ki, qəfildən o diksindi. Qırx beş-əlli dəqiqə olardı yəqin ki, o yol gedirdi. Bəlkə də çox. Bilmirdi... Bu vaxt ərzində heç nə düşünməmişdi.

Buta II: The Regions

Ya da, o elə düşünürdü. Elə sərt idi, elə donmuş... Ağlaya bilmirdi ki, nəfəs alsın. İndi tək istəyi rahatlaşmaq idi. Ani də olsa... Nəinki unutmamaq... Ətrafa baxdı, mənasız donuq nəzərlərlə. Üzünü əllərinə aldı, hönkürdü. Heç kimə baxmadan indi ancaq bu dəhşətli sıxılmadan qurtuldu, amma o anda onu olanlar incitməyə başladı, sonsuz yaraların üstü açıq izləri... Qürurunu başını dik tutaraq olsa belə qaldırmaq isteyi... Hamıya tanışdır yəqin.

Çatdı... Şəhər kənarı lap soyuq idi... Uzaqdan görünən kiçik evə tərəf – babası öləndən sonra burada heç kim yaşamamışdı - addımladı. Sakitlik, sonsuzluq.

Qəriblik... Mənzərə... Hər şey onu bir anlığa özündən alıb götürsə də, heç nəyə baxmadan özünü evə saldı.

Ağrıkəsici içdi, baş ağrısını az da olsa kəssin deyə.

Sobanı belə yandırmadan yatağa uzandı. Yenə ağladı və yorularaq yuxuya getdi. Yarıyuxulu, yarı ayıq, gecə birtəhər keçdi.

Səhər saat 6.00... Yata bilmirdi. Başını qoyduğu an hücum edirdi sanki ağrılar. Dünən önəmsəmədiyi günəşin işığını görə- görməz bayıra tələsdi. Pəncərəyə yaxınlaşıb şüşədən baxdı. Köhnə, tozlu pəncərədən su damlaları axırdı... Düşən günəş şüası parıldasa da daha yorğun, əzgin, süst abu-hava qatırdı. Köhnə taxta qapının cırıltısı ətrafın sakitliyində əks -səda verdi. Bayıra çıxdı...

Durdu... Dərin bir nəfəs... Səhərin soyuq ayazı

ciyərlərinə işlədi... Soyuq torpağın, şəhli, yeni cücərmiş

Buta II: The Regions

otların üstü ilə yeriməyə başladı. Yeni gəzməyə başlayan körpə kimi... Sonra, qaçmağa başladı... Bu bir növ sağalma üsulu ola gərək... Tez unudurdu. Xasiyyətini bilirdi. Təki görməsin bir müddət. Sonra onsuz da mənasını itirirdi. Saçları soyuq küləkdə dalğalanır... Hər halda bu da yaxşı təsir edirdi.

Və hər gün eyni... Amma o sevməyə başlamışdı... Hər gün ətrafında yeni- yeni şeylər kəşf edirdi. Mənzərə, yaşıllıq, təmiz hava... Hər şeydən həzz alırdı... Ailəsi bilmirdi universitetə getmədiyini. Əvvəl özü də getməyəcəkdi, amma sonra beynində qərar formalaşmağa başladı. Ürəyi istədi yeni ruhla, yeni enerji ilə getməyi. İçindəki kin tam yox olurdu. Hər şeydən təsirlənib intiqam almaq istəyənlər və sadəcə istəyənlər, get – gedə alçalanlar kimi deyildi. İncitmirdi heç nə... Bu da anlamadıqlarının unudulma göstəricisiydi, və ya üzəri qapanma... Özü də anlayırdı və hətta bəzən gülümsəyirdi də. Öz – özünə... Yenidən doğulmuşdu sanki, amma sızıldayan təcrübə ilə... Əslində onu bu hala salan sayılası və ya deyiləsi heç bir səbəb yox idi... Danışılası... Amma hər şey o qədər qarmaqarışıq... Sadəcə üst-üstə gəlmək... Bu ya bəxtədi, ya da pis nəyin isə yaratdığı əhval-ruhiyyə ki, irəlidediklərə səbəb olurdu... Ya da taledi... Bilmirdi... Bunu ailəsinin yanına qayıdanda anlamışdı.

“Nə olmuşdu?” sualına cavab verə bilmirdi... Cavab yox idi sanki... Hec nəə... Nə heç nə? Bu xırda halqalı uğursuzluq, bədbəxtlik, pis əhval- ruhiyyəlik zəncirini sözlə ifadə edə bilmirdi... Tez qayıtmışdı... Deməli elə də zəif deyilmiş... Bununla fəxr də edirdi... Amma o yenə də köhnə sosial həyatına dönmədi... Universitet, dostlar... Yeni insanlarla tanış oldu, yeni yerlərə getdi. Sən demə onun kiçik, əziyyətli sandığı dünyasından kənarda da həyat varmış. Yeni qızlarla əlaqə qurdu. Sanki çoxdan darıxdığı çox vaxt süni belə olsa istiqanlı qız həyatına geri döndü.

Artıq yenə də çantasına darağını, güzgsünü qoyub getməyə başladı. Özü də bunu hiss edib arada sevinirdi də. Nə də olsa qəlbi uşaq idi. Köhnə heç nəyi istəmirdi - yaxşı, pis fərqi yoxdu.

Yayı da keçirdi. Çox yaxın olduğu biri olmasa da, çevrəsi əyləncəli idi. Ən azından o belə sanırdı. Axı hər şey nisbidir. Ürəyi istəyərək hazırlayıb dərəcə getdi.

Universitetə. Sentyabr... Bir il keçmişdi... Nələr dəyişmişdi... Onda içində bir hiss donuqluğu vardı. Yeni və saf... Bütün hisslər donmuşdu. Artıq universitetə də yeni kimi baxırdı. Çoxdan tanıdıqlarına yenilər. Amma onlarla olmayacaqdı. Bunu bilirdi. Güvənsə də ürəyindən gəlməyəcəkdi. Nə də olsa, biz bağçanı təmizləyəndə əlaqlarla birgə bəzən gülləri də kəsib atırıq. Artıq “o”, “bu” deyə xüsusiləşdirdikləri də “onlar” olmuşdu... Laqeyd, vecsiz, “xoşbəxt” gəzirdi...

Buta II: The Regions

Hamı ondakı bu dəyişikliyə maraqla baxırdı. Amma daha bir maraq vardı. Bu il...Hamı danışırdı. Yeni olsa gərək... Bir həftə keçmişdi. Yenə sərin səhərdə universitetin həyəti ilə, skamyaların qarşısı ilə rahat -rahat gəzərək binaya yaxınlaşdı. Əhvalı pis deyildi. Yaxşı da demək olardı... Skamyalarda tələbələr... Fikir vermirdi. Müəlliminin səsi onu geri çevirdi:

- Ləman!...bura gəl. Rəvan...sən də! –

“Bu işi sizə tapşırıram” deyə əlindəki kitabları verdi.

“Yaxşı”, dedi və getdi... Gülümsədi. Gerçək günəş... Hər addımında hiss etdirən, ilk gerçək, amma xəyalların tanışa çevirdiyi hiss.

Tarix dəfələrlə təkrarlanırmış...

Bu heç də belə deyil!!! Tarix təzələnilir... Bölüşməməyi, seçilmişlərə güvənməyi, nə də olsa gülümsəməyi öyrənirsən, ya da heç gülümsəməməyi. Hansı döyüşçü silahsız gəzər? İnsan niyə sevdiyi düşməninin –həyatının qarşısına silahsız çıxsın ki? Amma insan təhlükəni gözləmir. Əvvəl belə idi bəlkə. Amma indi əksinədir. Yəni hamı şübhə ilə yaşayır. Beləmi yaşayaq? Qorxu, şübhə iləmi? Bu “düşmənimizin” arzusu deyilmi? Onsuz da o səni gözləmədiyən anda vurur . Mühüm olan tarazlığı saxlamaqdır...

δ

September

Buta II: The Regions

Last spring was a false spring. Maybe it was still wintertime. Time can be so deceptive. The cold wind of March froze her to the bone. She herself didn't know how she was able to walk. The bright sun moved her eyes to tears, icy in the cold. The sun. It was also false. Why did it show its false rays? It didn't warm anymore, no, it only lightened the mood. Cars rushed by in the wide, alien, dusty streets. Dust, noise—everything is alien, offensive, antagonizing.

At last she saw the bus. As if she recognized a fellow countryman, a spark of bitter joy lit inside her. Perhaps because of the heavy suitcases in her hands she nearly threw herself into the bus. Because of her state, she had packed everything at hand. Who knew how long she would stay. A week, a month, a year? What had passed in the last three or four hours she didn't know. Her brain felt numb, her eyes dull, and there was a powerful bitterness in her heart. This was a new life. Maybe because of the fury, the sharp pain, or maybe because of the shock—but she didn't feel anything. She had a hunch that she'd feel the bitterness later. There is a sensation that comes over a person when she loses strength, so that she isn't able to process anything. At that moment, she just wants to get away. Immediately. Perhaps afterwards she will be sorry for her weakness, but...

Suddenly the bus seemed to catch on something in the road, startling her. By now, it had probably been about forty five or fifty minutes that she had been travelling. But maybe more. She didn't know. She hadn't been thinking at all during that time. Or, at least, that was how it had seemed. She was so stiff, so frozen. She couldn't cry because she had to breathe. Now her only wish was to relax. Even if for a moment. But also to forget. She looked around with an absent, dull gaze. She covered her face with hands and

Buta II: The Regions

sobbed. Paying no attention to those around her, she finished her crying. But the very moment she brought herself under control, she began to ache anew from all that had happened, shadowed by her perpetual open wounds. Maintaining her pride, she tried to hold her head high. Perhaps everyone has felt this way.

She had arrived. It was very cold on the outskirts of the city. She began to walk towards a small house that could be seen in the distance—since her grandfather’s death no one had lived there. Silence. Infinity. She was like a foreigner in this landscape. Ignoring the desire to look around and take everything in, she quickly entered the house. She took an analgesic for her headache. Without even lighting the stove she stretched out on the bed. She cried again and fell asleep, exhausted. Half sleeping, half waking, the night passed, somehow.

By 6:00 am, she could no longer sleep. The moment she tried to lay her head back down, she was attacked by pain. As soon as she saw the same sun’s light that had meant nothing to her the day before, she wanted to be outdoors. She hurried to the window and looked out through the glass. Water drops ran down the old, dusty window. The ray of light that shone through, only added a weary listlessness to already dreary weather. As she opened the front door, the creak of the old wooden frame echoed in the silent surroundings. She stepped outside. Stood. Took a deep breath. The frosty morning entered her lungs. She began to walk on the cold earth, on the dew-covered, newly sprouted grass. Like a baby just learning to walk. Then she began to run. It was a sort of healing. She forgot quickly. She knew herself again. For awhile, it was enough just not to have to face the thing. Then—it was losing all meaning anyway. Her hair was waving in cold wind. In any case, it felt good.

Buta II: The Regions

And everyday was the same. She began to feel happy again. Every day she discovered something new in her surroundings—the countryside, the greenery, the fresh air. She enjoyed everything. Her family still didn't know that she wasn't attending University. Before, she had told herself that she wouldn't go back, but then a new plan began to take shape in her mind. Now she wanted to return—with a new spirit, with new energy. The sense of spite deep inside her began to disappear. She wasn't one of those who needed revenge or even one those who simply wanted, the ones who fell into ruin gradually. She wasn't so tormented. And if this was a sign of just forgetting things she didn't understand, or of covering things up, well, she herself understood that. Sometimes she even smiled at that knowledge. At herself. As if she was newly born, but with a knowledge and experience, already, of pain. In fact, there was no accounting for the pain, no real reason for it, to speak of.

Everything in life was so chaotic...simply one thing after another. Either fate, or an ill wind had brought past events. Or destiny. She didn't know. She understood this when she returned to her family.

“What happened?” She couldn't answer this question. As if there were no answer. Nothing. What kind of nothing? She couldn't express in words the tiny rings of misfortune, the chain of events that led to the failures, the unhappy frame of mind. She had returned quickly—which meant that she wasn't so fragile after all. She even took pride in this. And yet she didn't return to her old social life, to the University, or to her friends there. Instead she met new people, went to new places. It turned out that there was, in fact, a life outside her small world that she had felt was so distressing. She began to make connections with new girlfriends,

Buta II: The Regions

as if she were claiming a girlhood, even an artificial one, that she had been missing for a long time.

Once again, she put her comb and her mirror into her purse and began to go out. She was so pleased to be feeling this way. In her heart she was a child. For better or worse, she wanted nothing of her old life. In this way, she passed the spring. Though she was not particularly close to anyone, the people around her were entertaining. At least she thought so. You see, everything is relative. She went to back to her lessons. To the University. September came. A year passed. What had changed? There was again a frozen feeling inside her. New and pure. All sensation frozen. Now she looked at the University afresh. The faces once familiar, had become new again to her. But she couldn't be with them. This, she knew. If she offered her trust, it wouldn't come from the heart.

Sometimes, when we clear the garden, we cut away some flowers together with the weeds. Now the people that she had seen as individuals, as "this one" and "that one" just became a general "they." And so she went about indifferently, carelessly, even, apparently, happily. Everybody looked with interest at this change in her.

And now there was another thing of interest. This year. Everybody was talking about it. Something new. A week passed. One cool morning, walking past the benches in the university yard at a comfortable pace, she approached the building. Her mood wasn't bad. It might be said to be good. Students sat on the benches, but she paid them no attention. A teacher's voice made her turn around. "Laman!...come here. Ravan!...you, too. You are commissioned to do this work," she said, putting the books into their hands.

Buta II: The Regions

“Good,” she said to herself and continued on. Then she smiled. A Sun of a smile. With every step she took, she turned over the first real feelings she felt she had ever had, though they were familiar to her from her dreams.

History had appeared to repeat itself.

But it was not so! History can be renewed. You learn not to share, not to rely on the select ones—to smile anyway, or not to smile at all. What soldier would walk about without a weapon? Why meet the lovely enemy – life – without weapon? But one doesn’t come into it expect danger. At least—that’s how it used to be. But now, it is the other way round. It seems everyone lives with suspicion. Should we live this way? In fear and suspicion? Isn’t that just what the enemy wishes?

The thing is, this enemy hits you when you least expect it. The important thing is to maintain your balance.

Vüsalə Nurəddinqızı

Vüsalə Nürəddin qızı İbrahimova 1989-ci ildə Gəncə şəhərində anadan olub. 1996-cı ildə Gəncə şəhər 44 nömrəli Bağça-Məktəb-Lisey Kompleksinə daxil olub və 2007-ci ildə həmin məktəbi bitirib. Elə həmin il Mingəçevir şəhər Turizm Kollecinin “Turizm Meneceri” fakültəsinə daxil olub. 2009-cu ildə kolleci bitirdikdən sonra “KƏPƏZ” Müstəqil Teleradio Şirkətində müxbir vəzifəsində işə qəbul edilib. Hazırda da sözegedən şirkətdə xüsusi müxbir vəzifəsində çalışır.

Vusala Nuraddin qizi

Vusala Nuraddin qizi İbrahimova was born in 1989 in the Azerbaijan city of Ganja. In 2007, she graduated from the Ganja city secondary school number 44. In 2009 she graduated from the Tourist Management faculty of the College of Tourism. Since graduating from college, she has worked as a correspondent for the Kepez independent broadcasting company. Currently, she also works on special projects.

İnsan xasiyyətinin dörd siması

Fəsillərin, qütblərin dörddən ibarət olduğunu bilirdim, ancaq insan xasiyyətinin dördə ayrıldığını yeni öyrənmişəm.

*

Gəncənin Hacıkənd qəsəbəsinə axşamdan yağan dolu səhər sellə nəticələnmişdi.

Biz də operativliyimizi qoruyaraq çəkiliş qurupumuzla günün birinci yarısı olduq qəsəbədə. Təzəcə nəyi necə edəcəyimiz haqda düşünürdük ki, bir də gördük yerli camaat bizi dövrəyə alıb. İçlərindən alçaq boylu, qısa saçlı, yüksək səslə danışan bir qadın tək çarəimizin qəsəbənin mərkəzinə gedib, orda olan pis vəziyyəti işıqlandıрмаğımızın olduğunu bildirdi.

Təqribən yarım metr olan palçıqlı sulardan keçə-keçə yağış sularının evləri daha çox dağıtdığı əraziyə getməyə çalışırdıq. Palçıqda yeriməyimizi görəndə doğulub böyüyən uşaqların bizə kənardan baxıb gülməkləri aydın sezilirdi.

Elə bir az getmişdik ki, bir də gördüm arxada səs-küy qopub. Materialın studiyaya çatdırılma qorxusu və kamerada tək başıma çəkiliş edə bilməmək həyəcanı bürüdü məni. Az öncə hiddətlənən yüksək səslə danışan

qadın indi də operatora əl-qol atırdı: “Əəə, siz bilirsiniz biz dünəndən nə çəkirik? Bəs biz nağarmalıyıq?”

Elə o an uşaqlar, yaşlıdlarım və böyüklər arasında kiçik araşdırma apardım. Məlum oldu ki, bu qadın “Kənd Ağsaqqalı”dır. Hər kəsin onun qılıncının altından keçməsindən xüsusi zövq alan qadın yəqin özünü Beyrək, bizi isə Yalınıq hesab edib deyərək, nəhayət ki, mənzil başına gəlib çatdıq.

Doğrudan da yağan yağışdan sonra kəndin vəziyyəti yaxşı deyildi. Bir də gördüm sağ tərəfimdən kimsə “Zəhmət olmasa hər şeyi çəkin. Xahiş edirəm işıqlandırın bizim həyat şəraitimizi. Biz sizdən asılıyıq. Bəlkə dövlət qurumları səsimizə səs verə”-deyə, səs eşitdim. Bu məlahətli səsin sahibi sən demə kənd ağsaqqılıymış. Hər şeyi, sular altında qalan evləri, daşlara çırpılan mal-qara cəsədlərini, yararsız vəziyyətə düşən ev əşyalarını lentə aldım. Bayaq ətrafımızda pərvanə kimi dolanan yerli camaatdan heç kimi görmədik. O an yolu istiqamətləndirən uşaq olmasaydı yəqin ki, həqiqətən də çəkilişimiz efirdə yayımlanmayacaqdı.

Reportajımız uğurlu alındı. Hətta sonra dövlət qurumları tərəfindən vəziyyəti yüngülləşdirmək üçün əraziyə xüsusi texnika da cəlb edildi. Bizə isə əvvəlcə hiddət, sonra qəzəb, daha sonra xahiş, sonda isə laqeydliklə dolu olan kadr arxası görüntülər qaldı.

Buta II: The Regions

δ

Buta II: The Regions

The Four Sides of Human Character

I had known that there are four seasons and four directions, but I've newly learned that the human character is also divided into four.

*

Rain that had been coming down since evening in the Hacikend settlement of Ganja province had produced a torrent by the morning.

Faithful to our accuracy as reporters, we were already in the settlement by the first part of the day with our shooting group. Hardly had we begun to think over what we had to do and how to do it, when we saw that the locals had fully surrounded us. Among them, a small woman with short hair who was speaking loudly, apprising us that the only way out of here, was for us was to go to the center of settlement, where we could record and illuminate the terrible conditions there.

Passing through the muddy water, which was approximately half a meter high, we tried to reach the location where stormwater had wreaked its havoc and destroyed houses. As we waded through the mud we could sense the laughter of the children who had been born and grown up in this village.

We had gone just a short distance, when I heard someone making a fuss behind us. The need to deliver our material to the studio and nervousness about using the camera by myself was rattling me. The woman who had been speaking to us angrily and loudly few minutes ago was now grabbing my operator's arm and yelling, "Hey, do you know what we have been suffering since yesterday? What should we do?"

Buta II: The Regions

I immediately conducted a little investigation about this speaker, asking around to the children, my own age-mates, and the other adults. It turned out that this woman was a “village adviser.” It was as if this domineering woman supposed herself to be Beyrek and us Yalinciq.*

At last we reached the place.

The conditions the flooding had left in the village were truly terrible. Suddenly, someone from my right side said “Please, shoot everything. Please show how it is here. We are depending on you. Maybe the government will finally hear us.” It appeared that this pleasant voice’s owner was another village adviser.

We recorded everything: houses that remained under water, carcasses of cattle washed up against walls, and household items that had become damaged and useless. Finishing, we saw no sign of the village people who had been circling us like moths just a short time before. If not for child who guided us, helping us find our way back, our footage probably never would have been broadcasted on television.

Our reportage was successful. After the story was shown on television, governmental agencies brought a variety of technical support to the village to help alleviate the flood damage. What remained to us were things four things: first undirected fury, then pointed anger, then entreaties, and, at last, indifference to those working behind the scenes.

* Beyrek is a folk hero. Yalinciq the man who tries to usurp his place and marry Beyrek’s true love while the hero is imprisoned and presumed dead.

Buta II: The Regions

Yeganə Nizami qızı

Yeganə Nizami qızı Əhmədova 1983-cü ildə Göygöl rayonunda anadan olub. Gəncə Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirib. Müəyyən müddət qəzət redaktoru kimi çalışıb, 2002-2010-cu illərdə Gəncliyin Səsi ədəbi birliyin üzvü olub və həmin illərdə bir çox mətbu orqanlarda şeirləri, məqalələri və bədii yazıları dərc olunub. 2010-cu ildən Göygöl şəhəri Texniki-Təbiət fənləri təmayüllü liseydə müəllimə kimi çalışır.

Yegane Nizami qizi

Yegane Nizami-qizi Ahmadova was born in 1983 in Goygol region. In 2005 she received her bachelor's degree in philology from Ganja State University, and in 2007 received her master's degree, also in philology. Later she worked as the editor-in-chief of a newspaper.

Buta II: The Regions

From 2002 to 2010 she was a member of “Gəncliyin səsi” (The Youth’s Voice) literary union and many of her poems, articles and other literary writings have been published in various periodicals. Since 2010, she has been working as a secondary school teacher in Goygol.

Daha o küçədən keçməyəcəyəm

Bir küçə varıydı, indi də durur.
Durur haylı-küylü adamlarıyla.
Heç nə dəyişməyib, yenə həmənkı
Alçaqlı-hündürlü öz damlarıyla.
Daha o küçədən keçməyəcəyəm.

Ümidlərlə dolu həmən yolların
İndi hər yanından qəm-qüssə yağır.
Ömrü gödək olan puç xəyalların
Xatirəsi dəhşət, həsrəti ağır.
Daha o küçədən keçməyəcəyəm.

Sənli günlərimdən illər ötübü,
Hicranın yarası hələ dərinđi,
Ayaq izlərimiz çoxdan itibdi.
Küçənin adı da dəyişib indi.
Daha o küçədən keçməyəcəyəm.

Buta II: The Regions

Mənim o yerlərdə doğulan eşqim
Tənhalıq əlindən odlandı getdi.
Həsərin içində boğulan eşqim
Öldü, unuduldu, yadlandı getdi.
Daha o küçədən keçməyəcəyəm.

δ

I won't pass that street again

There was a street, it's still there.
It remains there with its hubbub of people.
Nothing has changed, it's still the same
with its tall and its short houses.
I won't pass that street again.

From hope-filled streets
now pours pain and sorrow,
terrible memories of hollow,
short-lived dreams, heavy with regret.
I won't pass that street again.

Years have passed since our days together,
yet the wound of our separation is deep.
All traces of our footsteps disappeared long ago.
Even the name of the street has changed—
I won't pass that street again.

Born from that place, my passion

Buta II: The Regions

burned away in the loneliness.
My love choked with longing.
Faded, forgotten, love fled, a stranger.
I won't pass that street again.

*

Yerə en...

Hər yan zülmət,
Hər yan qaranlıq.
Hara baxıramsa
Günah üstə günah!
Bu günah dolu dünyadan
baş götürüm
kimə gətirim pənah?
Hər yerdən üzülüb əlim—
Nə olar bircə anlıq,
bircə anlıq
yerə en, ay Allah!
Başımı köksünə qoyub
ağlaya bilim!

δ

Buta II: The Regions

Buta II: The Regions

Come down to earth

Pitch darkness on all sides,
it's nightfall everywhere.
Wherever I look
there is sin upon sin.
In this world of evil,
where can I run for refuge?
From every side,
I am broken down.
Oh, if it were possible,
just for a moment,
just for one moment—
Oh, come down to earth, God—
so I can lay my head
on your shoulder, and cry.

Zeynəb Münzəvi

Zeynəb Münzəvi 1989-cu ildə Gəncə şəhərində doğulub. 2010-cu ildə Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin Mühasibat uçotu və audit ixtisasını bitirib. "QALA" ədəbi blogunda redaktordur. "Çölçülər Ədəbiyyat Mərkəzi"nin üzvüdür. Şeirlər və esselər yazır.

Zeynab Munzavi

Zeynab Munzavi was born in Ganja in 1989 and graduated from the School of Accountancy and Auditing

Buta II: The Regions

of the Azerbaijan State University of Agriculture. She is editor-in-chief of Qalla literary blog and member of Cholchuler Edebiyyat Merkezi (Steppe People's Literature Center).

Buta II: The Regions

Hara gedirəm soruşma

Hara gedirəm soruşma,
Hardan gəldiyim bilinməz.
O yerlərdə yox idin.
Sənsizlik zülm gətirməz.

Uzaqdır ora, uzaqdır.
Hara gedirəm bilinməz.
Soyuqdur bura soyuqdur,
Ruhun mənsizmi isinər?

Gedirəm qəlbdən uzağa,
Gedirəm səndən uzağa.
Sən mənim qəlbim idin.
Qəlbsiz insan yaşamaz.

Sən mənim ruhum idin.
Sənsizliyə addımlar.
Mənə mən lazım deyil,
Məni səndə tərkdirəm.

Xəyalında ölməyəcəm.
Məni sənə mən verirəm.

Buta II: The Regions

Buta II: The Regions

Where I go, don't ask

Where I go, don't ask—
where I have come from is unknowable.
You weren't there.
Being without you will not oppress me.

It's far from here, far.
Where I go is unknowable.
It is cold here, cold.
Without me, will your spirit warm?

I travel far from my soul;
I travel far from you.
You were my soul.
A person cannot live without a soul.

You were my spirit.
I step towards being without you.
I don't need myself;
in you, I leave me.

In your dreams, I cannot die.
I give to you myself.

*

Tək adam

Soyuq və qaranlıq havada tək, küçələr ilə yol getmək, üşüyə-üşüyə...Düşüncələrə dalmaq. Evlərin pəncərəsindən çölə saçılan işıq. Evlərdən gələn uşaq səsləri, isti abu-hava. Sən soyuqdanmı titrəyərsən, yoxsa yalnızlıqdanmı anlamayacaqsan. Dərindən nəfəs al, soyuğu qəlbində hiss et. Ətir... Bacalardan çıxan tüstü ətri... Sən təksən... Nə isti yuvan var, nə də işıqlı pəncərəm.

Gedəcəksən yaşadığın mənzilə... Soyuq... Əynindəki pəncəyi belə soyunmayacaqsan soyuqdan. Sən evə gələrkən səni qarşılayacaq bir kimsən belə olmayacaq. Peçisi qalayacaqsan, dünəndən qalan yeməyi qızdırmadan yeyəcəksən. Musiqinin səsini qaldıracaqsan. Küçədə gələrkən gördüyün işıqlı pəncərələr düşəcək yadına. İsti otağında tir-tir əsəcəksən. Ruhunun üşüdüyünü anlamayacaqsan. İsti bir qəhvə içəcəksən isinməkçün. Başını balıncı qoyub düşünəcəksən. Üstüaçıq nə vaxt yatdığını belə bilməyəcəksən. Səhər durub işə tələsəcəksən. Sonra iş bitdikdə eyni şeylər təkrarlanacaq...

Yol...

İşıqlı pəncərələr...

Ev...

Soyuq...

Buta II: The Regions

Ísti qəhvə...

Düşüncələr...

VƏ TƏKLİK....

δ

Single*

To make one's way, alone, in the streets, in cold and dark weather—shivering, shivering. To be lost in thought. Lights shine out from the windows of the houses. From inside the homes drift the voices of children, warmth. Whether you are shivering from the cold or from the loneliness—you can't be sure. Take a deep breath, feel the cold in your soul. There's a scent in the icy air...smoke from the chimney flues. You are alone. You have neither a warm nest, nor lighted windows.

You will walk to the flat where you live. It's cold. No one will meet you when you arrive. Because of cold, you won't even take off the jacket you wear. You will make a fire in the stove, will eat yesterday's meal without warming it. You will turn up the music—louder. You will remember the lighted windows you saw while walking in the streets. And you will shiver in your hot room. You won't understand; it is your spirit that trembles. You will drink hot coffee to warm yourself. You will think about putting your head to the pillow. When you finally fall asleep, uncovered, you won't notice the time.

In the morning you will wake and hurry to work. After work, the same events will repeat again:

Buta II: The Regions

Road...

Lighted windows...

House...

Cold...

Hot coffee...

Thoughts...

And loneliness.

* In Azerbaijani, “Tək” means at once: Single/Solitary/Alone. A “tək adam” is both a single person as well as a person alone, or, one who is lonely. In traditional Azerbaijani culture, to be married, to have children and family is of central importance. To be a single adult, living alone, *is* to be lonely—this double meaning is marked in the language.

Buta II: The Regions

Alison Mandaville

Alison Mandaville was born in 1964, in the small town of Princeton, New Jersey (USA). She lived for several years in Yeman and Turkey as a child. She studied at the University of California, Berkeley (BA) and the University of Washington (MFA, PhD). Currently a visiting Assistant Professor of American Literature and Writing Studies at Luther College in Iowa state, she was a Fulbright Scholar to Azerbaijan in 2007-2008. She taught at Qafqaz University and the Azerbaijan University of Languages. Her scholarly articles and poetry have been published in a variety of books and journals. Together with Shahla Naghiyeva, she planned

Buta II: The Regions

and facilitated the writing workshops in 2010 and 2012 and edited the anthologies *Buta: The Baku Workshop* and *Buta II: The Regions*.

Əlison Məndəvil

Əlison Məndəvil 1964-cü ildə ABŞ-ın Nyu Cersi ştatındakı kiçik bir şəhərdə - Prinstonda anadan olub. Uşaq vaxtı bir neçə il Yəməndə və Türkiyədə yaşayıb. O Kaliforniya Universitetində bakalavr pilləsində, Vaşinqton Universitetində isə magistr pilləsində təhsil alıb və fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə yiyələnib. Hazırda Ayova ştatında Luter kollecində Amerika Ədəbiyyatı və Yaradıcı yazı üzrə müəllim işləyir. 2007-2008-ci illərdə Azərbaycanda Fulbrayt təqəüddçüsü kimi tədqiqat aparıb, Qafqaz Universitetində və Azərbaycan Dillər Universitetində dərs deyib. Elmi məqalələri və şeirləri müxtəlif kitab və jurnallarda dərc olunub.

Şəhla Nağıyeva ilə birlikdə 2010 və 2012-ci illərdə yaradıcı yazı üzrə seminarlar təşkil edib və “Buta: Bakı seminarı” və “Buta II: Regionlardan olan qadın yazıçıların seminarı” adlı ədəbiyyat antalogiyasının tərtibçisi və redaktoru olub.

Buta II: The Regions

Teaching in Baku

Yara. Yaradıcılıq.

The retreat from the wound
into words. The solace in language.
But the word wounds. Making the word

fissures the sky, blues the land, rocks the heart,
threatens to split us. In the beginning I did not
believe in God. Words carried me too far.

Yara. Yaradıcılıq.

Across a room with no chalk. Talk
books. *The Bluest Eye*. Language
aloud. No one wants to be a writer here.

We say the world is created as a word
torn from the ocean in clots of dark
and light notes—lettered, bleeding.

Yara. Yaradıcılıq.

My Azerbaijani students say these are
not from the same word: Yara. Wound.
Yaratmaq; to create. It is their language,

they should know. But there are things
inside my own language I can't see. Listen—
the sounds touch each other's sore places.

Bakıda öyrətmək

Yara. Yaradıcılıq.

Yaradan yaranır dildəki sözlər
Onlarla təsəlli tapır ürəklər
Bəzən isə yaran da göy səmaları
Torpağı sovuran, qəlbi sarsıdan
Bizi ayıran da o sözlər olur
Əvvəl inanmazdım mən o Allaha
Sözlərsə aparır məni uzağa
Yara. Yaradıcılıq

Yazmağı istəmir heç kəs burada
Təbəşir olmayan sakit otaqda
Kitablar pozurlar sükutu ancaq
“Ən mavi gözlər”dir danışan orda
Yararaq bağrını dərin suların
Qanıyla can verir yeni həyata
Yara. Yaradıcılıq

Yara. Yaratmaq.

Eyni yaradan yaranan sözlər
Bir kökdən olmayan ayrı fikirlər
Ayırır sözləri bir-birlərindən
Bunları söyləyən Azəri tələbələr

Buta II: The Regions

Yəqin dillərini yaxşı bilirlər
Mənsə duyuram bu sözlərdəki
Bir-birinə toxunan yaralı iniltini.

Tərcüməçi Zümrüd Nəbiyeva

*The Bluest Eye (*Ən Göy Göz*), a novel by Nobel Priz
yazıçı Toni Morison.